

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annalium Paderbornensium Pars ...

Complectens Inprimis Fusiozem Episcoporum Paderbornensium, Deinde Succinctiorem Historiam Reliquorum Per Westfaliam Antistitum, Tum Res Gestas Aliorum In Eadem Hac Regione Clarorum Virorum, Postremo Pontificum, Imperatorum, Principum &c. Gesta, maximè ea, quæ Westfaliam contingunt

Ab anno Christi 1228. usq[ue] ad annum 1500.

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1698

Liber XVIII. [1463 - 1499]

urn:nbn:de:hbz:466:1-31195

ANNALIUM
PADERBORNENSIIUM
LIBER XVIII.

SIMON III

Comes Lippiensis

XXXVII,

EPISCOP. PADERBORN.

Annus Christi 1463.

Pij II Pont. 6.

Friderici IV Cæsar. 24.

Simonis III Episcopi Paderb. 1.

Osteaquam excessu Theodoric Morsani Archi-
episcopi mors duas Episcoporum sedes vacuas
fecerat, Colonienſis III Calend. Aprilis una
ſuffragiorum conſenſione ſubrogârunt Ru-
pertum, Ludovici Comitſ Palatini ac Ducis
Bavariæ filium, rejecto Ducis Burgundiæ pa-
trocinio, qui pro Ludovico Borbonio Episco-
po Leodiensſi, & Ducis Cliviæ, qui pro Henri-
co Schwartzenburgico ſollicitabat. Paderbornenſes pari concordia
in locum adminiſtratoris ſibi proprium Episcopum ſublegere Simo-
nem Comitem Lippienſem, Bernardi vi Comitſ fratrem, quos duos
filios Bernardus V. Comes Lippienſis ſuſtulerat ex Elizabetha Mör-
ſana Crany.

Trithem.
in Chron.
Chron.
Colon.
Gelen: in
Sacrar.
Brusch. in
Episc.
Paderb.
Kerſenbr.
in Catal.
Episc.
Paderitina
in Chron.
Lippienſ.
Stemma
Morsan.
ſana Crany.

lib. II. Me-
trop. c. 47.
Simon è
comiti-
bus de
Lippia
deligitur
Episco-
pus Pa-
derbor-
nensis.

sana, Theodorici Archiepiscopi sorore. Verum ex quo Cathedrali Collegio, aut quo gradu dignitatis, vel virtutum merito delectus sit, nemo eorum temporum, quantumvis vicinorum, prodidit. Quamquam nihil verisimilius sit, quam Simonem è Collegio Paderbornensi à Canonicis suis eo nomine Illi Paderbornensium Episcopum, & quartum ex familia Comitum Lippiensium post Bernardum IV, Simonem I, & Bernardum V. Episcopos nostros, sublectum fuisse, id quod eodem mense Februario, statim post obitum Theodorici Administratoris, factum docent tabulæ pridie Cathedralis S. Petri consignatæ; quibus certis legibus, ut mos est, inter Simonem electum, & Canonicos Cathedralis Ecclesiæ, cæterosque ordines utrimque servandis convenit. Et hoc ipso etiam anno a Pio II confirmatum Episcopum, aliæ literæ indicant, quibus Brakelensibus mense Decembri, pridie D. Thomæ, vetera privilegia, electi & confirmati Episcopi nomine, instaurat. Itaque Simon magna ordinum concordia, & popularium gratulatione exceptus inauguratusque, Administrationem Episcopatus adiit; &, quod ex aliis literis constat, haud multò post etiam solemniter sacerdos & Episcopus consecratus est.

Fundatur
Lemgo-
viæ Cœ-
nobium
PP. de
Oblerv-
antiâ.

Interim per id tempus anni Lemgovix, quæ civitas est Comitatus Lippiensis, & jurisdictionis sacræ Episcopi Paderbornensis, præclarum ordinis D. Francisci de Observantia Cœnobium cum aede sacra conditæ, liberalitate Joannis Mollenbeckij, armigeri Paderbornensis diocesis. Extant hac super re apud nos donationis tabulæ, ab Archidiacono Lemgovienſi, Paderbornensis diocesis, mense Maio consignatæ; quibus armiger fundator domum suam, & amplum construendi Cœnobij ac templi fundum Franciscanis Patribus provinciæ Colonienſis transcribit. Ducta subinde ex Hammonienſi Cœnobio Colonia Monachorum Lemgoviam; & locus excoli habitarique cœpit, magno urbis bono, fructuque sacrorum. Sed vixdum uno sæculo constitit florens hoc Cœnobium. Quippe quod tempeſtate Lutherana hæresis, anno Christi 1561, non modò per insolentiam Magistratus & civium injurias ejecti religiosi viri; sed & templo, & bibliotheca, & omnium sacrorum ornatu spoliati sint.

Annus Christi 1464.

Pauli II Pont. 1.

Friderici IV Imp. 25.

Simonis III Ep. Pad. 2.

Littera de
concordia
ordinum
ducatu
Westfal.
sub Ernesto
Archiep.
anno 1390.

Magnis exinde animis uterque Episcopus Administrationem suæ diocesis exorsus. Ac Ruperto Colonienſi Archiepiscopo, ne quid liberius pro sua auctoritate ageret, certæ primùm leges præscriptæ. Quam in rem comitia hoc anno post festum corporis Christi sunt convocata, in iisque præter cætera statutum, ne bellum ullum sine ordinum consensu suscipiat: fœdera cum urbe Colonienſi, Episcopatu

scopatu Monasteriensi, Ducatu Montium, ac Tremoniensibus, aliisque inita sanctè colat; neque alia cum aliis sine ordinum voluntate contrahat, Satrapiam Bilsstenianam & Fredeburgensem; Cæsaris præterea insulam, Archiepiscopatu servet. Id quod & scriptor Cliviæ inter Rupertum & Joannem Cliviæ Ducem hoc anno confirmatum refert; additque his pactis convenisse simul, ut Susatum & Sanctensis urbs Cliviæ relinquatur. Interim Cleinsorgius Pij II Pontificis decretum anno 1462 editum producit, quo jubetur Susatum & media pars urbis Santensis Colonienſi Ecclesiæ ex integro restitui. Fessi nimirum Colonienſes bellis superioribus, veritque potentiam Clivii, maluerint pacis causâ nobiles hæc urbes Clivio relinquere, quàm in præsens pro jurepetere.

Concordia inter status & Rupertum Archiep. Colon. Teshem. part. 2. fol. 279.

His inter ordines ducatus Westfalix transactis, Rupertus 400 procerum & aulicorum comitatu stipatus, Tremoniam ingressus; magnificè à Magistratu exceptus est. Inde Recklinghusana toparchiâ inspectâ, ad Rhenum se contulit, & pacis fœdera cum Cliviæ & Geldrix Ducibus firmavit; quale & cum Episcopo nostro adversus Hassiæ Landgravium iniit, ut ex proximo bello constare poterit.

Ac Simon Episcopus, quem Crantzius sub initia Episcopatus multos æmulos, multumque negotij habuisse scribit cum nobilibus vicinis ac prædonibus, tam ad auctoritatem sibi asserendam, quàm ad infestos hostes coercendos, pro ingenio militari sagum induit. Quare fœdere cum vicinis Episcopis inito, Hassios sibi primum ulciscendos sumpsit, sat gnarus expertusque, quantum hæc gens, Theodorico Archiepiscopo bello Susatensi & Monasteriensi occupato, non modò Diocesi paderbornensi, sed & Colonienſi, vicinisque Episcopis damnum ad præsentem diem intulisset. Id cum excelsi animi Princeps ferre ultro non posset, Bernardum Comitem Lippiensem, virum, ut Crantzius scribit, corpore procerum, animo fortem, bellis fortunatum, & omni militari virtute præstantem, in belli societatem attraxit. Conjuxerunt se ex fœdere Rupertus Colonienſis Archiepiscopus, Conradus Osnabrugensis, Ernestus Hildesienſis Episcopus, Abbas Fuldenſis, alijsque proceres ac nobiles, quorum auxiliaribus copiis in unum contractis, anno jam in hyemem labente, Hassiam ingressus arma circumtulit, agros arcesque nobilium cumprimis, qui ex privato bello commune fecerant inter Principes, vastando: Oppida arcesque, quæ ereptæ erant, ad diocesin repetendo: conturbata Paderbornensis Ecclesiæ jura in veterem statum asserendo. Ludovicos Landgravius, qui hæc irruptione ad restitutionem & compositionem æquitatis sollicita-

Crantz. l. 1. Metrop. cap. 47. Dilich. in Chron. Hass. Spangeberg. in Chron. Paderb. in Chron. Lipp. & Simon. Episcopo Cleinsorg. in Chron. Wiltius in Chron. Fabricius lib. 7. Bellum Simonem Episcopo Paderb. inter & Landgravium Hassiæ.

Aaaaa

batur

batur, arma armis opponit; implorataque aliorum Principum ope, postquam à Wilhelmo Saxonie Duce xviii militibus turmis fuit confirmatus, sub veris initia Paderbornenses fines ingressus, Libaniam, Kruckenbergam, Helmwardehusiam, ceteraque limitanea Hassiae Oppida evastat. Castris demum circa Ederen pagum explicatis, firmatoque ejus loci coemiterio, prædatoriis incursionibus diocesin infestat. Mox congestis spoliis trans Dimolam se in Hassiam Landgravius recipit. His denuo provocatus Simon Episcopus noster, Provincialium suorum & foederatorum militem colligit, & itaque in Hassiam irruptione, Oppida & pagos pervastat: ac pars militum ad Wolffhagenense Oppidum progressa, omne circum pecus abigit. Id cum Oppidani excursionem facta repetunt, octaginta eorum simul capti in prædam venere, ingenti post lytro redempti. Id vero bellum cum inter Episcopum & Landgravium non nisi mutuis agrorum incursionibus traheretur, haud multò post vicinorum Principum interventu compositum est. Istum temporum mos erat, languente Cæsaris auctoritate & judicio, injurias tumultuariis armis ulcisci; dum alternorum damnorum saturi, vicini Principes arbitri postulati lites componerent. Auctor est Dilichius in Hassiae sua Chronico, Simonem Episcopum nostrum hoc bello adactum à Landgravio Episcopatu se abdicare, cumque in Hermannum fratrem transferre, à quo deinde Driburgi ad obitum captivus sit attentus. Qui tam absurdus est error, quàm certum est, Simonem exinde per xxviii annos liberè Episcopatum gessisse, atque anno demum 1439 ultro obparalytin & corporis invaletudinem Hermannum Landgravium, cum jam Coloniensem Archiepiscopus esset, adiutorem adscivisse. Quemadmodum hæc tempore memorabuntur.

Raynaldus
in hist.
Eccles.
Kerob.
in Chron.
Trem.
Westhov.
in Chron.
Spangeb.
in Chron.
Nauclerus.
Pontifex
ad bel-
lum Sa-
erum
Christia-
nos exci-
tat, sed
irrito
eventu.
Campanus
de comitis
Ratisbo.

Gloriosius per hæc bellum sollicitabat Pius II Pontifex adversus Turcas, continuatis ad omnes Reges & Principes literis. Ijs licet oblanguentibus, aut intestinis armis dissidentibus, ultro tamen ex omnibus Germaniae provinciis ad signum crucis convolare armati homines, Pontificis indulgentiis & sacerorum præconum voce excitati; quos inter per Westfaliam alia signatorum turma Monasterio, alia Hammonia, alia Tremonia, alia ex aliis Westfaliae urbibus confluit. Hi postquam Francofurtum venere, ac nullis ad tam longinquam expeditionem stipendiis instructi essent, nec Ducem & Principum numero haberent, Burgundo, quam Pontifici promiserat, fallente fidem, dissoluti rediere domum. Interim aliarum gentium ingens multitudo sub vexillo crucis convenerat Anconam; qua

cum sine duce & ordine adesset, comineatumque & stipendia à Pontifice peteret, nec Pontificis ærarium sine Regum, & Principum ope sufficeret, & hi dimissi rediēre in provincias suas. Nec multò post Pontifex cum torpentem Reipub. christianæ machinam bellicam in Turcas movere non posset, curis & dolore consumptus Anconæ, quo belli promovendi causa concesserat, in pervigilio Virginis in cœlum assumptæ excessit è vita; subrogatusque Pontifex Paulus II, gente Venetus, ex nobili Barborum familia, sed moribus & corporis habitu & virtute multò illustrior, qui, Platina teste, tanquam alter Aaron in publicum forma humana augustiore prodibat. Et ille inter primas curas Pontificatus nihil sollicitius habuit, quàm bellum adversus Turcas. Jam enim Mahometh II Turcarum Imperator torrentis instar, post captam Constantinopolim, Bulgariam, Serviam, & quidquid ad Savum amnem & Danubium extenditur, plerasque deinde Egæi maris insulas, & regnum Bosniæ Christianis eripuerat: demum expugnato Trapezunto, & Davide Imperatore in triumphum ducto, duo florentissima Græcorum imperia Bizantinum & Trapezuntinum per discordiam Latinorum & Christianorum Principum conjunxerat, undique Christianis formidabilis. Ungariam ne raperet, obstitit injecta Matthiæ Corvini Regis fortitudo.

moritur
Anconæ.

Succedit
Paulus II.

Turca
Christianis
infestus plu-
res insulas &
regna diripi-

Annus Christi 1465.

Pauli II Pont. 2.

Friderici IV Cæsar. 26.

Simonis III Episc. Paderb. 3.

Non destitère per hæc dissidia & bella inter Christianos Reges & Principes in Gallia, Hispania, Belgio, Saxonia, aliisque regnis. Rheni verò inferioris tractus, qui hæctenus quieverat, novo motu concussus est, captivitate Arnoldi Geldriæ Ducis, quem Adolphus filius 9. Januarij in Oppido Gravia ex insidiis interceptit, raptumque media hyeme noctu è lecto nudum per quinque milliaria in tetrum carcerem conjecit, Patris vitam & gubernationem pertæsus. Impium id factum, quod Paulus Pontifex literis ad filium datis vehementer detestatus, & multos Principes miseratione commovit.

Trithem.
in Chron.
Chron.
M. Belg.
Heiden
histor.
Ulrat.
Pontan.
lib. 9.
Geldria
Teschem.
Arnoldus
Geldria
Dux à fi-
lio suo
Adolpho
captivus
detine-
tur.

Hæsit interim Dux per quinquennium captivus, dum à Burgundio liberatus, pristino Geldriæ imperio restitueretur. Alter hic Geldriæ Dux Egmondanæ stirpis, post Reinoldum Nassovicæ familiæ, quem filius captivum abduxit. Quapropter sicut ob ejusmodi impietatem filiorum in parentes Ducatus Geldriæ à Nassovijs ad Egmondanos; ita ab Egmondanis ad Burgundicam familiam transijt,

Aaaaa 2

transijt,

transiit, venditione nimirum bis mille centenorum aureorum, quam Arnoldus hic post exheredatum filium Carolo Duci Burgundiæ, anno Mccccclxxii, vii Idus Septembris fecit; in quem & jus suum Gerhardus Clivius acceptis 820000 aureis transtulit; quo constaret Deum impia filiorum in parentes facinora iusta familiarum poena ulcisci.

*Trithem.
in Chron.
Spanhei.
Chron.
Monast.
Erruvinus
in Chron.
Osnabrug.
Conradus Ep.
Osnab.
Monasteria
sue
Diocesis
reformat.
Joannes
Ep. Monast.
Cœnobium
Leisbornense
ad
pristinam
severitatem
reducit.
Synodus
Diocœcesana
à Simone
Ep. Paderborn.
celebrata,
ad
reformatum
clerum.*

Felicioꝝ optimoꝝ Episcoporum gubernatione Westfalia, in qua duo præstantes Episcopi, Joannes Bavarus Monasteriensis, & Conradus Diepholtius Osnabrugensis Episcopi, omnem curam convertere in Clericorum Collegia & religiosorum Cœnobia ad pristinos severitatis mores revocandos. Sane Conradus Osnabrugensis Episcopus primò Monasterium Iburgense Ordinis D. Benedicti secundum præscripta Bursfeldensis societatis formavit; deinde quatuor alia Virginum Cœnobia, Hertzbrockense, Montis S. Gertrudis, Malgardense, & Oisense in ordinem redegit.

Multò ferventior in hoc pio opere Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopus, totius diocesis sue Cœnobia ad meliorem vivendi formam reduxit; interque hæc Leisbornense Cœnobium Bursfeldensi congregationi sese inserere, ab eaque disciplinæ formam recipere jussit. Evocatus in hanc rem novus Abbas Henricus Clivensis, Cœnobioque impositus. Cæteris, qui hanc formam arctioris vitæ recusarunt, extra septa Monasterij concessa pristina libertas vitæ, ne cæteros conturbarent. Haud dissimili studio Simon Episcopus noster, postquam bellum Hassicum fuit compositum, quietiori animo sacra civiliaque in pristinum statum reponenda sumpsit; inspectaque diocesi, prima illi cura fuit, de idoneis sacerdotibus Parochiis imponendis. Quam in rem synodum cleri convocavit; in eaque mores Parochorum & Cleri, qui per bella superiorum temporum, & absentiam Theodoricæ Administratoris, multum corrupti erant, emendandos suscepit. Rude & incultum sæculum, quo & studia literarum elanguerant, & pietas refrixerat, & prisca illa juventutis clerique institutio sub eruditis Episcopis & scholarum moderatoribus prope intercederat; postquam armorum magis, quàm literarum amantes expetiti Episcopi, & nobilitatis major ratio in Canonicis recipiendis, quàm eruditionis habita fuit. Nec vana Crantzij querimonia, quam hic ad tempora Simonis Episcopi nostri adscripsit. Hoc unum, inquit, habuit Paderbornensis Ecclesia, quòd Præpositum sustinuerit, et usque hodie veneretur, plebeio genere oriundum, utriusque juris doctorem, virum sine controversia præcipuum, cum inter Canonicos non patiat, nisi ordinis Ministerialis. Servant idem multa Ecclesia, Magdenburgensis, Eildesimensis, Halberstadiensis, Mindensis, Osnabrugensis, Monasteriensis. Sed nulla inter omnes obstinatioꝝ est in illare, quàm Monasteriensis. Alii patiuntur Doctores aut Licentiatos ob doctrinam, ut Ministerialibus comparentur: Monasteriensis verò nequaquam sinit quemvis inseri præter hoc genus Nobilium aut Ministerialium.

Annus

Annus Christi 1466.

Pauli II Pont. 3.
Friderici IV Cæsaris 27.
Simon, III, Episc. Pad. 4.

Annus insequens transtulit ex optimis Westfalix Episcopis Joannem Bavarum Monasteriensem Episcopum ad Magdenburgensem Archiepiscopatum. Obierat ante biennium Fridericus Archiepiscopus, ex antiqua Comitum Bichlingiorum familia ortus; sed virtute multò illustrior. Quippe qui omnia Pontificalia munera, ex quo sacerdos & Episcopus consecratus fuit, per se diligentissimè explevit; cui incredibilis labor fuit, tam in clero, quàm in utriusque sexus Monasteriis ad religiosæ viræ institutum reducendis. Præsul, qui non modò parci cibi & potus, vitæque castissimæ erat; sed & jejuniis & cilicio quotidiano corpus affligeret. Tanti hunc fecit Nicolaus Cusanus Cardinalis ob exploratas virtutes, ut palam contestatus sit, se unum reperisse in Germania virum, quem Episcopi munere ante omnes dignissimum censeret. Quare & vitam non sine publicâ sanctitatis famâ clausit; quod Crantzius, Langius, cæterique scriptores prodidère. Eo mortuo, cum de successore ageretur, qui vestigiis Friderici insisteret, Canonici unâ prope omnium suffragatione postulavère Joannem Bavarum Monasteriensem Episcopum; seu quòd id, ut auctor Chronici Sclavici scribit, Fridericus ante obitum petierit; sicut ipse Fridericus Guntheri antecessoris sui commendatione ad Archiepiscopatum pervenerat: seu quòd fama ipsa præstantissimum per Saxoniam Episcopum Bavarum expetendum commendârat Canonicis. Sed quantis Bavarus votis expetebatur à Magdenburgensibus, tantum ipse Bavarus per biennium obluçtatus, retentusque à Monasteriensibus, qui ægerimè à se Episcopum suum divelli patiebantur. Tandem Pontificis sententia iussus est Magdenburgensem Archiepiscopatum capeßere; qui hoc anno à Stephano fratre Colonienfi Canonico, & Marchione Brandenburgensi summa omnium ordinum gratulatione Magdenburgum introductus, 19. Februarij Archiepiscopatum adiit; eumque exinde in decimum annum pari, qua Fridericus, gubernationis laude, & fama sanctimonix clarus gessit. Adeo nunquam per Saxoniam defuère sanctissimi Episcopi; quales etiam horum temporum facti multos ex aliis sedibus exhibent.

Monasterienses in locum Joannis Bavari delegère Henricum Schwartzburgicum, Bremensem Archiepiscopum; sed eâ lege propositâ, ut Bremensem Archiepiscopatum Administratoris, Monasteriensem verò diocesi Episcopi titulo gereret, tanti potentiam & splendorem sui Episcopatus fecère Monasterienses ante dignitatem Archiepiscopi. Et Schwartzburgicus, postquam id à Pontifice quoque

Joannes Monast. Episc. transfer. tur ad Carhedram Magdeburg. Mortuo non sine fama sanctitatis Friderico.

Crantz. lib. 11. Metrop. c. 52. Chron. Monast. Kerssenbroc. in catal. Episc. Henricus Schwar-

rtzenbur-
gicus Ar-
chiep.
Bremen-
sis eligi-
tur Epi-
scopus
monast.
Ejus ma-
gnifica in
augura-
tio.

fice quoque approbatum fuit, hac lege Monasteriensem Episcopat-
tum admisit, scripsitque se deinceps Administratorem Ecclesiae Bre-
menfis & Episcopum Ecclesiae Monasteriensis. Nec multò post,
quàm hæc transacta sunt, Schwartzenburgicus 20 Junij à Paulo II
Pontifice confirmatus. Secuta est festo Conceptionis B. Virginis in-
auguratio, quæ magna pompa est habita; introductus enim à Duci.
bus Cliviæ & Geldriæ cum magna Comitum & procerum extraneo-
rum multitudine, comitatuque equestris ordinis, qui ad Principem
suum salutandum convenerant. Universum agmen bis mille ac cen-
tum equitum fuit, multumque in hac pompa datum splendori fami-
liæ Schwartzenburgicæ, atque ipsi Episcopo, cui avia Ducis Burgun-
diæ, & mater Adolphi primi Ducis Cliviæ filia erat. Major etiam
familia gloria à Gunthero Schwartzenburgico Romanorum Rege
electo. Ab hoc abauo ceteri ordine Henrici Comites, proavus,
avus, & parens Henrici Episcopi. Magnificus Episcopus, ac Princeps
sago, togaque, qui Bremensem Archiepiscopatum per 33, & Mona-
steriensem exinde per 30 annos præclara cum laude administravit.
Vir capacis ingenij, & ingentis animi, eaque semper auctoritate, &
potentia armorum cinctus, quam nec domestici turbare, nec exteri
hostes laceßere ausi.

Osnabru-
gi in Sy-
nodo
damnan-
tur clan-
destina
matrimo-
nia.

Celebrem hoc anno synodum habuit Osnabrugi Conradus Di-
pholtius Episcopus, in qua præter cætera, quæ in ea præclare statuta
sunt, damnantur ab Episcopis clandestina matrimonia, omni que usu
sacrorum interdicuntur, quotquot secus contraxerint matrimoni-
um; sicuti id præter alios retulit Godeschalcus Holenius celebris per
id tempus Osnabrugi ex familia D. Augustini Theologiæ professor,
& Orator ad populum scriptorque libris clarus.

Simon
Ep. Cœ-
nobio
Wolken-
dinghu-
sano sua
jura resti-
tuit.

Salutaris per hæc animorum armorumque conjunctio fuit in-
ter Henricum Monasteriensem, Conradum Osnabrugensem, & Si-
monem Paderbornensem Episcopos, ad pacem inter Rhenum & Vi-
surgim firmandam. Ac Simon Episcopus noster postquam cum
Hassia Landgravio in concordiam & amicitiam venerat, utiliter de
religione per Parochias & Cœnobio in Hassia & comitatu Waldecen-
si disposuit; interque alia Monasterio Wolkendinghusano Canoni-
corum Regularium D. Augustini in comitatu Waldecensi, quod ju-
risdictioni Paderbornensis Episcopi assertum, turbata jura restituit.
Id verò Monasterium, quod tum cœtu religiosorum hominum ce-
lebre erat, ita post Lutherana & Calviniana hæresis, sicut cætera o-
mnia per Hassiam & Waldecensem Comitatum, extinxit, ut ne resti-
gium quidem, nisi ex nostris fere tabulis supersit amplius.

Castrum
ad Dyna-
stia Pat-
bergen-
sium pau-
latim ad

Hoc præterea anno Mccccxvi, ut ex tabulariis Bredelariensis
Cœnobij retulit Jungelinus, Dominica die ante festum D. Cathari-
næ, Dominus Conradus de Patberg castrum suum & domum tradi-
dit Ruperto Coloniensi Archiepiscopo Bavariæ Duci. Quæ res in
Cœno.

Cœnobio Bredelariensi, præsentē Theodorico Abbate, multisque, qui subscripsere, testibus, transacta est. Ita verò celebre illud castrum & Dynastia Padbergensium, quæ feudum erat Paderbornensis Ecclesiæ, sensim transijt in potestatem Coloniensium, armis & viribus præpotentium; quod ob id Simoni Episcopo dissimulandum fuit; stotebantque tum adhuc Ruperti Archiepiscopi res, quando hæc quarto ejus principatus anno gesta sunt.

Annus Christi 1467.

Pauli II Pont. 4.
Friderici IV Cæsar. 28.
Simonis III Ep. Pad. 5.

Novos exinde motus concivit Bohemia, nobilis Imperij pars, per hæresin denuo turbata. Nam postquam anno superiori Paulus II Pontifex Georgium Podibratium Bohemorum Regem in publico Cardinalium senatu hæresis damnaverat, regnoque exuendum pronunciârat, quòd ea, quæ in auguratione jurârat, perfidè violaret: hoc præterea anno quia hæresin Wiclefitarum & Hussitarum palam fovere, sacra Catholicorum & jura perturbare, armis Tyranni in modum Catholicos obruere non destitit; Pontifex feria v. cœnæ Domini eandem sententiam palam repetijt in Regem, populumque à religione juramenti fideique exsolvit, & fœdera, quæ Rex cum aliis Principibus inierat, rescindenda pronunciavit. Qua super re Pontifex literas dedit ad Fridericum Imperatorem, ad Matthiam Ungariæ & Casimirum Poloniæ Reges, ad Moguntinum, Coloniensem, Trevirensē, Magdenburgensem, Saltzburgensem Archiepiscopos, cæterosque Germaniæ Episcopos ac Principes. Missi subinde Legati & præcones sacri in Germaniam; qui amisso tantisper bello Turcico populum ad signum crucis & bellum adversus Bohemiæ Regem invitarent. At Germani, seu quòd vestigia priorum bellorum Bohemicorum terrent, seu quòd intestinis armis dissiderent, parum his Pontificis literis & præconum tubis commoti sunt.

Omnium horum malorum auctor Rockizana, sceleratus presbyter & Hussitarum signifer, qui cùm Regem haberet in potestate, & indignè ferret se ab Archiepiscopatu Pragensi, quem hætenus tot annis affectârat, repelli, ipse contra pacta ausus Hussitarum hæreses resuscitare. Communio quidem sub utraque specie à Concilio Basiliensi promissa erat Bohemis, si modò in cæteris se Catholicis conformarent; ipse verò palam, Eucharistiam sub utraque specie esse de necessitate salutis, contendere; nec Christum sub altera specie integrum contineri, populo persuadere; Eucharistiam postulare pueris præbendam: damnare potestatem Ecclesiasticam: Horas Canonicas, imaginum cultum, aquæ lustralis usum, ceterasque Ecclesiæ cæremonias explodere: inter sacrificium Missæ & Sacramentum Eucharistiæ nullum

dizcesin
Coloni-
ensem de-
volvitur.

Nauclerus
Generat. 4.
Meibom. l. 4.
Cromer. l. 26.
Dubra.
Raynaldus
in histor.
Ecclesiast.
Bohemiæ
Rex hæ-
reticus à
Pontifice
excom-
munica-
tur.

Coclaeus in
histor. Huss.
lib. 12.
Disput. in
Rockiza
apud Canis.
Raynald. in
histor. Ec-
clesiast. ad an-
num Christi
1465.
Hæreses
Bohemo-
rum à Ro-
ckizana
pres-
bytero su-
scitata.

nullum discrimen agnoscere: Sacrificium Missæ vulgari lingua celebrare; eò etiam impietatis progressus, ut Anabaptistarum in modum homines aqua baptismatis retingeret. Sed nulla re magis anxij Hussitæ, quàm quòd Episcopos non haberent, à quibus sacerdotes etiam crearentur; hinc aliam hæresin commentus Rockizana, docebat, nullum esse discrimen inter potestatem ordinis & jurisdictionis, profanosque etiam homines ad divinissima Sacramentorum ministeria admitti posse; & quæ ejusmodi multa & nefanda erant Rockizanæ dogmata, vel ex hæresi Wiclefi, vel ex proprio cerebro fabricata.

Virus id Bohemicæ hæresis per id tempus etiam Germaniam afflare cœpit. Repertus enim tum Joannes Burchardus de Wesalia superiori ortus, Erfurtensis Academiæ docteur & Wormaticensis Concionator, qui scriptis dictisque hæreses suas, ex Hussitarum sentina depromptas, palam profiteri & docere ausus; ob quas libri ejus haud multò post publicè damnati & in rogam coniecti sunt, quadriennio antequam Lutherus nasceretur; uti ad annum Christi 1479 memorabitur. Fassusque post Lutherus se ex prædamnati hujus hominis libris dogmata sua, hausisse, vulgasseque in publicum.

Clausit hoc anno xv Junij vitam Philippus Dux Burgundiæ, cognomento Bonus, rebus per 48 annos gestis inter Germaniæ Principes celeberrimus, eòque hætenus à Gallis, Hispanis & Germanis aut pacis arbiter, aut belli socius sæpe imploratus; quòd nemo illi tum facile vel justitia, vel magnitudine animi, vel potentia armorum se comparandus offerret. Unicum ille reliquit filium tot provinciarum hæredem, Carolum cognomento Audacem, inquietum & turbulentum caput, mortaliumque pugnacissimum; qui statim, ut gubernationem provinciarum adiit, imploratus à Leodiensi Episcopo, urbi Leodiensi bellum intulit adegitque ad pacem petendam.

Annus Christi 1468.

Pauli II Pont. 5.

Friderici IV Cæsaris 29.

Simonis III Episc. Pad. 6.

Quæ interea Fridericus Imperator, sollicitante Pontifice, Imperij comitia indixerat, ea sub initium hujus anni Norimbergæ Principum & Ordinum accessu frequentissima habuit. Multa in ijs maxime momenti sunt agitata; quæ mox inter ipsa consilia diffuxerunt quòd Germaniam omnem prius pacatam vellent Principes, quàm vel adversus Turcas, vel Regem Bohemiæ cruce signatorum exercitum educerent. Igitur pace in quinque annos per universam Germaniam sancitâ, Fridericus Imperator, pro veteri religiosissimorum Cæsarium pietate, Romam voti causa profectus, quàm honorificentissimè amantissimeque à Paulo II exceptus, Natalitia Christi cum Pontifice celebravit, ipsoque sacratissimo die Ss. Eucharistia à Pontificis manu

Trithem.
in Chron.
Spanhei.
Serrar.
lib. 1. c. 14.
in De the.
Ursberg.
Paralip.
Sebastian.
Fran. k.
Clemisorg.
Joannes
de Wesalia
Germaniam
hæresi infest.
Moritur
Philippus
Bonus
Dux Burgundiæ.

Cranz. in
Wand.
lib. 12. c. 37.
Raynald.
in histor.
Eccles.
Comitia
Norimbergensis
irrita.
Cæsaris
in Italiam
discessus.
Nauclerus
Raynaldus
in histor.

ficis manu reſectus eſt. Mos erat Miniſtrantibus & communican-
tibus cum Pontifice calicem quoque præberi; quod tum Pontifici
viſum intermittere, ob Huſſitarum hæreſin, contendentium alteram
ſpeciem neceſſariam eſſe ad ſalutem. Peractis, ſacris, Pontifex & Im-
perator ad palatium & Concilium digreſſi, multa inter ſe de bello
Turcico & Bohemico contulère, quæ & conſequentibus diebus in
Senatu Cardinalium & Oratorum pluribus agitata ſunt; ſed caſſo, ut
hactenus omnia, ſucceſſu; Turca interim unam provinciam poſt
alteram Chriſtianis eripiente.

Sanxerant Principes Imperij Norimbergæ per quinquennium
pacem, quam ne quidem hoc ipſo anno præſtare potuerunt. Enim
vero Leodiennes violata, quam priori anno pepigerant, pace, iterum
rebellando ad arma proſiliunt, capto etiam Ludovico Epifcopo ſuo.
Id quia hortatu Ludovici Regis Galliæ eos feciſſe compertum erat,
Carolus Dux Burgundiæ, ſubito cum Rege ſœdere inito, ipſum Re-
gem ſecum ad Leodiennes oppugnandos deduxit, junctisque armis
30 Octobris expugnavit. Urbs florentiſſima muro nudata, direpta &
incenſa; ſimulque inaudita crudelitate ſævitum in cives, cæſiq; nul-
lo ordinis, ætatis, ſexusve diſcrimine incolæ. Quadraginta homi-
num millia ſine ulla miſeratione trucidata memorantur, præter du-
odecim millia mulierum. Cæteri in ſylvas profugi urbem vaſtam in-
ter incendijs ruinas reliquère, Trojano excidio haud diſſimilem: Quæ
admodum hæc à multis ſcriptoribus relata ſunt. Eo furioſo bello
regiones ad Moſam longè, lateque pervæſtata; terrore etiam ad Rhe-
num perlato, quem haud multò poſt Burgundi etiam armis concuſ-
ſum memorabimus.

Et quia per Weſtſaliam inter Rhenum & Viſurgim omnia adhuc
tranquilla erant, invenio in ſaſtis Epifcoporum, ſingulos in reducenda
Cleri & Monachorum diſciplina occupatos; quos inter Henricus
Schwarzenburgicus Monafterienſis Epifcopus Cœnoby Aegidiani
Virgines ex vaga ſolutaque vita reſtrinxit, & clauſtro arctius incluſit;
id quod Joannem Bavarum cum Tranſaquanis feciſſe diximus.
Veriſimile habeo tum primùm duo illa celebria Monafteria, quæ à
prima inſtitutione Cononica Virgines vixerant, ad D. Benedicti
inſtitutum traductum fuiſſe. Hunc in modum Simon Epifcopus no-
ſter poſtquam cætera diœceſis ſuæ Cœnobia ad meliorem formam
redegerat, vetus quoque Heriſienſe Collegium Canonicarum Virgi-
num inſpexit; & has ubi laudabilem vitam agere comperit, in pri-
ſtino inſtituti ſui cultu, reliquit; omnia etiam privilegia, quæ à majo-
ribus, & Bernardo cum primis Epifcopo, acceperant, inſtaurando.

Annus Chriſti 1469.

Pauli II Pont. 6.

Friderici IV Cæſar. 30.

Simonis III Ep. Pad. 7.

Bbbbb

Anno

Annales
Flandriæ.
Chron. M.
Belg.
Naucles
Gener. 49.
Tribemius
in Chron.
Sponh.
Langum in
Chron. Ci-
tiz.
Eſen in hiſt.
Leod.
Excidium
Leodien-
ſium.

Henricus
Epifcopus
Monast.
Cœnobi-
um Aegi-
dianum
reformat.

Henricus
Epifcopus
Monast.
Cœnobi-
um Aegi-
dianum
reformat.

702

Chron.
Minden.
à Meibom.
editum.
Chron.
Minden
MS. ex
Biblioth.
Mallengrot
Crantz. I. 11.
Metrop.
c. 53.
Paderbini
in Chron.
Lipp.
Bellum
Minden-
se ob re-
jectum
Coadju-
torem
Henri-
cum
Schawen-
burgicum

ambrosii
epistolae

ambrosii
epistolae

Chron. M.
Belgii
Trithem. in
Chron.
Spanh.
Teschem.
Pontan. in
Gelr.
Diffidium
Archiep.
Colon. &
Canoni-
corum,
quod in
apertum
deinde
bellum
erupit.

Anno subeunte Simon Episcopus noster ad Mindense bellum ex sociali foedere evocatus est. Belli hujus causa ab Chronici Mindensis scriptore refertur data ab Alberto Comite de Hoja eorum Episcopo, quod is Fridericum Ducem Brunswicensem in castrum montis receperit; id quod Schawenburgici Comites ob vicinam inuisam, que Brunswicensium potentiam indignè tulerint. Verius alius scriptor belli causam indicat ex dissidio inter Capitulum & Episcopum. Nam postquam Episcopus, senio jam confectus delegit Coadjutorem Henricum Comitem Schawenburgicum, praepositum Hildesensem in monte S. Mauritij & Canonicum majoris Ecclesiae, virum hunc rejecere. Ex quo dissidio inductus Episcopus alium Coadjutorem designavit, Comitem Oldenburgicum. Quam familiae suae injuriam interpretati Schawenburgenses bellum intulere Mindensibus, atque hoc anno Mindam etiam urbem, quae pertinaciter Schawenburgicum Coadjutorem aspernabatur, aggressi sunt. Venèrequè in hujus belli societatem cum Adolpho & Erico Comite Schawenburgico Ernestus Hildesimensis Episcopus, horum Comitum frater, Bernardus Comes Lippiensis, & Simon frater, Paderbornensis Episcopus, Joannes Comes Ritbergensis. Accessere Hervordienenses, Lengovienenses, multique è nobilitate Westfaliae viri, arma & spolia sectantes. Copiis in unum contractis, cepta in pervigilio D. Jacobi magnis animis obsideri Minda, premique ex duobus castrorum locis. Nihil his territi cives, qui & subsidiarium militem scripserant, & Ducem Brunswicensem cum auxiliari manu intromiserant in urbem, crebris eruptionibus obsidentes magis fatigabant, quam fatigarentur. Et cum obsidio inter alternas clades & damna traheretur, pax certis legibus convenit, quibus etiam Henricus Comes Schawenburgicus Coadjutor receptus, is qui haud multò post Alberto etiam in Episcopatu Mindensi successit.

At longè gravius ac funestius bellum, ex dissidio inter Rupertum Colonicensem Archiepiscopum ac Metropolitanum Collegij Canonicos, hoc anno exortum est ad Rhenum, quo non modò Westfalia, sed totum Imperium conturbari coeptum. Delegerant nimirum Canonici ante sexennium in locum Theodorici Archiepiscopi sui è caru suo Rupertum Palatinum Ludovici Palatini Electoris filium, Friderici verò Electoris fratrem, praeteritis aliis in Metropolitana no Collegio multò dignioribus ad tantum munus capeffendum; quales memorantur Stephanus Dux Bavariae, Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopi frater, Comes Nassovia, Comes Wirtenbergius, Comes Mauritius de Spiegelberg, insignis ea tempestate Orator & Poeta, Pontificis etiam judicio quovis Episcopatu dignus: praeterea Hermannus Hassiae Landgravius, alijque praestantes in eo Collegio viri; sed his neglectis, major pars delegit Rupertum, corporis staturà parvum, mente vagum, & venationi plus æquo deditum; cui tamen

tamen præter splendorem familiæ, alia ingenij & virtutum ornamen-
ta non deerant. Sed hunc potissimum juniores elegerant, seu quòd
in aliis severitatem timerent, ne in arctiorem Cleri disciplinam ad-
stringerentur, seu quòd tum alter alteri dignitatem non faveret, di-
strahendoque suffragia, sorte potius, quam communi consilio age-
retur; seu quòd verius reputatum fuit, ut ab ipsis regeretur, quorum
suffragiis electus esset; id quòd tamen longè aliter accidit. Quippe
Rupertus postquam imperio admotus fuit, neglectis Canonicis, de-
legit primarios ministros, & Consiliarios ex sæcularium hominum
ordine, viros plerosque minus idoneos, penes quos omnis gubernatio
fuit. Inde à primis statim annis offensio Canoniorum, archi-
episcopi contemptio, & querelæ adversus ministros. Huic malo ut
mederetur Fridericus Palatinus Elector, Archiepiscopi frater, viros
sapientes submisit è suis, quorum opera & prudentia Metropolim ad-
ministraret, sed cùm hos priores ministri non ferrent, excluderent-
que à consiliis suis, res in alias turbas prolabi cœpit. Quanquam ip-
se Archiepiscopus ita pessundatus erat, ut à sapientissimis viris in pri-
stinum statum ægre admodum erigi possè videretur. Nam ob aulæ
magnificentiam & bella, quæ gesserat Theodoricus Archiepiscopus
Ruperti antecessor, omnia propemodum castra, Oppida & telonia
ita vel oppignorata, vel abalienata erant, ut vix duo millia floreno-
rum ex annuis proventibus restarent Ruperto. Inter oppignorata ve-
rò castra & Oppida alia tenebantur à proceribus & nobilibus, alia à
Capitulo, alia ab urbe Colonienfi, alia ab aliis creditoribus; qui cùm
ægre sibi hæc è manibus subtrahi paterentur, omnes hos simul offen-
dere necesse fuit.

Ex his rerum angustiis ut Rupertum fratrem suum eriperet Fri-
dericus Rheni Palatinus, clarus ea tempestate opibus ac militari po-
tentia Imperij Elector, submisit Martinum Ruystenbachium, & Buc-
kium, plebei quidem generis virum, sed militia præstantem, cum de-
lecto exercitu in Coloniensem diœcesin. Horum consilio & mili-
tari fortitudine, uno procurrentis fortunæ impetu, ut Trithemius
tradit, Archiepiscopus occupavit Bonnam, Novesium, Anderna-
cum, Lechnidrium, Bruelam, Nutbergam in Eissia, Rimbachium,
Diehartium, Gudenaviam, Zonsium, Kempenam, Cæsaris Insulam,
Heesbergam, cæteraque diœcesis castra, Oppida & telonia, quæ uni-
versim supra viginti numerabantur; atque ita oppignoratam & con-
vulsam diœcesin restituit in integrum. Ac ne creditoribus & posses-
sionibus horum de injuria castrorum Oppidorumque queri fas esset,
rationes iniit, reperitque per versuras Lombardico & Judaico mo-
do introductas, ita omnia supra summam quotannis augeri, ut nulla
unquam redimendi spes esse posset; nisi aliter, quòd factum est, ex
quo bonoque constitueretur. Qua rerum mutatione & instaura-
tione diœcesis, sicuti multorum optimatum animos sibi devinxit,

Rupertus
Archiep.
Electoris
Palatini
copiis ad-
iutus plu-
ra diœce-
sis suæ lo-
ca oppi-
gnorata
recupe-
rat.

Fœdus
Archiep.
cum duce
Geldriæ
cui plures
diœcesis
Colon. &
Ducatus
Westfaliæ
nobiles
subscri-
pserunt.

qui indignè ferebant, patrimonium Ecclesiæ inter tot iniquos posses-
siones distrahi; ita aliorum, in se concitavit invidiam & iras, quod
ægre hæc è manibus suis extrahi paterentur. Quare conspiratione
inter se inita, occultum cum Duce Clivensi fœdus ineunt; in quod
etiam præter alias quasdam civitates Colonia & Novesium conve-
nere. Quo comperto, Rupertus Archiepiscopus fœdus cum Adol-
pho Geldriæ Duce contrahit adversus Cliviæ Ducem, veterem diœ-
cesis hostem, & rebellium fautorem. Ac Rupertus id eo consilio egit,
ut Sasatum, Sanctos, Rhesam, & Aspeliam à Clivio crepta repeteret:
Gelder, ut Embricam, Limarsiam, Wachtendoncham, aliaque loca
Clivio ante hæc obligata recuperaret. Fœdus id sociale ab utrius-
que provinciæ ordinibus magna animorum consensione & conspi-
ratione firmatum; subscripsereque cum Ruperto Archiepiscopo
Gumprechtus Nuernariæ Comes, hæreditarius diœcesis Præfectus,
Joannes Reiferscheidus Salmæ Comes, hæreditarius Marschallus,
Philippus Virneburgius Pincerna, Joannes Hembergius Camerarius,
Henricus Drachenfelsæ dominus, duo Friderici ab Halse, alijque
equites ac primarij è nobilitate. Oppida præterea Andernacum,
Bonna, Lintzium, Rhenoberga, Kempena, Arwiler; His accessit
totius Ducatus Westfaliæ nobilitas, Joannes Haetzfeldius eques,
Wildenbergæ dominus & Marschallus Westfaliæ, Theodoricus
Blittersberg eques, Joannes Haetzfeldius Wildenbergius præfectus
Bilstenij & Wildenbergæ, Gothardus Furstenbergius Satrapa Nehe-
mensis, Wilbrandus ab Ense Walrensis, Henricus Wulfius à Luding-
husen, Bernardus de Goeren, Bernardus Westerholtius, & cum his
tota prope nobilitas ducatus Westfaliæ. Adhæc Consules Oppido-
rum, Briloniæ, Gesekenæ, Rudenæ, Werlæ, Atendoriæ, Mendenæ,
Dorstenæ, Recklinghusium. Pari procerum, nobilium, & civitatum
conspirantium numero subscriptum fœdus produxit Gelder, ut à
Pontano memoratur. Armis utrimque consociatis, Gelder & Ru-
pertus Cliviam ingressi vastant, & Wachtendoncham castrum Oppi-
dumque obsidione incingunt: Clivensis qui hæc in se procudi sen-
serat, Henricum Monasteriensem episcopum in belli societatem tra-
hit, redditæ Dulmania & Stromberga, quæ loca ex priori bello adhuc
tenebat; ipse deinde ingentem exercitum, ex Westfalia potissimum,
ut auctor est Chronici Belgij, contrahit, quem trium millium equi-
tum & quindecim millium peditum censuere. His viribus in ho-
stem movit, nec tamen aliud effecit Clivius, quàm ut annonam
Wachtendonchæ importaret; at in ingressu à Geldro & Archiepisco-
pi copijs, quæ viæ publicæ limitaneum aggerem infederant, ex insi-
dijs obrutus, fœda clade ad Sanctense Cœnobium ceditur. Qui
ita dejectus Clivius, ut cum Geldro pacem componere, quàm pu-
gnare amplius mallet. Et Gelder postquam Arnheimium, Duisburgum

Dux Cli-
vensis ex-
sus pacem
cum Gel-
dro init.

gum; aliâque loca recepit, archiepiscopum destituit; cui nec Susa-
tum, nec Rhesa, nec aliud, ex sociali bello redditum: sicuti politici
Principes, dum suo lucro bellagerunt, Episcopos non nisi ad damna
involvunt.

Bello hoc primùm clandestina Novesiensium conspiratio cum
Duce Clivensi detecta, postquam animadversum, militem archiepi-
scopi hostilem in modum repelli à Novesiensibus, ne propius urbi
accederent, omniaque in gratiam Ducis fierent. Jam antè Consu-
les Novesienses per versipellem hominem corrupti, & clam deducti
erant ad Ducem, à quo benignè excepti, lauréque tractati, foedus cum
Duce adversus archiepiscopum pepigerant. Quippe callidum Du-
cis consilium erat, Novesium haud secus, quàm cum Susato fecerat,
per intestina inter Capitulum, & archiepiscopum dissidia Clivæ ad-
jungere. Id quo certius procederet, Novesienses in fidem & patroci-
nium susceperat. Atque hæc postquam à Ruperto archiepiscopo
cognita sunt, primùm ille studuit cives adversus Consules & Senatum
concitare, & suarum partium facere; sed illi jam à Magistratu occu-
pati, incitatuque adversus archiepiscopum, dissidium bellumque
quod paulò post ortum est inter Capitulum & archiepiscopum, sua
factione conspirationeque cum Capitulo incenderant.

Chron. Ab.
Belgii.
Conspira-
tio Nove-
sien-
sium
cum Duce
Clivensi
detegitur

Annus Christi 1470.

Pauli II Pont. 7.
Friderici IV Cæsaris 31.
Simonis III Episc. Pad. 5.

Sequitur per hæc annus septuagesimus fluentis sæculi, quo Ma-
chometes Turcarum Imperator, post tot regna & provincias Chri-
stianis ereptas, florentissimam Euboeæ insulam occupavit, expugna-
tâque chalcide, totius Græciæ propugnaculo, Italiæ imminere cœ-
pit. Ad has increscentes quotannis Turcarum vires infringendas,
Paulus II Pontifex pro suprema Christianæ Reipub. cura scripsit pri-
mùm ad omnes propè Europæ Principes; deinde ad Fridericum Im-
peratorem; auctorque illi fuit conventus Principum celebrandi;
quem in annum sequentem Imperator indixit, cùm jam Turca Cro-
atiam, Carinthiam, vicinasque Austriæ provincias percurfaret.

Trihem. in
Chron.
Naucler.
Gener. 30
Philosoph
Brouwer
1. 19. annal.
Trevir.
Crantz. 112
Wandal.
Turca-
rum pro-
gressus
contra
Christia-
nos.
Commina-
lib. 4.
Meierus in
Flandria
lib. 17.
Pontanus in
Geld.
Raynald. in
hister.
Eccles.

Attinebat in hunc annum Adolphus Geldriæ Dux Arnoldum
captivum patrem, de quo impio facinore postquam & Pontifex in-
terpellatus fuit, scripsit ad Adolphum, hortatorque illi fuit, ut patrem
libertati redderet. Id cùm ille aspernaretur, Pontifex simulque Fride-
ricus Imperator Carolo Burgundiæ Duci in mandatis dedit, patrem
filij tyrannide liberaret. Ad quod Pontificis & Cæsaris decretum
Carolus filium cum parente Hosdinum evocavit; quò postquam
uterque accessit, multum pro arbitri munere primùm laboravit, ut
in concordiam adduceret. Verùm cùm adeo pertinaciter obfiste-

ret

Dux Geldriae captivum patrem recusans liberate, carceri ipse & demum funestæ mortis traditur.

ret filius, ut palam ediceret, malle se parentem in puteum dejicere, & cum eo præcipitem in idem exitium se dare, quàm patri provinciae partem permittere, indeque clam recederet; Carolus è fuga retraxit, & commutata patris in filium poena, in carcerem conjecit. Pater libertati redditus, exhæredato filio, Geldriae ducatum Carolo, ut supra diximus, vendidit; à quo mox armis occupatus, cæterisque amplissimis Burgundiae provinciis conjunctus est. Impius in patrem filius etsi post longos carceris squalores à Gandavensibus liberatus, demum ad Tornacum trucidatur.

Carolus nobili Geldriae provinciae potitus, pro inexplebili dominandi cupidine nihil avidius habuit, quàm potentiam ad Rhenum explicare firmareque; ad quod opportune illi accidit, implorari à Ruperto Coloniensi archiepiscopo, cui ob id pronus operam obtulit.

Chron.
Warburg.
MS.
Simon Ep.
Spiegelios
ex Defenberg
domat, & Defenbergam
prius ereptam
in feudum
deinde
dedit.

Nec Simoni Episcopo nostro hic annus sine intestinis nobilium turbis vacuus fuit. Potens per id tempus erat Spiegeliorum familia, quæ munitissimum Defenbergæ castrum in edito abruptoque monte insidebat, commune simul Castrensiu[m] domicilium, prædonumque receptaculum; ex quo, spretâ auctoritate Episcopi, modò Warburgenses, modò alij per dioccesin infestabantur. Simon Episcopus, qui & militaris ingenij excelsique animi Princeps erat, ulturus hanc Spiegeliorum & Castrensiu[m] insolentiam, contracto provinciali, & Bernardi fratris Lippiensis Comitis milite, Defenbergam obsidione claudit, ad motisque bellicis machinis oppugnat. Protracta per assiduos insultus in decimum quartum diem obsidio; Restitère obseffi fortiter, Hassiæ cum primis Landgravij promissis auxilijs confisi. Atque is dum opem tardat, & illi ad extrema adducerentur, Spiegelij Simoni Episcopo supplices gratiam implorant; post etiam ipsi inter se discordes, pugnisque commissi, sese & castrum Episcopo dedunt id quod Episcopus, ne veterem & potentem Spiegeliorum familiam ac cæteram nobilitatem offenderet, Hassumque in se irritaret, ex ordinum consilio Spigeliis in feudum reddit.

Annus Christi 1471.

Sixti IV Pont. 1.

Friderici IV Cæsar. 32.

Simonis III Episc. Paderb. 9.

Anton.
Camp. in
Epist. rom.
2. Freh.
Raynald. in
histor. Eccl.
Nauclerus
Paralip.
Vrsberg.

Aderat jam insequens annus, quo Fridericus Imperator ad viii Calend. Maji Ratisbonæ comitia indixerat, quæ, si unquam, per id tempus Principum & Oratorum præsentia celeberrima fuere. Accelsere enim cum Friderico Imperatore Adolphus Moguntinus, Joannes Trevirensis, Rupertus Coloniensis, Albertus Marchio Brandeburgensis, & Fridericus Palatinus Electores: Ludovicus Hassiæ Landgravus,

vius, Ernestus Dux Saxoniae, Ludovicus, & Wolfgangus Duces Ba-
 varia; multi praeterea alij Principes & Episcopi: Oratores Bohemiae,
 Poloniae, Ungariae, & Ducis Burgundiae; quanquam ex Saxoniae Epi-
 scopis nullum praesentem reperiunt. Aderat & Legatus Pontificis
 Franciscus Picolominius Cardinalis Pij II Pontificis nepos, cum Anto-
 nio Campano Episcopo Teramensi, à quo tota haec ratio Comitio-
 rum accuratè perscripta extat. Urgebantque hi ex Pontificis man-
 dato bellum adversus Turcas, rati Caesarem & Principes Germaniae
 eò proniores fore, quòd jam Turca Carniolam Austriae provinciam
 barbarum in modum percurfando ferro, flammaque vastasset, abdu-
 cendo etiam supra xx hominum millia in servitutem. Actum primo
 de pace Imperij, & intestinis Principum dissidiis armisque prius com-
 ponendis, sine quibus irrita foret expeditio in Turcas. Multae dein-
 de querelae Legatorum auditae, sed lentis frigidisque animis, ac non
 nisi decem armatorum millia decreta, quae ad fines Germaniae tutan-
 dos excubarent; è quibus tamen Imperator quatuor tantummodo
 satis esse censuit. Adeo jam effoetum, erat Imperij robur, seu, quod
 verius dixeris, intestinis armorum dissidiis laceratum; quemadmo-
 dum palam in his comitiis dixit scripsitque Campanus Pontificis Le-
 gato additus. Germaniam quidem vastissimum & potentissimum
 esse regnum, sed omnem, quanta tum patebat, unum esse latrocini-
 um; interque nobiles & Principes illum esse gloriosorem, qui rapa-
 cior sit. Ita irritus hic conventus disfluxit. Neque enim bellum ad-
 versus Turcas processit: neque pax Imperij, quod unice in his comi-
 tiis sollicitatum apud Imperatorem, consecuta est; seu quod ipse Cae-
 sar privato commissus esset bello cum Friderico Electore Palatino,
 potente & bellicoso principe: seu quod languida & despecta esset
 Caesaris potestas, sine priscis Caesarum nervis & armis. Unde praedato-
 ria & tumultuaria ubique bella.

Quale inter cetera haecenus fuit Ludovici Hassiae Landgravii,
 dioecesis paderbornensem infestantis. Saepius inter Landgravium &
 Simonem Episcopum, positis armis, transactum; demum hoc anno
 inter eosdem pax per triginta tres annos sanctè utrimque servanda cer-
 tis legibus convenit; inter quas illae primariae, ut, si quaelis inter Epi-
 scopum & Landgravium exorta fuerit, hanc consiliarij utriusque Prin-
 cipis componant; quod si inter hos convenire non posset, deligantur
 alij arbitri partium intacti, quorum judicio uterque Princeps stabit:
 interim nulla hostilia permittantur, alterque alterius bono & defen-
 sioni studeat. Tabulae horum pactorum post Dominicam, quam
 Laetare vocant, utrimque consignatae. Et quia hisce bellis Cœno-
 bium Bredelariense ordinis Cisterciensium in finibus illis situm, ex-
 tremè vastatum erat, Simon Episcopus non modò liberalitate sua mi-
 seris subvenit, sed hasce literas commendatitias plenas commiserati-
 one pro colligenda stipe impertiit.

Venerabili-

Comitia
 Ratisbo-
 nensis
 celebra-
 rima
 princi-
 pum ac-
 cessu, sed
 irrita dis-
 sensione
 &c.

Litera
 tabularij
 Paderborni;
 Pax san-
 cta inter
 Simonem
 Ep. Pad.
 & Ludo-
 vicum
 Hassiae
 Landgra-
 vium.

Simon
 Ep. Bre-
 delariensis
 Cœno-
 bio sub-
 venit.

Venerabilibus in Christo Patribus et Dominis, Archiepiscopis et Episcopis, ac honorabilibus viris, Abbatibus, Præpositis, Decanis et divinarum Rectoribus, nec non generosis et nobilibus, Ducibus et Comitibus, Baronibus et terrarum Dominis, ubilibet constitutis, ad quos presentes literæ pervenerint, Simon Dei gratia Paderbornensis Episcopus reverentiam cum salute in omnium Salvatore. Inter mala gentis nostræ, quæ videmus, specialiter mala Monasterii in Bredelar Ordinis Cisterciensis nostræ Paderbornensis diocesis tacere non possumus, dolorosè vobis significantes, qualiter dictum Monasterium pridem fuit per illatas sibi in suis hominibus, rebus ac possessionibus malignorum injurias, violentias et rapinas facultatibus diminutum, et debitis aggravatum, ut ruinis succumberet, divina sua suspenderet, et hospitalitatem servare non posset, religionis invido omnium malorum latore Diabolo procurante, et adhuc diminutum et aggravatum existit, ut nisi sibi celebri remedio occurratur, ad finalem et miserabilem terminum deveniat incunctanter tale ac tantum, ut fiat solitudo domus Domini et cubilia Monachorum verentantur in delubra bestiarum, præsertim cum dictum sit Monasterium in finibus constitutum, ubi lis continua est, et pax est rara, ubi inquieti sunt liberi, et perversi difficillime corriguntur: Cupientes igitur in his, ut possumus, Monasterio supradicto consulere, et malis ipsius majoribus obviare, religiosos viros, presentium exhibitores, dicti Monasterii conventuales ad vestram diocesim et terras per fidelium elemosynis petendis de vestra gratiosa permissione confisi duximus dirigendos, ut per eas sibi illatas et traditas eidem super his malis consulatur, et etiam obvietur, religionis avido, omnium bonorum auctore, Domino largiente: quapropter universitatem vestram obsecramus in Domino fesi, quatenus eosdem religiosos, dum præmissa occasione ad vos accesserint, benignè admittatis, et vestris literis admittifaciat, illius alienigeni Regis vestigia comitantes, qui ad readificationem templi Dei, munera sua misit, et de suis realibus ampliora præstare decrevit. Ut autem pro temporalibus seminatis in posterum aeterna metantur, volumus, ut omnes, et singuli, qui dicto Monasterio in Bredelaer per manus dictorum religiosorum de bonis suis sibi ac Deo collatis destina verint, vel destinari procuraverint, efficiantur participes et consortes omnium bonorum, quæ in sæpe dicto Monasterio, nec non omnium Monasteriorum, tam Monachorum, quam etiam Monialium ordinis Præmonstratensis, in divinis officiis, disciplinis, hospitalitatibus, ceterisque bonis operibus, dignabitur operari clementia Salvatoris, quæque per hoc generalem remissionem et veniam quadraginta dierum indulgentiarum, dummodo suis in hac parte iudicibus id placuerit, verè penitentes et confessi de inunctis penitentiis consequantur, quam ipsis et eorum cuilibet de meritis patronorum nostrorum Sanctorum Kiliani Martyris, et Liborii Episcopi et Confessoris confisi duximus concedendum, presentibus tantum post annos tres à data eorum minimè valituris. Datum in civitate nostra Paderbornensi nostro sub sigillo presentibus appenso, anno Domini Millesimo, quadringentesimo, septuagesimo primo, in crastino Sanctorum Philippi et Jacobi.

Hoc

Hoc ipso quoque anno Hildesienſis Eccleſia periculoſo ſchiſmate conturbata. Quippe poſt obitum Erneſti Ep̄ſcopi Schawenburgienſis Comit̄is pars Canonicoꝝ, eaque potior, delegit Henningum de Hauſen Decanum, virum è nobilitate Saxoniz virtute præſtantem: pars verò Hermannum Haſſiz Landgravium, Canonicum Colonienſem, & Præpoſitum Aquisgranenſem, poſtulavit. At Henningus facta electione Romam properavit, & à Pontifice coram confirmationem obtinuit, à quo & Ep̄ſcopus conſecratus; inde feſtinato Hildesium regreſſus, reperit militarem ordinem & vaſallos arma ſumpſiſſe pro Landgravio introducendo, multaꝝ in hanc rem caſtra & oppida occupaffe. Stabat interim pro Henningo Capitulum, urbs, & Bertholdus Verdenſis Ep̄ſcopus. Extant apud nos tabulæ feria iv poſt Paſcha obſignatæ, quibus Simon Paderbornenſis Ep̄ſcopus, Ericus, Henricus, & Antonius Comites Holſatiz & Schawenburgienſes, & Bernardus Comes de Lippia foedere ſe illicant cum Hildieſienſi Capitulo adverſus Duces Brunſwicenſes, Wilhelmum Seniore, ejusque filios Wilhelmum & Fridericum; ut rectè ſcripſerit Cranzius, Brunſwicenſes partes Landgravii adverſus Henningum ſuſcepiffe. Verum liſ hæc magnis partium ſtudiis accenſa cum in magnum diœceſis exitium vergeret, Hermannus Langravius, qua erat modeſtia, & pacis amore, ultro electioni ſuæ ceſſit, relicto Ep̄ſcopatu penes Henningum. Et hic ille Hermannus Haſſus, Ludovici Landgravii frater, quem poſtea Colonienſis Eccleſia Archiepiſcopum, & Paderbornenſis Adminiſtratorem ſortita eſt.

Famoſus per id tempus prædo Gerhardus Comes Oldenburgicus, Chriſtiani Regis Daniæ frater; à quo, poſtquam ab Holſatiz adminiſtratione depulſus erat, auxilio Saxonicarum urbium iram vindictamque convertit in Hamburgienſium, Lubecenſium, Bremenſium, alioꝝque locorum mercatores; quos interceptos captivosque cum mercibus Delmenhorſtium abripiebat. Nihil uſpiam tutum in publicis viis, nihil intactum ab hoc prædone; literas quidem ſecuritatis ille dederat, ſed ea fallacia compoſitas, ut quoties luberet fidem fallere poſſet. Qua ſuper re cum ſæpius Lubecenſes, Hamburgienſes & Bremenſes fruſtra queſti eſſent, operam Henrici Monafterienſis Ep̄ſcopi & Bremenſis Adminiſtratoris implorârunt; iſtoque cum his foedere, Henricus Ep̄ſcopus Gerardo Comiti bellum movet, & Delmenhorſtium obſidet, opportunè ſimul vetera ejus arcis jura ad Eccleſiam repetiturus, ex quo Delmenhorſtiū cum Toparchia Nicolai Bremenſis Archiepiſcopi patrimonium ab eo Bremenſi Eccleſiæ donatum erat, abreptumque poſtea per vim & injuriam à Comitibus Oldenburgicis. Igitur magnis impenſis atque animis obſidio cœpta, demandataque Gunthero Ep̄ſcopi fratri; quæ dum remiſſius trahitur Gerhardus per ignota viarum

Ccccc

commea-

Chron. Hil-
deſis MS.
Chron.
Sclavon.
Cranz. l. 12.
Metrop. c. 8.
Leſner. in
Chron. MS.
de Ep̄ſc.
Hildes.
Schisma
Eccleſiæ
Hildieſi-
enſis ob-
ſcuro Ep̄-
ſcopos
electos.

Cranz. l. 12.
Saxon.
c. 19. & l. 12.
Metrop.
cap. 6. in
Wand.
l. 13. & 20.
Chron.
Sclavon.
Hamelman.
in Chron.
Oldenburg.
Chron.
Monast.
Vöbo Emm.
lib. 26.
Hiſtor.
Friſia.
Gerardi
Comitis
Olden-
burgici
depræda-
tiones, ob
quas ab
Henrico
Ep̄. Mo-
naſt. bel-
lo impe-
titur.

Hoc

commeatum importat. Ob id quia in præsens expugnatio difficilis reputata, interveniente Henrico Schwartzenburgico Comite, Episcopi patre, actum de pace, quæ hac lege convenit, ut Gerhardi nepotibus, quorum ille tutor erat, Delmenhorstium relinquatur, & Gerhardus Comes se in posterum à prædis & latrociniiis contineret.

Mors
Pauli II
Pont. in
cujus lo-
cum suc-
cedit
Francis-
cus Ro-
boreus,
Sixtus IV
dictus.

Raynald.
in histor.
Eccles.
Onufrius
Paulus
Lang. in
Chron.
Citizen.
Pontificis
labor &
solicitu-
do pro
edoman-
do Tur-
ca.
Naclerus
Trithem.
in Chron.
Spanh.
Chron.
Tremou.
Wittius in
Chron.
Chron.
Colon.
Heister. in
suffrag.

Chron. M.
Belgij
Trithem.
in Chron.
Spanheim.
Novum
inter Ar-
chiepisc.
Colon. &
Canoni-
cos diffi-
dium.

Posteaquam v. Calend. Augusti Paulus II repentina morte extinctus est, Cardinales concordibus suffragiis subrogavêre Franciscum Roborem, qui ex supremo Franciscanorum magistro jam ante in Collegium Cardinalium ob eminentem scientiam & gubernandi prudentiam cooptatus erat. Is exemplo antecedentium Pontificum nihil sollicitius habuit, quàm bellum adversus Turcas,

Annus Christi 1472.

Sixti IV Pont. 2.
Friderici IV Cæsar. 33.
Simonis III Ep. Pad. 10.

Igitur anno proximo, qui sæculi hujus erat septuagesimus secundus, auxiliis Venetorum & Ferdinandi Neapolitani Regis, validam in mare classem produxit, commotus cum primis Venetorum precibus, quorum orator, ut Paulus Langius retulit, coram Pontifice exposuit, Turcas jam brevi tempore duo imperia, quatuor regna, viginti provincias, & ducentas florentissimas urbes Christianis eripuisse. Valuitque hæc classis non tam ad provincias repetendas, quàm ad Turcarum impetus sustinendos.

Torpentem adhuc Germaniam ferale Cometæ fidus sub initium anni exterruit, longa, & horrida coma ex Austro in occidentem porrectum, unde post xiii dies in Septentrionem se flexit; quæ in plaga multo tempore perstitit, pestilentia, famis, & cruentorum malorum fatale prodigium; quæ mala haud multò post per Germaniam consecuta sunt.

Nam præter bellum quod hoc anno inter Ludovicum Gallie Regem & Carolum fratrem Burgundumque exarsit, novis quoque turbis diocesis Colonienfis ac Rhenus commovêri cepit, quæ in bellum Novesienfe, & Ruperti exauctorationem exiit. Enim vero Rupertus Archiepiscopus licet cum Clivenfi Duce utcumque jam convenisset, & iniquos possessores armis etiam fratris fregisset; novo tamen multoque graviore diffidio cum Metropolitano collegio collisus est. Synodum ille Bonnæ indixerat, ad quam Clerus convocatus. Indignati ob id præsules & Ca.

& Canonici Metropolitanus, quod non alio loco synodum quam Colonia in urbe & Basilica pro veteri more habendam dicerent, eoque accedere detrectavere. Gliscentibus exinde simultatibus inter Archiepiscopum & Metropolitanum Collegium, missus est sub exitum Junij à Friderico Palatino fratre Coloniam Wormatiensis Episcopus, qui res in concordiam componeret. Idem per Legatum Pontificis tentatum; sed omnia casso labore, nec sine nova Archiepiscopi injuria: nam cum Wormatiensis Episcopus nave vectus adverso Rheno Bonnam repeteret cum Henrico Ravennario Archiepiscopi suffraganeo, Bernardo Laner à Breidbach Abbate Tuitiensi, cæterisque Archiepiscopi ministris; occurrit secundo flumine ad Rodenkerkam aliud navigium armatis hominibus impletum, à quibus ocius jubentur ad ripam vertere. Expositi invaduntur spoliuntur, & captivi rapiuntur. Qua injuria exacerbatus Archiepiscopus, quod ex composito hæc à Canonicis agi crederet, iubet omnes eorum fruges ac vina per agrum Coloniensem intercipi, & ad arces suas conveli. Multis exinde offensionibus, ut fit, accensa odia inter Archiepiscopum ac Metropolitanos Canonicos.

Facem hujus mali subjecere Novesenses; nam quod occultam conspirationem alerent cum Duce Clivensi, ut supradiximus, Rupertus Archiepiscopus veritus, ne pravo Sufatensium exemplo ex patrocinio Clivensis se toti in ejus potestatem darent, consilia agitabat, aut vi, aut astu interciperi Novesium; datumque id negotium Buckio militiæ præfecto; cui se in hanc rem patranda obtulit Wesselus Duranus, civis Novesensis: is factus secretorum particeps crebro commeabat Coloniam inter & Novesium, per quem & Archiepiscopus civium animos sollicitabat in suas partes. Buckio & Durano adjunxit se Scapius. His exequendi facinoris potestas data ab Archiepiscopo, & mox comparata instrumenta, quibus portas aperirent & militem introducerent. Præmissus in hanc rem Duranus in urbem. Sed ille repente in alium proditorē versus, omnia Magistratui detexit, literis etiam Archiepiscopi, quas ad Buckium dederat, prolatis; quibus publicè lectis, incredibile quis furor civium exarserit in Archiepiscopum. Interim horum ignarus Buckius & Scapius, nave militibus instructa, Zonsio descendunt Novesium; quibus Novesenses armati occurrunt, ac priusquam nave exscenderent, captos in vincula abripiunt, quæstionibus subjiciunt, & urbis intercipiendæ machinationem fateri cogunt. Quæ ubi ad Archiepiscopum relata fuere, mittit ille Novesium Stephanum Bavaricæ Ducem Canonicum Coloniensem, & Vincentium Morsanum Comitem, qui suo nomine ad omnia æqua se civibus offerant, moneantque ne quid severius in captivos statuunt. Quibus spretis, Magistratus Buckium & Scapium in forum productos capite ple-

Initia belli Novesensis.

etunt, sectosque in partes ad quatuor urbis portas suspendunt. Quia Consulum civiumque audacia exacerbatus archiepiscopus ad Carolum Burgundiæ Ducem proficiscitur, auxiliumque adversus rebellem urbem implorat. Hinc jam texti cœpit belli ad Novesium tela, quod totum postea Imperium concivit ad arma.

*Littera tabularij Paderb.
Littera Corbej
Pace cum Hassis firmata bene dicecesin Paderb. Simon Ep. administrat.*

Longè tranquillior hoc anno Dioecesis suam habuit Simon Episcopus noster; qui postquam cum Hassis, perpetuis Ecclesiæ hostibus, transegerat, multa salubriter constituit. Nam pacem castrensem certis legibus firmavit cum Spegeliis, & quotquot Desenbergam castrum hætenus inquieti nobiles & castrenses insidebant; & quod multò laudabilius fuit, cultum divinum per omnes Paderbornensis civitatis Ecclesias ordinavit, ut literæ hac super re relatæ testantur. Severis etiam poenis animadversum in Sacerdotes corruptæ vitæ; quos inter Canonicus quidam Huxtariensis à Collegio S. Petri à Simone Episcopo in iudicium, rogatu Hermani Boneburgi Corbeiensis Abbatis, protractus. Is verò quia multorum criminum compertus, Episcopus Abbati potestatem fecit trahendi in carceres, bonis ejus inter Episcopum & abbatem divisis. Demum, quæ animorum concordia erat & Canonicorum, mutuum inter se pactum fecere; servandi propugnandique vetera Cathedralis Collegii privilegia, jura, & consuetudines vitæ introducas. Quam in rem publicum paderbornæ congressum mense Octobri indixere. Ad quem cum Simone Episcopo convenere Henricus de Haxthausen utriusque juris doctor & Præpositus majoris Ecclesiæ, Conradus de Elmeringhausen Decanus, Lubertus Westfalen Præpositus in Bustorpe, Engelbertus iudex Prior, Theodoricus Westfalen Scholasticus, Henricus de Jmmesen, Theodoricus de Varenseil Camerarius, Hermannus Spiegel, Conradus de Haxthausen archidiaconus in Steinheim, Bernardus de Malsberg, Joannes de Galen Cantor, Theodoricus de Haxthausen Vicedominus Monasteriensis, Recquinus de Kersenbrock archidiaconus sedis Haxthausenæ, Otto de Oynhausen archidiaconus Huxtariensis, Antonius nobilis de Holstein, & Schowenburg Comes Thesaurarius, Everhardus de Elven, & Ravenna de Valckenberg, Canonici, aliique. Et hi tum primores erant Collegij Cathedralis, priscae claræque omnes nobilitatis viri, quorum consilio & auctoritate pactum cum Simone Episcopo initum est & in publicas relatum tabulas. Atque hic ille Haxthausen inter Canonicos Præpositus est, vir excellentis doctrinæ, qui insignem Canonicis Bibliothecam legavit, sed ea lege, ut si quis ex familia sua doctrinæ gradum sumeret, ad ipsum rediret. Adcò tum indecorum non erat, nobiles ex equestri etiam ordine Doctorum laurea insigniri; falliturque Crantzius, qui per id tempus Præpositos Paderbornensis Ecclesiæ ex plebeja familia producit.

Annus

Annus Christi 1473.

Sixti IV Pont. 3.

Friderici IV Cæsar. 34.

Simonis III Episc. Paderb. 11.

Tandem & Fridericus Imperator anno hoc consequente, cum Turca è Bosniæ regno erumpens Carinthiam, Stiriam, & hæreditarias Austriæ provincias latè populando pervageretur, scripsit ad Pontificem, mitteret Legatos suos Augustam, quòd ea in urbe Principum conventum indicturus esset ad Turcarum dominatum reprimendum; Pontifex postulata Cæsaris ad Cardinalium senatum retulit; in quo Franciscus Piccolominius Cardinalis obstitit, palam elocutus, jam decem hujusmodi Germanorum conventus intra non multos annos institutos, neque aliud in iis actum esse, quàm quòd Romani in invidiam vocati sint, tanquam specie belli Turcici Germaniam emungerent.

Cæsar nihilominus, quòd jam paries Austriacus arderet, Treviri in hanc rem publica Imperij comitia indixit; ad quæ cum Maximiliano filio magnoque Principum Comitatu ex Austria profectus, lustratoque Argentorato, Friburgo, Basilea, Colmaria, Tabernis, cæterisque Germaniæ urbibus, Moguntiam descendit. Affectati Cæsarem Adolphus Moguntinus archiepiscopus, Aistadensis Episcopus, Albertus & Ludovicus Duces Baviaræ, Carolus Marchio Badensis, Comes Wirtenbergenfis, magnusque Comitum & procerum numerus. Magnificè exceptus Moguntia ab archiepiscopo Metas contendit, Trevirim petiturus; quem ubi Metis adesse didicit Carolus Burgundiæ Dux, magnoque desiderio teneretur conveniendi Cæsarem, Metas salutatum præmisit Davidem Episcopum Ultrajectensem, & Engelbertum Nassoviæ Comitem: Cæsari exinde xxviii Septembris Trevirim ingressuro occurrit ipse Carolus comitatu prorsus regio, qui Cæsaris exæquaret. Cæsare in urbem & palatium deducto, Dux urbem Imperatori cedendo regressus est ad D. Maximini Cœnobium; Eo post in congressu multa de bello Turcico, alijsque, in publico senatu Principum tractata, multa etiam secretis colloquiis inter Cæsarem & Ducem; è quibus illud proditum refertur, petiisse Cæsarem Mariam unicam Caroli heredem filiam Maximiliano filio suo dari in matrimonium: contra Ducem nihil contentius egisse, quàm ut resumptis priscis honorum titulis Rex Burgundiæ salutareretur, simulque Vicarius Imperij crearetur. Quæ si Cæsar faceret, pollicitus est ultra se omnes Imperij hostes domitutum, & quæ Imperio detracta essent, armis recuperaturum. Monitus erat à Galliarum Rege Cæsar, ne Carolo fideret, aut Regem Burgundiæ diceret. Ac satis constabat, quàm, regno Burgundiæ inter Galliam & Imperium interjecto, utriusque perpetuus & infestus hostis futurus esset. At Cæsar qui non mi-

Trithem. 118
Chron.
Sponb.
Naucler.
Volateranus
Ursberg.
Paralip.
Rudolph.
agricola
lib. 2. rerum
German.
Chron. M.
Belgii
Annal.
Flandria
Brouwer.
lib. 19.
annal.
Trevir.
Raynald.
in histor.
Eccles.

Comitia
Treviris
ab Impe-
ratore
indicta.

Cæsar à
Duce
Burgun-
diæ ma-
gnificè
Treviris
excipi-
tur.

nus

nus potentiam, quàm Dux regnandi gloriam ambiebat, se ea factu-
rum promisit, cum Maximiliani Ducis filiam duxisset. Erant præ-
terea postulata ejusmodi, quæ sine Principum consilio & assensu Im-
perator diceret se præstare non posse. Quare Cæsar non salutato Du-
ce Coloniam proficiscitur, quo non leviter offensus Dux, odium
concepit in Cæsarem, quod haud multò post effudit ad Rhenum.
Cæterum quibus officiis & muneribus certarent inter se Cæsar &
Dux, qua ostentatione opum; qua epuli magnificentia, ferculorum
multitudine, ac luxu plusquam regio, ministrorumque splendore
exceperit Dux Cæsarem in celebri D. Maximini Cœnobio, quod
nostra memoria à Gallis funditus eversum vidimus, Rudolphus Agri-
cola, auctor Chronici Belgij, Browerus & alij non sine admiratione
posteritatis descripsere.

Cæsar Coloniae haud minus, quàm Treviri magnificè exceptus
à Magistratu, clero, & populo, multisque muneribus tam ipse, quàm
Maximilianus filius, ac ministri primarij honoratus, atque dum istic
hasit in hospitio, Agrippinensium sumptibus est habitus. Ibi Cæsar
cum jus diceret, & controversias ad se delatas decideret, tum nihil
impensius habuit, quàm ut ardentia inter Rupertum Archiepiscopum
& Metropolitanos Canonicos dissidia, quæ in apertum bellum eru-
perant, ex æquo componeret. Nam postquam Canonici didicere
imploratum ab Archiepiscopo Carolum Burgundiae Ducem suæ dioe-
cesis tutorem, exterisque se armis opprimendos; & illi fœdus inter
se percussere defensionis, in quod magna pars nobilium, Colonia,
Novesium, & aliæ etiam civitates nomen dederunt; imperatumque
Capituli nomine Ordinibus, ne alij quàm Metropolitano Capitu-
lo fidem & obsequia præstarent (Extra hanc conspirationem tuere
ordines, ducatus Westfalix, quod in fide Ruperti Archiepiscopi per-
sisterent) simul miles scriptus, quo se suaque tuerentur. Et quia ca-
put rei gerendæ deerat, convocato concilio, delegere è suo Collegio
Hermannum Landgravium, fratrem Ludovici & Henrici Landgra-
vij (quorum ille Castellis, hic Marburgi imperitabat) dioecesis defen-
sores; factaque promissio, siquidem dioecsin fortiter propugnaret,
fore ut exauctorato Ruperto ab se Archiepiscopus eligeretur. Et quia
in Landgravio familiæ potentia simul quæsitæ, quam Palatinis obji-
cerent, Landgravius quoque fratris auxilijs adjutus, armatus dioece-
sin ingreditur, arcemque Poppolsdorfianam annona militari reple-
tam expugnat, subactaque Bonnâ & Andernaco, Lintzium aggre-
ditur, quod à communi fœdere desciverat, & Ruperti militem re-
ceperat.

Hæc rerum mutatione, & adversariorum successu perculsus Ru-
pertus Archiepiscopus, cum Friderici Palatini viribus, quibus hæc-
tenus pugnârat, Haslos sibi objici videret, multò vehementius Bur-
gundix Ducis auxilia sollicitare cœpit. Quare sub initium Augusti
Zurpha.

Canonici
Colon.
cum con-
federatis
contra
Archie-
piscopum
suum
conspi-
rant.

Archie-
piscopus
Ducis
Burgun-
dix opem
implorat.

Zurphaniam profectus Burgundum venit, questusque de injuriis sibi illatis & rebellione suorum, totum se in clientelam Ducis dedit. Latus Burgundus, subacta jam Geldria, offerri sibi novi belli, exporrigendique ad Rhenum Imperij occasionem, prolixè omnem operam archiepiscopo addixit, certò etiam spondens, se cum in pristinum dignitatem repositurum, omnesque rebelles pro merito castigaturum; sed prius sibi Cæsarem conveniendum, qui tum Trevirim accessurus erat. Quare hoc anno auxilia distulit. Interim archiepiscopi miles ducibus Martino Ruysenbachio, & Friderico Hussio Novesium obsidere molitus, haud procul ab urbe in vicinis pagis confidet, agros Novesiensium depopulando. At dum securius incautusque miles poculis & somno indulget, erumpunt noctu cum stipendiario milite Novesienses, & totum illud agmen obruunt, caeduntque, paucis fuga elapsis: Ruysenbachius & Hussius ex letali vulnere haud multò post expiravere, reliqui cum triumpho captivi Novesium introducti.

Archiepiscopi miles caeditur à Novesiensibus.

Non his dejectus Archiepiscopus, arma instaurat. At Cæsar qui Colonia versabatur, medio Decembri mittit Brulam ad Archiepiscopum honoratæ legationis viros, interque hos Episcopum Eistadensem, à quibus monitus rogatusque, à bello desisteret, se æquum inter partes judicem fore; sed quia longius res processerat, contracto jam cum Burgundo belli fœdere, nec Rupertus Cæsari fideret Palatinis infesto, Legatos sine responso remisit, hoc solum prolocutus, se prope diem Cæsari rationem factorum daturum, Quatriduo post, missis Legatis, planius mentem exposuit, renunciando Cæsari, hujus dissidij bellique cœpti causam non penes se, sed Metropolitanum Capitulum residere, à quo conspiratio & fœdus adversum se initum, & Defensor diœcesis Landgravius sit delectus, habere illos Hassum, se Burgundum disceptatorem. Quo superbo responso satis intellexit Cæsar, quæ contexti belli magnitudo à contumace Archiepiscopo & irato Burgundo immineret. Quare & ipse ad apparatus belli consilia sua convertit. Auctum periculum à Cliveni Duce, quem per id tempus Burgundici belli socium habebat in subigenda Geldria. His quoque motibus haud leviter ducatus Westfalix concussus; multumque ordines perplexi hærebant, utri se parti conjungerent; quos tamen in fide Archiepiscopi sui, quam semel jurarant, constantius permansisse Colonienfium annales perhibent.

Cæsar pacem inter Archiepiscopum & Canonicos tentat, sed frustra.

*Obijt & hoc anno festo D. Marci Albertus Mindensis Episcopus, Hojanus Comes, in castro Petershagio, postquam supra xxxvi annos, primùm Coadjutor Willebrandi Haltermontij Episcopi, ac deinde ab ejus obitu Successor diœcesin illam administrarat. Quem etsi Crantzius, ut supra etiam monuimus, otio & ventri deditum, nec magnæ frugi Episcopum tradat, ut is scriptor liber est in carpenda Præfulum sacrorum vita; auctor tamen Chronici Mindensis, qui

*Obitus Alberti Hojani Ep. Mind. Crantz. lib. 11. Metrop. c. 53. Chron. Mind. à Meibom. editum. Chron. Mind. à Pistor. editum. Chron. Mind. MS.

sub

Cui succedit
Henricus Schawen-
burgicus.
Qui Monasterium Overkerkanum ad arctiorem disciplinam adducit.
Auctor Chron. Belgici Pontus Henter. l. 5. verum Burgund. Chron. Colon. Chron. Noves. Chron. Monast. Truhem. in Chron. Mejer. in Flandr. Crantz. lib. 12. Sax. Prover. in annal. Trevir. Chron. Tremon. Cæsar Coloniam contra Burgundum animat, & copias e Germania colligit. Burgundus, missis Legatis, Coloniales & Novesienses ad subjectionem sollicitat.

sub id tempus vixit, virum non modò corporis habitu moribusque decorum, sed eruditum piūque celebrat, qui diligentissimus fuerit in Canonicarum horarum precibus, cultuque divino persolvendo; quanquam civilibus bellicisque negotiis, magis se quam religioni excolendæ impenderit. Funus è castro Mindam à vasallis & militari-
bus viris deductum, & à clero honorificè exceptum, conditumque in Basilica ad pedes antecessoris. Exequijs, quæ à suffraganeo ejus habitæ fuere, Fridericus Brunswicensis multique proceres interfuere. Successorem nactus est 3. Calend. Augusti Henricum Comitem Schawenburgicum, Adolphi Comitis Holfatiæ & Schawenburgi fratrem, Præpositum Hildesensem; uti jam ante id, bellum, cui Simon Episcopus interfuit, transactum retulimus, neglecto Oldenburgico, quem Albertus adiutorem adlegerat. Et Henricus, ut eum Crantzius commendat, Præsul animo tranquillus, modestus, quique nulli unquam detrimento fuerit, pacis non minus, quàm religionis amans. Quare haud multò post in Cœnobio Mollenbeckano Episcopus consecrari voluit. Inde Episcopi munus auspicatus, rogatu fratris Adolphi, quæ extremæ ejus ante mortem preces fuere, dissolutas vagasque Monasterij Overkerkani Virgines nobiles intra claustrum disciplinam restrinxit. Hunc in modum cætera per diœcesin, quæ ab antecessore multum neglecta erant, ad pristinam religionis formam reduxit.

Annus Christi 1474.

Sixti IV Pont. 4.

Friderici IV Imp. 35.

Simonis III Episc. Paderb. 12.

Bellum subinde, quod affectum diximus, & tot scriptoribus celebratum est, anno proximo, qui sæculi numerabatur septuagesimus quartus plenis flammis erupit obsidione Novesij. Ac Cæsar postquam omnibus pacis consilijs frustra tentatis didicit, ingenti apparatu bellum versari, nihil quoque consultius habuit, quàm urbem Coloniensem totius Rheni propugnaculum concitare, armareque adversus Burgundum; quam in rem multa Agrippinensibus privilegia dedit, traxitque in belli societatem. Inde sub initium anni in superiorem Germaniam profectus, hyemem quoque in apparatu belli consumpsit. Post discessum Cæsar Burgundus literas dat ad Rupertum Archiepiscopum, quibus certum facit, se cum universis Belgij & Burgundiæ auxiliis brevi adfuturum; atque ad hanc promissi fidei præmittit Aræburgium cum copiis, quibus Rupertus non modò cætera, quæ possideret, loca tueretur, sed hostes suos infestare possit. Subinde feciales mittit ad Colonienſes & Novesienses, quibus semagno fastu urbes ingressurum denunciat: se totius diœcesis Advocatum tutoremque delectum esse; ac nisi Archiepiscopo suo in omnibus sese submittant, fore ut brevi cum exercitu ante urbem adsit, & ad obedi-

ad obedientiam compellat, id quod omnibus simul ordinibus denunciarı velit; scire ipsos quā potentem totius Europæ hostem lacerarent, Ducem videlicet Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantia, Geldria, Limburgi, & Luxemburgi, Comitem Flandriæ, Hollandiæ, Artesiæ, Hannoniæ, Zelandiæ, Zutphaniæ & Bononiæ, Dominum Frisiæ, Picardiæ & Mechliniæ, Marchionem sacri Imperij; qui cū se Regi Franciæ & Regi Romanorum parem ferat, tum omnibus hisce simul formidabilem: stare ante oculos eorum Leodium nuper Caroli viribus excisum: viderent Colonienſes ne excidium eorum in suam quoque urbem trahant: iusta Ducem suum Advocatum diœcesis poſcere, obedientiam videlicet civium erga suum Archiepiſcopum, qualem cū Leodienses recuſarint ſuo Epifcopo, imploratum ſe adſuiſſe & ab urbe dignas ruinæ poenas exegifſe; eandem hic cauſam agi. Quæ cū ſuperbè expoſuiſſent feciales, tum Ducis inſignia celebrioribus in urbe locis affixere. Ad quæ modeſtè Colonienſes, ſe Imperij eſſe cives, urbemque non alium quā Cæſarem agnoſcere Dominum, in ea fide ſe manſuros. Nec aliud à Novieſienſibus reſponſum. At vix Legati urbe exceſſerant, cū tantus plebis furor exarſit, ut Ducis inſignia palam refrigerent, & luto defœdarent. Hunc motum conſpiratio publica conſecuta, ſcriptus miles, implorata vicinorum urbium auxilia, præmunita urbs, & omni annonæ proviſu inſtructa. Idem Novieſij factum: utrobique Burgundus hoſtis proclamatus. At quia Novieſium petebatur à Burgundo, firmandæque potentia primæ belli ſedes ad Rhenum, collatis in unum conſilijs, Metropolitani Canonici & cives de præfecto urbis imponendo ſolliciti, Hermannum Haſſiæ Landgravium, virum manu & conſilio promptum, delegere; qui & ultro ſe obtulit ad deſenſionem urbis. Additus illi Gerloſus Breidenbachius & Joannes Lieskirchius, expertæ virtutis milites, quos cum copijs provincialibus & urbis Colonienſis Novieſium miſere. His acceſſit Everhardus Wittenius cum centum & triginta equitibus in Weſtſalia conſcriptis. Hi Novieſium ingreſſi urbis propugnationem ſuſcepere, omnemque hyemem & vernum tempus in muniendo Novieſio & ordinanda militia inſumpſere. Et jam præter cives tria millia præſidiariorum peditum, & quingenti equites numerabantur in urbe; quæ vallo firmo, altis ſoſſis, mœnibus validis, turribus circum multis, portis magnificis, & propugnaculis recens excitatis præmunita erat. Qua verò parte Orientem reſpicit, alveus ab Rheno deductus mœnia præterlapſus, & inſulæ binæ inter Rhenum & urbem interjectæ, ob humentia & paluſtria loca, hoſti difficilem acceſſum faciebant. His munimentis conſiſi intrepidi hoſtis adventum exceperunt.

At Burgundus poſtquam Luxemburgi intellexit, qua contemp-
tione Legati ſui Bononiæ & Novieſij excepti eſſent, irarum plenus in Brabantiam feſtinavit, copiasque omnes, quas per hyemem

Novieſio
Herman-
nus Land-
gravius
Haſſiæ
præfectus
imponi-
tur.

Novieſi-
um fir-
marur.

Burgun-
dus No-
vieſium
obſider.

Dddd

longè

longè latèque apud diversas nationes conscripserat, ineunte Julio Traiectum ad Mosam convenire jubet, quibus, ut ab Heutero relatum, exercitus sexaginta millium bellatorum conflatus: auctor Chronici Belgij centum millium fuisse perhibet, sequebatur exercitum ingens turba præfectorum rei tormentariæ, fossorum, fabrorum, Sacerdotum, mulierum, calorum, Hac hominum multitudine per Juliaceum agrum progressus, Novesium v. Calend. Augusti obsidere coepit. Exercitus omnis in quatuor nationes & castra divisus, Gallos, qui Picardi majorem partem erant, Italos, quos Longobardos dicebant, Anglos & Belgas, quibus Burgundi, Geldri, Leodienses, cæterique accensebantur. Accesserant ex Germania Rupertus archiepiscopus, Fredericus Palatinus Ruperti frater, Engelbertus Nassovius Bredæ dominus, Vincentius Comes Morsanus, quisque cum suis copijs. Nam Wilhelmus Dux Julix & Joannes Ducis Clivensis filius spectandi causa in castris versabantur. Inde castra circum explicata secundum quatuor urbis plagas & nationes militum; Dux ipse tentoria fixit in Cœnobio Augustinianorum, quod versus meridiem urbi objacebat: ibi ille postquam per fecialem urbis deditionem frustra postulasset, & leges militares per castra evulgasset, totam æstatem & hyemem permansit, nunquam vestibibus exutus, nunquam lecto usus, sed somnum sedendo capere, ut ad omnem belli casum expeditus esset: ibi quotidie cum proceribus sacrificio Missæ interesse, & preces Canoniarum horarum clerici instar quotidie recitare. Magnus Princeps & maximis exæquandus, si modo temeritas, & insana quædam proferendi imperij cupiditas abfuisset.

Urbe undique incincta clausaque, coepit ex singulis castris oppugnatio, provectæ vineæ, admotæ machinæ, verberata mœnia, turres & portæ assiduis tormentorum ictibus; quæ omnia incredibili fortitudine excepere Novesienses, ductu hortatuque Landgravij, nunc erumpendo victores, nunc victi. Insula quæ inter urbem & Rhenum porrigitur, modò a Picardis & Italis occupata, firmataque aggere: modò ejecto hoste recepta, magno obsessorum commodo; quod per eam ex Rheno importaretur annona, & supplementa militum à Coloniaensibus laborantibus submitterentur.

Tandem & Cæsar, cum Novesium in angustias contrahi nunciaretur, captoque Novesio Coloniam periclitari, experrectus, comitia Augustæ Vindelicorum indicit ad initium Julij. In ijs ex decreto Principum mittit literas ad omnes Imperij ordines, cum mandato contrahendi militem, quo singuli Novesio subveniant, & Imperij fines tueantur. Celebres ea tempestate erant bellatores Albertus Elector Brandenburgicus, quem Pius II Pontifex Achillem Germaniæ appellat, Albertus Saxonæ, & Henricus Monasteriensis Episcopus, his Aquila, insignis Imperij, à Cæsare transmissa; mandatumque, ad horum Ducum signa & auspicia cæteri Principes se conjungerent. Subinde & Cæsar

Cæsare missæ literæ ad Burgundum, quibus monebatur, bello cœpto absteret, aut omnes Imperij vires in eum commovendas, detrahendaque, quæ intra Imperium possideret bona: sed nihil his flexus Burgundia Dux, pertinacissima obsidione urbem premere non destitit.

Commodum per id tempus Christianus Rex Daniæ ex Romana peregrinatione reversus in Germaniam, Cæsarem ac Principes in Augustanis comitiis accessit; rogatusque est, arbiter esse vellet inter Burgundum & dissidentes ad Rhenum partes. Quod pacis componendæ munus Rex pronus admisit. Sed vix dum ille per Saxoniam in Holatiam redierat, regnum prius suum post longam absentiam aditurus, cum denuo Cæsaris literis admonitus, iter ad Rhenum & Burgundum componendum suscepit. Affectati Regem Fridericus Dux Brunswicensis, Joannes Dux Saxonie, Lawenburgicus, Magnus Dux Megapolitanus, Gerhardus Regis frater Comes Oldenburgensis, Adolphus Gerhardi filius, Joannes Raesfeldius Præpositus Osnabrugensis. Hoc splendido comitatu postquam Rex diœcesin Osnabrugensem & Paderbornensem transgressus, Susatum pervenit; ubi monitus est à fidis hominibus, excubare in insidiis turmam Coloniensium & Westfalorum, ad hoc intentam, ut Regem Regisque comitatum in prædam abducatur. Quare deflexo ad Luppianum itinere, pridie D. Martini Lipstadium acceleravit; atque istuc Marcanorum nobilium comitatu, & præsidio equestris stipatus, primò Essendiam, deinde Dusseldorpium tutò deductus est. Nihil tanto hospite gratius fuit Wilhelmo Juliae & Montium Duci, à quo magnificè exceptus, traductusque est per Rhenum ad Burgundum in castra. Multa inter Regem & Burgundum in tentorio pertractata de pace; sed cum Burgundus, obstinatissimæ mentis Dux, ad nullas pacis leges se deduci pateretur; Rex infecta re Coloniæ profectus, celebratoque istuc festo Regum, Cæsaris, qui jam ad Rhenum accesserat, conveniendi opportunitatem exspectavit. Hunc deinde Andernaci accessit; relatisque, quæ apud Burgundum egerat, cœpit & apud Cæsarem pacificationis negotium resumere: at cum istuc quoque Coloniensium animos exacerbatos reperiret, extrema contra Burgundum urgentium, irritis consiliis post quinque hebdomadarum inanes labores secundo Rheno deVectus in Daniam rediit.

Atque ista licet Rex Daniæ Christianus, Regum Christianorum ea tempestate religiosissimus, sincera mente, optimoque pacis studio pertentaret; apud quosdam tamen in suspicionem occulti cum Burgundo fœderis icti venit; quod sanè magna tanti Regis calumniæ factum. Id magis à Danis Suecisque, quorum ille sapientissimus Rex fuit, reholi velim, quo majorum instituto Romam profectus; quo cultu religionis limina apostolorum inviserit; quo honore Sixtum IV pontificem, & in eo Apostolicam Sedem veneratus sit; quibus Cardinalium & præsulum obsequiis exceptus sit; quæ Catholice religionis & pietatis impressa ubique vestigia reliquerit; uti hæc à Romanis & gentis nostræ scriptoribus relata sunt.

Dddd 2

Interim

Crantz, in Saxon. lib. 12, c. 12. & in Wandal. lib. 13, c. 11.

Hammelm. Chron. Oldenb. pag. 3. Rex Daniæ ex Romana peregrinatione redux arbiter deligitur inter dissidentes ad Rhenum.

Chron.
Sclavon.
quod alij
Lubecens.
dicunt.
Henricus
Ep. Mo-
nast. bello
commit-
titur cum
Gerardo
Comite
Olden-
burgico.

Adduci-
tur ad
tractatus
pacis;
quos ta-
men con-
suetis
fraudibus
eludit
Comes
Olden-
burgicus.

Causa
offensio-
nis inter
Burgun-
dum &
Henri-
cum Ep.
Monast.
Pontan.
lib. 9. & 10.
Histor.
Geldria
Chron.
Monast.

Interim quæ Regi ex occulto cum Burgundo foedere aspersa fuere, ea locum habent in Gerardo ejus fratre Oldenburgico Comite, disparis indolis homine. Is enim, ut supra retulimus, hostilibus armis commissus cum Henrico Monasteriensi Episcopo, & Anseaticis civitatibus, quarum mercatores cum furiosus prædo contra pacem & promissa non desisteret divexare, mercesque eorum interceptas convertere in arces suas; rursus Henricus Episcopus adjutus Hamburgensium, Lubecensium, Brunswicensium, aliarumque urbium viribus (quibus & Frisones accessere) Gerardum armis aggreffus, castrum, quod super Visurgim extruxerat, receptaculum prædarum, expugnat, & solo æquat: quadraginta, qui in eo prædones, capti; mox etiam capite mulctati. Simul Harpstedium castrum ad fines Monasteriensis diocesis à Lubecensibus expugnatum eversumque. Postremum Oldenburgum castrum atque Oppidum, Comitum sedes, obsessum, & per xiv dies acerrimè oppugnatum, quibus cum extrema Comitum ruina immineret, miserati sortem Comitum, intervenire Episcopus Osnabrugensis & Verdenensis, Comes Teelenburgicus & Hojanus; fideque pro Comite interposita, Episcopum Monasteriensem ab obsidione ad pacis tractationem deducere. Locus tractandi Wildeshusium designatum; eò postquam ceteri omnes convenire, solus Gerhardus Comes non accessit, vulpinis, ut scribunt, artibus se subducendo, ne quam satisfactionem Episcopus & mercatores poscebant, præstare cogeretur. Prorogatus conventus in diem D. Walburgis, citatusque denuo Comes eludit omnes; quòd per id tempus in castris ad Novesium apud Burgundum versaretur; à quo magnis honoribus excultus, equestribus publice insignibus decoratus, Frisiæ utriusque, quam Burgundus subigere meditabatur, præfectus nominatus est. Et quum in intimam Burgundi familiaritatem penetrasset homo versipellis & turbidus, literarum plenas impetravit à Burgundo ad Monasteriensem Episcopum, quibus jubebatur Comitem bello intactum relinquere, damna illata restituere, castra arcesque reddere; quæ ni faceret, brevi se ultorem adfore. Accensa hæc offensionis causa fuit inter Episcopum & Burgundum, ut, qui jam à Cæsare, transmissa Imperij Aquila, supremus belli præfectus per inferiorem Saxoniam nominatus erat, eò ardentius bellum contra Burgundum appararet. Accesserat altera offensio inter Burgundum & Monasteriensem Episcopum ex comitatu Zutphanensi, quem Episcopus Monasteriensis sexaginta aurearum Rhenensium millibus oppignorum habebat. Ac Cæsar, ut Henricum Episcopum sibi arctius devinceret adversus Burgundum, scriptis literis illi potestatem fecerat, occupandi arcem & Zutphaniam, ac vetera urbis privilegia nomine Imperij tuenda; id vero indigne tulit Burgundus, qui in subigenda Geldria occupatus, se Geldriæ Ducem, & Zutphaniam Comitem scribebat. Aggre adhuc Cæsar, & Geldria

driæ ordines, multique Principes patiebantur, Geldriam exuto Adolpho Duce, exclusisq; Adolphi filiis Carolo & Philippo, quos Burgundus captivos tenebat, ab avita majorum possessione depelli, & transferri ad Burgundum, hominem Gallicæ nationis, & formidabili potentia regnandique libidine Imperij Principibus imminentem; quæ res, ut mox referemus, tanta conspiratione concitavit omnes Imperij ordines ad arma, adversus Burgundum ab obsidione Novesiensi depellendum. Et Henricus Monasteriensis Episcopus, etsi avia Burgundica natus esset, Imperij tamen integritatem defensionemque ante sanguinis vinculum habuit, quod ipsi non minus, quàm cæteris Principibus suspecta esset vicini hujus potentia; Burgundumque non minus, quàm Francum olim, amicum mallent habere quam vicinum: videbaturque alter Henricus Leo fastu & dominatu omnibus intolerabilis rediisse ad vitam.

Annus Christi 1475.

Sixti IV Pont. 5.

Friderici IV Cæsar. 36.

Simonis III Ep. Pad. 13.

Procedebat per hæc in alterum annum, Christi videlicet Mcccc lxxv, Jubileo celebrem obsidio Novesij ingenti partiû contentione. Nihil per hyemem intermissum ab hoste in oppugnando, nihil ab obsessis in propugnando. Erat in castris Burgundi omnium rerum abundantia ex libera annonæ subvectione; aspiciebantur in singulis fora mercatorum, & venalium ex omni genere mercium, tanquam continuæ circa urbem nundinæ celebrarentur. Contra in urbe sensim omnis annona contrahi in angustias; carnibus cæterisque absumptis; à Quadragesima equis pasti tam incolæ quàm præsidarij, quos supra trecentos & quadraginta brevi fames in cibum rapuit; ac cum frumenta suppeterent, cætera tolerabilius habuere; incitatisque inter se animis, cives ac milites, quæ interdum tormentis & machinis dejecta erant, noctu reparabant, nova etiam propugnacula objiciendo. Juvit & Rhenus obsessos: is xiii Februarii effusus per insulam ejecit Longobardos; nudumque jam erat latus illud ab hoste, quo cognito, Colonienfes, submisso Wilhelmo Aræbergo, ex adversa Rheni ripa castra locant, quibus per navigia annona & miles importatus, Subinde decimo sexto Calend. Martij penetravere per media hostium castra vicini Cæsaris milites in urbem, qui Cæsar nomine certam spem subsidii brevi adfuturi intulere. Hoc nuncio mirificè confirmati Novesienses ad omnia extrema se animavere, hortatore cum primis Hermannò Landgravio urbis præfecto; ejus nimirum affabili liberalitate, & invicta constantia, cives, juxta ac milites ad omnes labores & pericula alacres trahebantur: nec sua mulierum deerat fortitudo, ligna, lapides, calcem importantium ad lacunas murorum implendas.

Continuatio
obsidionis
Novesiensis.

Cæsar

Cæsar
Imperij
vires col-
ligit ad
tutan-
dum No-
vesium.

Cæsar, qui sub exitum Novembris anno superiori Andernacum advenerat cum copiis suis, post auditum Daniæ Regem, cognitamque ex eo Burgundi pertinaciam in aspernanda pace, nihil sollicitius habuit, quam Imperij vires ad se trahere; evocatique mox accessere Andernaci Cæsarem Adolphus Nassovius Moguntinus, Joannes Marchio Badensis, Trevirensis Archiepiscopus, Albertus Marchio Brandenburgensis, & Albertus Dux Saxonie, Electores Imperii. His accessere Episcopi Matthias Eistadensis, Spirensis, & Wormatiensis; præterea Sigismundus Dux Austriæ, Ludovicus, Albertus & Fridericus Duces Bavarie, Henricus Hassie Landgravius; quibus se conjungere quinquaginta fere Comites Imperij, ultro ad hoc bellum convolantes, singuli cum copiis suis. Cæsar tam valido exercitu instructus belli. Duces in consilium advocat; quo decretum; superiorem Rheni ripam & Colonensem diocesim purgare; eò Lintzium primum aggressi, in quod Rupertus Archiepiscopus & Burgundus bis mille Picardos introduxerat propugnatores. Tentarat id quidem antea Henricus Hassie Landgravius & Andernacenses cives; sed tam hi, quam Landgravius cum insigni clade repulsi erant; mæstaque gemebat Andernacensis civitas, media fere civium parte ad Lintzium amissa.

Lintzium
oppugna-
tur.

Quare ad Lintzium omnis vis bellica adacta; ibique Albertus Marchio Brandenburgensis, Germanie Achilles, tot bellis & præliis clarus, supremus militie castrorumque Dux à Cæsare nominatus titulo Mareschalli Imperatoris, Albertus dux Saxonie Signifer Imperij renunciatus, alij aliis militie muniis & honoribus decorati. Inde 18 Calend. Februarij Lintzium oppugnari coeptum, multo labore & jactura militum; quod Oppidum acerrimè defenderent Picardi, numero & militari prudentia præstantes. Sustentata fortiter per octo hebdomadas oppugnatio, dum Nonis Martij ad extrema deducti Cæsari se dederent. Versa mox omnis vis bellica in cætera Oppida & castra, expugnatumque intra octo dies Negiomagum; post Erpelia, & Rolandseckium, ex quo Rex Daniæ in transitu tormentorum ictibus petitus erat.

Cæsar Co-
loniam
venit, &
composi-
tionem
per Nun-
cium A-
postoli-
cum ten-
tat.

Pacato in hunc modum Rheno superiore, Cæsar lentis itineribus Coloniam descendit; quam urbem 13 Calend. Aprilis, postmodum videlicet Palmarum, omni ferè sacrorum Præsulorum ac Principum comitatu magnificentissimè ingressus, coepit de summa rei altiora consilia agitare; & quia per id tempus Agrippinam accesserat Alexander Foroliviensis Episcopus, Pontificis Legatus, consultum habuere, per apostolicæ Sedis Legatum Burgundum ad concordiam deducere, omnemque belli controversiam, sicuti Susatensi bello factum erat, ad judicium Pontificis vocare. Suscepit Alexander Legationem ad Burgundum in castra profectus, multisque Ducis animum percontavit; & cum in nullam partem obstinacissimum Burgundi animum reflecteret, quod diceret se sine insigni nominis sui probro à coepta

Novesienfi

Novesensi obsidione desistere non posse, irritis consiliis Colonia ad Cæsarem rediit. Tum verò Cæsar missis quaque versum nunciis & literis, accersere urbium imperialium auxilia, postulare ad dicendam causam, quotquot è Germanis Burgundo militarent, percellere edictis contumaces, citare non modò Rupertum Archiepiscopum, sed & Joannem Cliviæ & Wilhelmum Juliæ Duces, quorum alter socialium cum Burgundo consanguineo armorum, alter submissæ annonæ reus agebatur. Sprevere Rupertus Archiepiscopus & Cliviæ Dux Cæsaris minas: Juliaccensis se stitit, & in necessitatem temporum retulit submissam à se annonam; qua excusatione acquievit Cæsar.

Hærebat interim Cæsar cum exercitu circa Coloniam cum Alberto Brandeburgico supremo militiæ præfecto: mittuntur quadringenti equites & trecenti pedites, speculatum Burgundi ad Novesium castra. Qua super re certior factus Burgundus, misit obviam expeditos militiæ suæ viros; à quibus totum illud Brandeburgici agmen malè exceptum, disjectumque: cæsi octoginta, capti quadraginta, cæteri fuga dispersi, pars in arcem Hulekenradam recepta ægre vitam subtraxit.

Speculatores à Brandeburgico emissi à Burgundo male excipiuntur.

At dum Cæsar per tres hebdomadas Colonia subsisteret: agebatur indies copiis undiq; submissis ex Thuringia, Saxonia, Hassia. Accessere ad cæteros Comites Waldecensis, Everstenius, Benthemensis, Lippiensis, quisque suis copiis instructus; quibus suas iungere Episcopi Westfaliæ, & Saxoniz Mindenensis, Osnabrugensis & Paderbornensis, Hildesensis, cæterique. Haud inferiores copiz advenire ab urbibus Imperialibus. Submisit Colonia tria millia, Aquisgranum ducentos quinquaginta milites, totidem ferè Tremonia, ductore Sigebodo Beswordio nobili & militari viro: longum cæterarum urbium auxilia referre, aut quæ Carolus Marchio Badensis, aut Henricus Hassiæ Landgravius, alique Principes adjungere. Quibus confirmatus Cæsar III Nonas Maji movit cum exercitu in Burgundum; sed gradu lento, ac non supra horæ spatium, quòd Monasteriensem Episcopum expectaret. Igitur primis castris è regione Mulhemii confedit, alteris in Niehem & Monheim, terriis ad Worinham; ubi Henricus Monasteriensis Episcopus ex altera Rheni ripa accessit cum lectissimo octo millium exercitu, è monasteriensi & Bremensi diocesi contracto. Equites peditesque uno omnes indumento coloris viridis venatorum instar convestiti erant, unde in castris Episcopus militari joco Henricus viridis appellatus. Monasteriensi Episcopo, ea tempestate bellicosissimo Principum, copias suas junxerant urbes Hamburgum, Lubeka, Brema, cæteræque foederatorum urbium; censebaturque universim exercitus Episcopi sedecim millium, quocumad Worinham Rhenum trajecit, & Cæsari se conjunxit.

Exercitus Cæsaris augetur copiis à Principibus & Comitibus Westfaliæ Saxonizque submissis.

Cæsar cum exercitu suo Novesium movet. Cui ad Worinham cum exercitu 16 millium se conjungit Henricus Ep. Monast.

Cæsar bellicosi Principis & tot præstantium copiarum accessione confirmatus, x Calend Junij, feria III post Dominicam Trinitatis,

Coortâ
pugnâ,
Burgun-
dus ab Ep.
Monaste-
riensi fu-
gatur.

tatis, rectâ movit in hostem, & vix unius horæ intervallo castra à Burgundi castris metatus cum instructissimo & numerosissimo exercitu confedit; quem alij supra centum millium supraque fide maugent, alij verò propius sexaginta, alij quadraginta millium armatorum censuere. Orator Regis Neapolitani apud Burgundum in castris Cæsaris exercitum quadraginta millium peditum & se- decim millium equitum numerat. Burgundi exercitum plerique triginta millium producant. At Cæsar carris nudo exercitui prætex- tis vix dum se communire cœperat, cum Burgundus lectissi- mo equitatu, & peditatu instructus se ad prælium obtulit, acie in se- decim agmina distributa, tormentisque per certa & commoda loca dispositis, singulos ad pugnam fortiter incundam inflammavit, stri- cto ense obvolitando. Stabant Germani incompositi, nec leviter perculsi. Tum verò, cæteris cunctantibus, Henricus Monasteriensis Episcopus, producto in medium equitatu Westfalico, primò hostium impetum fortissime sustinuit; mox copiis Colonienfium, Tremo- nienfium, & cæterarum urbium advolantibus in auxilium, Burgun- dum terga vertere, ac ducentis quinquaginta circiter amissis equis, peditibus verò quadringentis, retro in castra cum damno reverti compulit. Nihil Burgundo acerbius fuit, quàm à consanguineo Epi- scopo hanc cladem inferri. Hæc constans Colonienfium, Tremon- ienfium, & nostratium qui in castris præsentibus fuere, relatio est. At Bel- gici scriptores, à quibus omnia Burgundi Ducis sui gentisque facta jactanter extolluntur, referunt Burgundum, relicta ad Novesium ob- sionem parte militum, III Idus Maji cum sedecim millibus proce- sisse obviam ad castra Cæsaris, & ad pugnam se obtulisse, tum verò Monasteriensem Episcopum pari fere militum numero erumpentem cum clade rejectum in castra. Alius jactantior eorum scriptor per- hibet, Burgundum per octo dies persistisse ad castra Cæsaris insultan- tem provocantemque Cæsareos; ac dum Cæsar prælii copiam non faceret, simulata fuga Novesium versus recessisse; tum verò prode- untibus demum & insequentibus Moguntino & Trevirensi Archie- piscopis, Monasteriensem per medios cuneos penetrasse, & caput Burgundo objecisse, nulla tamen memorabili clade utrimque pugna- tum, id quod x Junij factum scribit. Contra Balanus acerrimè utrim- que pugnatum asserit, donec Cæsar sub vesperum receptui capi jube- ret. Mejerus insolentissimus scriptor Germanos cum ingenti clade in castra fugatos contendit. At quàm hæc fluxa fide narrentur, satis constat, quòd hæc x Calend. Junij acta velint, quo die Cæsar primum movit Worringa in hostem. Et quàm non maligno calamo inter Bel- gas hosce Mejerus scriptor Monasteriensem Episcopum perstringit, calumniando Pastorem, qui oves suas doceat bella, seditiones, furta, spolia & latrocinia. Stolidus Censor! tanquam nulli Germaniæ Episcopo inter Principes cooptato fas sit arma sumere adversus com- munem Imperij hostem, quem à Cæsare ad justum bellum pro limite

Imperij

Imperij defendendo evocatum ignorare non poterat; id si crimen erat, etiam Moguntinus, Trevirensis, cæteri que Episcopi, qui castra Cæsaris secuti sunt, proscribendi, & omnibus Germaniæ Episcopis arma detrahenda, ut Episcopatus omnes in vicinorum spoliis vehirent. Hæc obrectatio in Burgundum Ducem suum, turbulentissimum Europæ caput, & raptorem tot provinciarum convertenda. Sed & alia Episcopo Monasteriensi privata justaque belli causa erat adversus Gerhardum Comitem Oldenburgensem, famosissimum ea tempestate prædonem, quem Burgundus in castris suis alebat militem, suoque patrocinio inflammabat in Episcopum, & foederatas Saxoniarum urbes; atque ut per eum inferiorem Saxoniam turbaret, Frisiæ præfectum dixerat, multa Monasteriensi Episcopo multa foederatis urbibus minatus. Interim fortitudine & constantia Monasteriensis Episcopi, quod maximè ussit scriptores Belgicos, fractus Burgundus, cum videret se adversus totam Germaniam ægre bellum suscipere posse, propior ad pacem esse cœpit. Quo animadverso, Alexander Foroliviensis Episcopus, Apostolicæ Sedis Legatus, ad Burgundum in castra profectus, omnem belli controversiam ad inducias deduxit. quæ & multis legibus præscripta jurataque pridie Nonas Junii. Conventumque præterea, ut omnis controversia inter Archiepiscopum & Metropolitanos Canonicos referretur ad pontificis tribunal decidenda. Tum demum obsidio Novesiensis post decem mensium acerrimam oppugnationem soluta, quam si Burgundo in alterum mensem proferre licuisset, haud dubium urbe potitus fuisset; ita omnia in urbe fame & ærumnis absorpta erant, ita portæ, & mœnia lacerata, jacebantque extra urbem septendecim turres prostratæ. Summa verò urbis hujus gloria Hermannus Hafsio Landgravio attributa. Subinde quoque per has inducias Fridericus Cæsar & Carolus Burgundiæ Dux in privatum arcanumque Collegium venere, in quo Cæsar, id quod Treviri cœperat, de matrimonio inter Maximilianum filium & Mariam Burgundi filiam unicam tot provinciarum heredem pertractavit, transactumque inter Cæsarem & Burgundum. Sed tam arcana hæc erant, ut nec ad Principum Imperij, nec præfectorum militiæ aures pervenirent. Hinc omnium penè Principum animos hæc pax offendit, seu quod pauci introspicerent pacis arcana, Cæsaremque suspectum haberent; seu quod bello hoc nihil germanici nominis gloria dignum actum palam quereretur; Cæsari si lubitum fuisset, potuisse Burgundum certo prælio vinci delerique: inanes esse tot expensas, & tot Principum vires in unum coactas: traductusque palam Albertus Brandenburgicus Achilles ille Germanicus, alijque, quod corrupti muneribus hostem è manibus labi passi fuissent. At nemo pace illa offensior, quàm Monasteriensis Episcopus cui pro ingentibus belli

Induciarum
& demum
pax promulgatur

Solvitur
obsidio
Novesiensis.

Agitur inter Cæsarem & Burgundum de matrimonio Maximilianum inter & Mariam Burgundicam contrahendo.

Ecce

belli expensis & fida opera arx & urbs Zutphanienſis à Cæſare occu-
panda retinendaque data erat, dum ſexaginta aureorum millia redde-
rentur, armis ille ſuis victum Burgundum ad alia pacta adigi volebat.

Quamquam per ipſas inducias alia inter Monafterienſem Epi-
ſcopum & Burgundum offeſſio ſuborta, quæ totum fere pacis ne-
gotium turbaret. Erant monafterienſibus ſtativa in extrema parte
caſtrorum, qua Picardis proximè excubabant. Hic miles Epiſcopi
per militarem ludum hæſtæ oblongæ pileum imponere, in quem cer-
tatim ſcoporum glandibus jaculati; ut genti mos eſt, erectæ in
altum perticæ ſignum lignæ avis imponere, artemque jaculandi
probare: at dum ictus incautius portati in Picardorum caſtra, qui-
bus nonnulli ſauciarentur, moniti monafterienſes deſiſterent ab
hoc noxio vicinis ludo; illi his contemptis multò petulantius evi-
brare tela, & in Picardorum etiam capita detorquere, Qua inſo-
lencia tota Picardorum gens irritata; factaque inter ſe conſpira-
tione, ſub ſerum veſperum involant in caſtra Monafterienſium, ob-
vios quosque aut ſomno captos in tentoriis trucidando, & per
tota caſtra magna ſtrage graſſando. Implorabant turbati opem
Brandeburgici; & cum ab illo nihil præſidij eſſet, eo Picardorum
furore ſeptingenti, aut, ut alij, mille Monafterienſium aut ob-
truncati ſunt, aut Rheno ſubmerſi. Quos inter Gerhardus
Keppelius præſcæ apud Monafterienſes nobilitatis Dynaſta Her-
mannus unicum familiæ heredem filium amiſit, is qui poſt,
condito Wederano Carthuſianorum Cœnobio, Chriſtum he-
redem bonorum ſcripſit. Magnopere hoc perfidum contra pa-
cta facinus commovit Principes cæteros in caſtris, ac nullum
magis quàm Epiſcopum Monafterienſem, quem pari doloris
ſenſu exacerbabat jactura ſuorum & injuria ſibi cumprimis ir-
rogata. Hinc diluculo convenire Cæſarem, accuſare Brande-
burgicum negati ſubſidij, adire cæteros Principes, ſollicitum
militiæ præfectos ad vindictam perfidiæ. Nihil non egit Cæ-
ſar, ut Monafterienſem Epiſcopum placaret. Brandeburgicus
ſe excuſabat, quòd citra Cæſaris imperium ſibi caſtris ſuis
egredi non licuerit. Non his acquievit Monafterienſis Epiſco-
pus, ſed miſſo ad Burgundiæ Ducem feciali ad prælium evo-
cavit. Audax facinus, ſed quo Germanos omnes priori vi-
ctoria feroces, ultroque pugnam ſpirantes trahebat; quòd jam antè
nihil indignius ferrent, quam Burgundum ſine prælio dimitti. Quæ
poſtquam ad Cæſarem relata fuere, juffit ille pro Imperatoria aucto-
ritate Monafterienſem ab armis abſtinere; quem exinde multis
honoribus & donis exornavit; inter quæ vexillum aureum Aquila
Imperij inſignitum fuit, id quod ad ſepulchrum ejus in Baſilica ſu-
ſpenſum memorant omnes ſaſtorum Monafterienſium ſcriptores.
Non enim illo bello Brandeburgicus, ſed monafterienſis Epiſcopus
Achillis Germaniæ nomen ſuſtinuit.

Rebus

Rebus ad Novesium compositis, Cæsar & Burgundus eodem die in pervigilio Apostolorum castra solverunt. Ac Burgundus ut foederato anglorum Regi Gallias ingresso occurreret, bellumque sociale adversus Galliarum Regem susciperet, in Belgium cum exercitu movit; Galliarumque Regem ad inducias novem annorum angulus & burgundus compulere. Cæsar dimissis Principibus in suas provincias, Aquisgranum tetendit, collocuturus cum Margaretha angla, quam tertiam duxerat burgundus conjugem, Mariæ filia novercam. Opportunè hic quæsitus congressus ad firmandum matrimonium, quod jam inter Ducem, & Cæsarem consignatum erat. Aquisgrano Cæsar Coloniam & Novesium digressus utrique urbi amplissima dilargitus est privilegia, illi ob fidam belli operam, huic ob constantiam, miramque defensionis fortitudinem; ex qua palmarem laudem promeritus Hermannus Hassiæ Landgravius urbis propugnator, is qui ob præclara belli decora confirmatus diocesis Gubernator, & Rupertus in Archiepiscopatu subrogatus fuit, delectusque post illa etiam Paderbornensis Ecclesiæ nostræ administrator.

Pace hac læti plerique; sed non perinde Rupertus Archiepiscopus. Huic enim, cum de tota controversia à Pontifice intra annum decerneretur, tantummodo Ducatus Westfalæ, & eis Rhenum Brunense Oppidum, Kempena, & alia quædam haud magni momenti loca relicta; cætera potestati Metropolitanæ Collegij, Gubernatori-que ejus Landgravio asserta. Inde Rupertus æger animi in Ducatum Westfalæ, ad fidos sibi hæcenus ordines secessit, aut Werlis plerumque, aut Arnbergæ commoratus.

Inter has turbas excessit è vita 14 Calend. Septembris Gerhardus Dux Julæ & Montium ac Comes ravenbergenfis, anno principatus quadragesimo, vir belli pacisque artibus non minus, quam pietate egregius; à quo præter alia religionis monumenta superest Cœnobium Crucigerorum Dusseldorpij in Oppido conditum. Genitus is erat Wilhelmo Montium Duce ac Comite ravenbergenfi, postquam is, ut supra retulimus, multis casibus jactatus Paderbornensi Episcopatu se abdicarat. Gerharδο successit Wilhelmus filius, qui ob senium patris viribus corporis & mentis imminuti, gubernationem suscepit.

Sustulit & hic annus sexto Septembris Adolphum Nassovium Moguntinum Archiepiscopum, ac metropolitanum nostrum, cui Metropolitanæ Canonici indicto comitio ipso die S. Martini subrogarunt Diethericum Jsenburgicum, Præsulem quem ex Schismate ante rejecerat Pontifex. Is exinde in septimum annum Ecclesiam Moguntinam præclare administravit, instituta etiam dotataque Moguntia omnium scientiarum academiâ; quo constaret sæpe per dissidia electionis præstantissimos præfules repellere, quos probata virtus ad publica Ecclesiæ munia resumere suadeat.

Hermannus Landgravius Hassiæ Diocesis Colonienfis gubernator confirmatur.

Moritur Gerharδus Dux Julæ & Montium. Testetur. pag. 445. Strithag. in Terrath.

Obitus Adolphus Nassovij Archiep. Mogunt. cui subrogatur Diethericus Jsenburgicus.

Eeeee 2

Extulic

Obitus
Joannis
Bavari
Archiep.
Magden-
burg. an-
tea Epi-
scopi Mo-
nast.
Apud Mo-
nasterien-
ses floret
Herman-
nus à Lan-
gen.

Barlandus,
Henterus,
Mejers in
Annal.
Flandria
Raynald, in
histor. Eccl.
Burgun-
dus Lo-
tharingi-
am inva-
dit.

Barlandus,
Henterus,
Mejers in
Annal.
Flandria
Raynald, in
histor. Eccl.
Burgun-
dus Lo-
tharingi-
am inva-
dit.

Perfistit
in hostili-
tate Ru-
pertus
Archiep.
Colon.

Extulit & hic annus alterum Archiepiscopum Joannem Bava-
rum Magdenburgensium Primate, virum quem Trithemius scri-
bit devotum ac sanctum, Crantzius religiosissimum Pontificem ap-
pellat, quemque, ut supra diximus, conspecta virtus per totam Saxo-
niam ex Monasteriensi Ecclesia ad Magdenburgensem transfulerat.

Eminabat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Episco-
po, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex prisca
Langiorum familia, quam religione & doctrina clarus. Quippe qui
utriusque juris laurea publicè decoratus, Cleri decus & forma erat.
Ad eum nondum puduit in ea Ecclesia Canonicos ex equestri or-
dine Doctorum gradibus insigniri. Langius Decanus Rudolphum
Langium ex fratre nepotem misit Romam latinis & græcis studiis al-
tioribusque scientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, de-
pulsæ barbarie, per Westfaliam longè latèque propagatæ fuerunt; Et
mirum quot Academiae, quot publicæ literarum gymnasia hoc tur-
bulento seculo Erfurti, Lipsiæ, Treviri, Colonia, Moguntia, Heidel-
bergæ, Tubingæ, aliisque per Germaniam locis sint instituta; tan-
quam incitia & barbaries morum, quæ per longa bella irreperant,
humanitate literarum essent depellenda.

Annus Christi 1474.

Sixti IV Pont. 6.
Friderici IV Imp. 37.
Simonis III Episc. Paderb. 14.

Anno Christi nascentis proximo transit cum Burgundo bellum
ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad induci-
as, Carolus Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni
Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ
Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quæ victoriâ elatus Bur-
gundus, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudeliùs tractat,
quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in se gentem
irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulsus est.
Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus to-
tidem Burgundos suspendebant. Ea Helvetiorum victoria erectus
Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingi-
am recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, ira que æstuans, in
Belgium redit ad novum exercitum instaurandum.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabi-
lis hic Princeps alibi suos hostes cladesque habuit. Nec tamen per hæc
quievit Rupertus Colonienfis Archiepiscopus, seu quod Burgundi promi-
sis magnam spem aleret recuperandi diocesis: seu quod pertinacia
mentis pacem retrectaret. Ac licet hoc anno morte subtractum ami-
serit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen destitit
miles ejus ex Brula Oppido infestare Colonienfes. Quæ insolentia
excitus

excitus Hermannus Hassiæ Landgravius, diœcesis Gubernator, Rupertus Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Westfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Episcopo movit; id verò qua ex causa exarserit, aut quo exitu gestum sit, non satis proditum, nisi quòd inscriptio templi Rudensis memorabile fecerit,

Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Justior belli causa Henricum Monasteriensem Episcopum ad arma concivit adversus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo postquam anno superiori ex castris ad Novesium egens, atque ut auctor Chronici Lubecensis scribit, ad costas maceratus, redijt in Comitatum suum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis se dare; illatusque cum prædatorio agmine in Frisiam, multa spolia congescit; quibus offensi Frisones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncarunt, cæteris in fugam dispersis. Inde ut ex Bremensium ac cæterorum mercatorum spoliis vitam aleret, crexit ad Visurgim castrum prædonibus repletum infestumque, ne cuiquam libera in mare navigatio esset. Id verò mox à Bremensibus, ope Henrici Monasteriensis Episcopi & sui administratoris, eversum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quiescebat, Gerhardus Comes; quare rursus implorato Episcopo Monasteriensi, copias illi suas junxere, & Amerlandiam Comitatis regionem ingressi, vastatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Post quæ moniti Bremenses ab Episcopo, ut eadem, qua secum intrassent, via prius regrederentur, dum salubri spreto consilio, angustoque per paludes tramite, & à Comitatus milite infesso, Bremam repetunt, in manus hostium inciderunt: mox quingenti Bremensium civium obtruncati, magno luctu urbem replevere: ceteri Delmenhorstium captivi abducti; quibus ingenti post lytro vita stetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infestam tenuit; donec ab Episcopo tandem Monasteriensi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorstio, subigeretur.

Chron. Sclav. Hammel, in Chron. Oldenb. p. 36. Chron. Monast. Comitatus Oldenburgici insolentia ab Henrico Ep. Monast. reprimi-tur.

Annus Christi 1477.

Sixti IV Pont. 7.

Friderici IV Imper. 38.

Simonis III Ep. Pad. 15.

Insequenti per hæc anno novum casum magnamque rerum mutationem aspexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno superiori amiserat, aspera hyemè non magnis viribus circumfedere ausus. Quæ postquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis instructus, præferocem hostem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam in vectus Burgun-

Nacler. Pontan. Henter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brouwer. in annal. Trevir. Carolus Dux burgundiæ prælio ad

nanceium
vincitur
& occum-
bit.

Burgundum prælio vincit; in quo Burgundus ipse occubuit, magnæ fragilitatis humanæ exemplum. Nam qui omnibus Europæ Regibus hactenus formidandus fuerat, momento fractus, & ab omnibus desertus, nudus & limo coopertus jacuit inter cadavera, triplici vulnere deformis, ac tertio demum die ægre repertus agnitusque.

Maria
Burgundi
filia maxi-
miliano
Cæsaris
filio in
matrimo-
nium da-
tur.

Extincto Burgundo, magnum certamen exortum est inter riva-
les pro Maria filia, quam unicam reliquerat tot provinciarum hære-
dem. Ludovicus Galliarum Rex offerre Carolum filium: Joannes
Dux Cliviæ agere pro Joanne filio: Adolphus Dux Cliviæ, Davenstei-
nij dominus, cujus tum magna in aula Burgundica erat auctoritas,
insinuare Philippum filium; verum quod jam Treviri, & in castris ad
Novesium Burgundi filia pacta erat in matrimonium Maximiliano
Cæsaris filio, & Belgæ in hunc propenderent; transijt filia in nuptias
cum Maximiliano, & cum his ampla illa Burgundicarum provincia-
rum hæreditas cessit Austriacis; non tamen sine magna Burgundicæ
domus & Belgij concussione. Nam Gallus repulsâ exacerbatus,
ruptis, quas in novem annos fecerat, inducijs, ducatum Burgundiæ
subigit, Flandriam, & Artesiam incursionibus infestat, alia loca pro-
ditione, alia armis occupat. Flandri Galliæ Regis imperium exoli, ut
se tuerentur, Adolphum Geldriæ ducem è carcere Cortracensi, in
quem à Burgundo conjectus erat, educunt, ac copijs suis præficiunt;
is verò dum Tornacenses Gallico præsidio animosos incautius lacer-
sit, & pugnat, cæditur ab his ii Calend. augusti; digna, ut retulere,
Numinis pœna; quod Patrem suum in vincula conjecerit. Filios in-
terim binos reliquit, Carolum & Philippum, pro quibus in Ducatum
Geldriæ reponendis decertatum est.

Geldri
deficiunt
à Burgun-
dis.

Quippe Geldri, quod coacti Burgundum receperant, simul per
id tempus arma corripiant: præfectos à Burgundo impositos ejeci-
unt, nativumque Ducem, quod gentibus insitum, Carolum Adolphi
filium, Gandaui captivum, repetunt; quam in rem Catharinæ Adol-
phi sorori imperium Geldriæ deferunt, Legatosque ad Mariam Bur-
gundi filiam mittunt. Qua legatione cum nihil impetrarent, Re-
gem Galliarum, Ludovicum Borbonium Leodiensem Episcopum,
Hermannum Landgravium Colonienſis diœcesis Administratorem,
ac postremum etiam Henricum Monasteriensem Episcopum implo-
rant; à quibus licet prolixè patrociniū auxiliumque promitteretur
tū nemo ferventius hanc causam suscepit, quàm Monasteriensis
Episcopus. Ille enim, quod Zutphaniam comitatumque sexaginta
millibus florenorum à Friderico Cæsare addictum oppignoratum-
que haberet, dum ab Imperio hæc pecuniæ summa, quam ad impen-
sas belli fecerat, refunderetur, post Burgundi excessum, vires quàm
maximas contrahit; & quod bello Novesiensi prohibitus erat, Zut-
phanix comitatum unâ cum urbe atque arce in deditionem accipit,
nihil Cæsarem veritus, palamque contestatus, non nisi pignoris loco
&

& Imperij nomine se comitatus possessionem capere; redditurum veris heredibus, & his quidem Egmondanis, postquam belli sumptus, quos bello Novesiensi fecerat, ex æquo persoluti fuerint. Neque Geldri & Zutphanenses sunt oblectati; quod his nihil gratius esset, quam generosum & præpotentem sibi Episcopum obtingere defensorem; à quo cum ad Novesium Burgundus primum bello fractus victusque sit; tum à nullo etiam spem certiore, liberandi se à servitute Burgundica, sibi offerri lætabantur.

Inter hos motus Maximilianus Cæsaris filius à patre dimissus in Belgium, exeunte Junio, cum splendido Principum ac procerum comitatu Coloniam accessit. Deduxere florentissimum Principem Diethericus Moguntinus & Joannes Trevirensis Archiepiscopi, Episcopus Metensis, Albertus Dux Saxonie, Henricus Hassie Landgravius, Carolus & Christophorus Marchiones Badenses, alijque procerum. Substitit integro mense Colonia, liberalissime habitus à Magistratu. Inde Calend. Augusti à Maria sponsa invitatus in Brabantiam descendit; ubi effusis obviam Belgij proceribus, Lovanij, Bruxellis, ac per cætera Oppida ingenti populorum lætitia excipitur, Gandavum ubi perventum, xv Calend. Septembris ingenti pompa & magnificentia nuptiæ inter Maximilianum & Mariam celebratæ sunt.

Lata hæc agebantur apud Ubios, cum inter Archiepiscopum eorum & Hermannum Landgravium diocesis Gubernatorem adhuc turbidis decertaretur armis. Quippe Metropolitanus Canonici, quibus maximè invisus erat Archiepiscopus, postquam Carolum Burgundie Ducem, & Fridericum Palatinum Electorem, Archiepiscopi fratrem, duos summos illos & potentes Archiepiscopi patronos morte subtractos conspexere, junctis cum urbe Coloniensi viribus, Rupertum aut ad saniora consilia deducendum, aut diocesi ejiciendum statuere. Quam in rem Hermannus Landgravio Gubernatori in mandatis datum, Rupertum armis aggrediretur. Nec ille cunctatus, adulto Junio procedit in campum; primoque impetu Urdingam intercipit. Inde castris Linnensi Oppido & castro admotis, utrumque post arctam obsidionem expugnat. Pari successu arx Oedana capta, & thesaurus, qui istuc repertus, victori cessit. His adversis inopinatisque perculsus Rupertus Archiepiscopus, qui per id tempus intra Kempense Oppidum se concluderat, clanculum in Westfaliam profugit; facta tamen prius Kempensibus civibus potestate sese hostibus, si urgerentur, dedendi; nec enim velle se, ut fidum hætenus sibi Oppidum sui causa damnum pateretur. Veritus per hæc Wilhelmus Dux Julie & Montium, ne vicinorum concitatione belli flammalatus serperet, arbitrum se obtulit, & Berchemij conventu instituto, rem ad inducias deduxit. Post ubi de pace in has leges acceptum, uti Rupertus ultro se Archiepiscopatu abdicaret, & duobus castris ac trium millium florenorum annua pensione contentus viveret, obnitentem habuere Rupertum, quod secum reputaret, quam gravis

Maximilianus
Colonie
splendide
habetur.

Chron. Colon.
Canonici
Colonienses
cum urbe
conspirant contra
Rupertum
Archiepiscopum
suum.

gravis casus esset, ex Archiepiscopo, & Imperij Electore in privatam vitam redire; idque eo acerbius accidit, quod nulla adhuc Pontificis sententiâ, ad cuius tribunal tota controversia Cæsaris & Principum consensu delata erat, prædamnatus ad ejusmodi extrema ugeretur.

Initia
Cœnobij
Wederani à Ger-
hardo
Keppelio
fundati.

Aucta hoc anno diœcesis Monasteriensis celebri Carthusianorum Cœnobio Wederano, id quod Gerhardus Keppelius, ex veteri & equestri Keppeliorum familia ortus, condidit. Natus is erat Hermannus Keppelio, cui Merveldia conjux, filia Henrici Merveldij, in dotem attulerat castrum Wederanum, haud procul Dulmanix Opido situm. At Gerhardus, ducta in matrimonium Hildegunde ex equestri Voetiorum familia, susceperat unicum hæredem filium Hermannum; quem postquam, ut supradiximus, bello ad Novesium amiserant: sepulto Novesij filio in primaria æde, positoque luctu, cœpere Christum hæredem bonorum scribere. Quæ pia consilia dum apud se agitatur Gerhardus, multumque sollicitus versatur, quem ordinem sacrum introduceret, obtrulere se in somno duo religiosi viri, habitu Carthusianorum, visi ducta supplicatione circuire, & Gerhardum quocunque incederet, semper sequi. Quo cœlesti monitu confirmatus, Henricum Episcopum adit, apertoque consilio, assensum impetrat. Inde evocatis è Wesaliensi Carthusia Jacobo Holtwileio, & Joanne Kerwichio Sacerdotibus, castrum illis in Cœnobium transmutandum feria in post Pentecosten transcribit. Cœptum inde templum, Cœnobij domicilium, & amplum illud ædificium incrediblem successu proferri, nec minus religiosorum hominum affluxu impleri; quibus se ipse Gerhardus Keppelius sumptu religioso habitu adjunxit. Vir civili prudentia, militaribus artibus, rebusque bello Monasteriensi gestis inter proceres ejus diœcesis spectatissimus, eoque tutor Comitum Benthemensium, & Mareschallus Clivæ etiam delectus, ac Henrico Episcopo cum primis carus. Hildegundis conjux, viri exemplo, Schuttorpium in solitudinem sacram accessit, Deo vitam suam consecrando, sæpeque etiam Wederenæ Carthusianos patres invisendo, dotandoque, quæ supererant, bonis. Magna id quidem nobilitatis invidia factum, quæ nihil ægrius ferre solet, quam castra nobilium converti in claustra religiosorum; sed hanc invidiam suppressit utriusque donatoris pietas, & spectata vitæ sanctitas. Obijt verò Keppelius altero statim conditi Cœnobij anno; Conjux verò ad annum 1494 superstes excessit xv Septembris. Florentissimum inde totius Saxonix Cœnobium viris religiosissimis ad nostra usque tempora, ac speculum, constante religionis cultu disciplinaque sanctioris vitæ, omnium per Westfaliam Monasteriorum.

Annus Christi 1478.

Sixti IV Pont. 8.

Friderici IV. Cæsaris 79.

Simonis III Ep. Pad. 16.

Conti.

Continuatæ in sequentem annum turbæ inter Colonienſes. Quantum enim Metropolitanî Canonici ex conventu Berchemij instituto urgebant Rupertum ad abdicationem Archiepiſcopatûs, tantum ille obſiſtebat, ne cum probro nominis ſui & familiæ omni ſe poteſtate exuere cogeretur, quod nihil adhuc à ſede Apoſtolica adverſum ſe pronunciatum eſſet. Et quia Weſtſaliæ quoque ordines adverſum ſe concitari didicit, conſultum habuit in Bavariam proficiſci & familiæ ſuæ patrociniâ ob vim & injurias ſibi illatas implorare. Iter id circa Pentecoſten ex Oppido Werlenſi eſt ingreſſus. Qua ſuper re cum Metropolitanî Canonici certiores facti eſſent, novasque turbas vererentur, ſi in Bavariam penetraret; feſtinatis nunciis ac literis clam monuere Henricum Haſſiæ Landgravium, rogâruntque Rupertum communem ſecum hoſtem iter per Haſſiam carpturum interciperet. Et Rupertus dum horum inſcius Haſſiam ingreditur, ex inſidiis per Landgravij miniſtros interceptus, abducitur in arcem Blankenſtenianam. Ea in arce, quam Haſi in edita rupe ad Lonam fluvium munitiſſimam habent, per biennium captivus hæſit; & demum inter carceris ærumnas vitam miſer, & ab omnibus ſuis deſertus clauſit. At tamen Sixtus Pontifex, poſtquam illi captivitas denunciata fuit, indignè tulit injuriam Archiepiſcopi; alteroque mox anno miſit in Germaniam duos Legatos Episcopos, Forolivienſem & Merienſem, cum ſeveri mandati literis, 18 die Aprilis datis, quibus præſcribebat, quæ per Legatos apud Fridericum Imperatorem, quæ apud Haſſiæ Landgravium & Imperij Principes in cauſa Archiepiſcopi agi vellet, id tamen caverent, ne ob captivitatem Archiepiſcopi quenquam Principum ad arma concitarent, ſed in omnibus à ſe extremum reſponſum expectarent. Legati poſtquam omnia tentârunt, Cæſaremque ſibi adverſantem haberent (cujus aſſenſu refert Langius captum Rupertum) irrito opere Romam regreſſi ſunt. Nec tamen ſine manifeſta Numinis vindicta hæc Archiepiſcopi captivitas fuit, quod, ut auctormindenſis Chronici perhibet, Henricus Haſſiæ Landgravius mox à parrato facinore foedo lepræ morbo infectus fuerit, in quo & vitam poſt ſexennium miſerabiliter conſumpſerit, ſtirpe etiam nulla relicta, quæ per Ludovicum fratrem propagata eſt. Tam exoſum Deo ſcelus, violentas manus injeciſſe in unctos ſacrorum præſules. Scio pleroſque ſcriptores iniquiores eſſe in Rupertum Archiepiſcopum, ſed quantum hæc vindicta Numinis in Landgravium ejus innocentie argumentum? aut quando Cleri æmulatio, populi lævitas, & temporum malitia ceſſavit optimos etiam vexare Episcopos.

Agitabatur & Geldria continuis ſuis motibus, quod ordines haud ſecus, quàm Clivij & Juliacenſes ſuum proprium nativumque ducem expoſcerent exoſi Burgundicum Imperium. Quapropter cum omnes Belgii provinciæ Maximilianum Cæſaris filium ex connubio Mariæ ſuum Principem recipèrent, ſoli ſe Geldri ſubtrahere; ſed

*Chron. Colon.
Trithem. in
Chron.
Sponheim.
Langius in
Chron.
Cuius
Wattius in
Chron.
Kleinsorg.
Rupertus
Archiep.
Colon. à
Landgravo
Haſſiæ
captivus
detinetur
& moritur.*

*Pontan. l. 10
Pont. Heur.
Tefchemach
p. 284.
Chron. Cliv.
Turbæ in
Belgio à
Geldris
excitatae.*

Fffff

sed mox ipsi discordia inter se fracti. Quam enim Adolphus ad Tor-
 nacum cœsi ultimique Ducis sororem Catharinam delegerant Gu-
 bernatricem Geldri, addito illi Friderico Duce Brunswicensi militiæ
 præfecto, hos Guilielmus Egmondanus Adolphi patruus ferre no-
 luit, occupatoque Arnheimio, jus tutoris & gubernatoris sibi vendi-
 cavit. Egro id animo ferebat Henricus Monasteriensis Episcopus;
 alter ex occupato Zutphania Comitatu Geldriæ propugnator, &
 magnopore ad concordiam hortabatur, ne per intestina dissidia in-
 potestatem Burgundorum venirent. Geldri ut huic malo occurrerent,
 detulere Joanni Duci Clivensi Geldriæ præfecturam; sed cum hunc
 Neomagenses alijque veteres Clivorum hostes non ferrent rejicerent.
 que, relictum est imperium Geldriæ penes Catharinam & Brunswi-
 censem. Quo Clivius haud secus, quam Guilielmus Egmondanus
 offensus contulit se ad Maximilianum Austriam, omnemque operam
 prolixè obtulit ad subigendam ei Geldriam; qua re lætus Maximilia-
 nus, omne quoque armorum suorum imperium Clivensi detulit, quo
 comperto, Geldri, ut erant pugnacissimi, in fœdus conjurant: arma
 induunt Hermannum Landgravium Gubernatorem Coloniensem,
 Ludovicum Borbonium Leodiensem, & Henricum Monasteriensem
 Episcopos ad submittenda ex fœdere subsidia sollicitant; à quibus, uti
 & à Joanne Palatino aliisque, haud spernendæ copiæ auxilio venere.
 Accessit Vincentius Comes Morsanus alter Brunswicensi militiæ
 præfectus à Geldris adjunctus. Ad hunc modum novum per inferio-
 res Rheni provincias, & Westfaliam exardere cœpit bellum; id est
 communem pacem multis malis turbaret, commodum tamen erat;
 quòd ad id inquieta capita convolarent, à quibus hætenus Westfalia
 & Saxonia intestinis armis infestabatur. Quippe publica semper
 bella privatorum tumultuorumque bellorum fuere levamenta;
 sicuti per id tempus Simon Episcopus noster, cæterique per Westfa-
 liam præfules pacatas habuere dioceses suas: neque alia de his, quan-
 pacis studia, excultæque religionis opera produntur.

Annus Christi 1479.

Sixti IV Pont. 9.

Friderici IV Imper. 40.

Simonis III Ep. Pad. 17.

Pontau.
lib. 10.

Geldr.

Henter.

Teschem.

Chron.

Sponh.

Chron.

Monast.

Geldria

oppugna-

tur, à Ma-

ximilia-

no.

Annalium

Proximo dehinc anno bellum Gelricum accensis undique flam-
 mis erupit. Quippe Maximilianus, ingentis & juvenilis animi Prin-
 ceptis, ne Geldriam sibi à cæteris Belgij provinciis subtrahi patere-
 tur, comparato exercitu ad Mosam movit; præterque copias, quas
 pater Fridericus Cæsar submiserat, junxere se Joannes Dux Cli-
 viæ, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Adolphus Nassoviæ, Gui-
 lielmus Nucariæ, Philippus Virnenburgius, cæterique Co-
 mites ac proceres Germaniæ, quos Imperatoris filij nomen & belli

belli gloria exciverat : horum viribus confirmatus , mense Fe-
bruario Ruremundam , Bomeliam , Insulam , multaque ad Mo-
sam Geldriae loca expugnat. At subinde bello Gallico advocatus
Maximilianus , imperium subigendi Geldros reliquit Clivenfi Duci.
Et ille magnis animis ipsam Geldriam , validum totius provinciae
munimentum , in quo Catharina Gubernatrix sedem fixerat , ag-
gressus est. Jamque ex duobus propugnaculis Oppidum tormen-
tis verberabat ; cum Neomagenfes , comperta negligenti castro-
rum custodia , adjunctisque sibi ceterorum Geldrorum viribus , Cli-
vensen adorti ab obsidione in turpem fugam depellunt. Alternis
inde cladibus , & Oppidorum expugnationibus decertatum est , for-
titerque res Geldriae agebat Brunsvicensis supremus militiae praefectus.

Verum dum is per antecineriales ferias lautius vino genioque
indulget , mente captus in phrenesin incidit , eoque in suam pro-
vinciam remissus. In ejus deinde locum ordines subrogarunt
Henricum Monasteriensem Episcopum ; quemadmodum id in li-
teris 8. Octobris datis significant Ludovico Francorum Regi. Post-
quam , inquit , Principis Brunsvicensis solamen atque auxilium nobis
subtractum est , reasumpsimus vires , et Patrem in Christo Reverendissi-
mum ac Dominum illustrem Henricum Zwartzenburg , Ecclesiae Mona-
steriensis Episcopum , ac Ecclesiae Bremensis Administratorem , qui non so-
lum viros Ecclesiasticos laudabiliter regit , sed etiam suarum terrarum ac
Reipublicae persecutores acriter armis coercet , eundem humiliter rogamus ,
ut pro sua inolita consuetudine , dictis Orphanis auxilium ferre et terrarum
Geldriae in se assumere gubernationem vellet , considerato , quod idem ut Ec-
clesiasticus Princeps esse iustitiae fautor debeat ; et quia liberis Orphanis san-
guine admodum propinguis sit , ac ditiones insuper possideat Geldria contigu-
as , ideo et nobis prestare auxilium posset quam maximum. Haec et similia
Reverendissimi Patris et illustris Domini Henrici interiora commoverunt ,
isque considerans oppressionem , et defensionem suorum consanguinei et con-
sanguineae , nec non devastationem inclitae terrae Gelriensis , gubernatio-
nem assumpsit terra ante dicta , cui et Oppida et castra , aliaque fortalitia
sive propugnacula , quae sub tuitione Ducis Friderici stabant , unanimes no-
mine consanguinei et consanguineae ipsius aperuimus , eidem simili conditio-
ne iusjurandam fidelitatis eorum nomine praestitimus , sentientes juxta dispo-
sitionem Reverendissimi Patris ac Domini Deo annuente longe melius hanc
patriam servari posse , ac hostibus bellum moveri , quam hucusque factum sit.

Rogant deinde Regem , ne pacem foedusque cum Austrio ,
aut cum Duce Clivenfi inire velit , nisi de consilio & consensu
Reverendissimi in Christo Patris , ac illustris Principis Domini Hen-
rici Episcopi Monasteriensis. Haec Ordines Geldriae cum praclaro
Episcopi elogio ad Regem Galliarum ; quibus Rex Galliarum ,
litteris ad Catharinam Gubernatricem die 7 Novembris datis , inter
cetera his verbis respondit , haud minori commendatione Episcopi.

Henricus
Ep. Mo-
nast. a
Geldris
supremus
militiae
praefectus
deligitur.

Sed quia Deo placuit, ut tanto viro Duce videlicet Brunsvicensi Respublica vestra orbaretur, plurimum gaudemus, quod in ejus absentis locum consuetis Reverendissimum in Christo praecharissimum consanguineum vestrum Episcopum Monasteriensem, et eum in Rectorem ducatus Gelriae ac Gubernatorem elegistis, qui nobis non solum gratus, verum etiam gratissimus est, utpote qui nobis de ejus aequitate, nobilitate, prudentia, ac fide omnes summa pollicemur, quique grates ipsi multiplices referimus, quod onus vestrae administrationis non renuerit, et infinitis hac in re laboribus haud pepercerit. Laudat deinde foedus Rex, quod cum eodem Monasteriensi Episcopo caeterisque Ecclesiasticis viris sese iniisse scribunt.

Henricus
Episco-
pus Admi-
nistratio-
nem Gel-
riae lau-
dabiliter
suscipit.

Urbs &
Status
Mona-
ster, Hen-
ricum à
Guberna-
tione Gel-
riae ab-
strahunt.

Serrarius
lib. 1. c. 34.
in Mogunt.
& lib. 5. in
Diethero
Trithem. in
Chron.
Sponh.
Raynald. in
Hist. Eccles.
Damna-
tur hære-
sis Joannis
de Wela-
lia, & quae
illa?

Hac Ordinum Geldriae protestatione, delataque totius Geldriae gubernatione, Henricus Episcopus, qui jam Zutphaniae comitatum, nobilem provinciae ejus partem tenebat, ingentibus animis imperium suscipere, ordinare militiam, spem facere omnibus non modo tuendi servandique ducatum haeredibus Adolphi filiis, sed & recuperandi caetera, quae vel Austrius, vel Clivius abstulisset; eaque multo animosius aggressus est, postquam Ludovici Galliarum Regis commendatio & patrocinium accessit. Latè Gelri tanti Principis gubernatione successuque rerum. At Henricum Episcopum tam periculosa molientem in ipso opere turbavere suae dioecesis ordines, urbs cum primis Monasteriensis, quae tum magnum sibi in Episcopos imperium vendicabat, Cathedrale Capitulum, & tota propemodum nobilitas. His ubi compertum, Episcopum, se inconsultis, tam arduum gubernatoris munus suscepisse, quo & Caesarem, & Maximilianum Austrium, & omnes Belgarum ordines sibi adversantes habiturus, bellumque periculosissimum ex conjuncta Gelriae provincia in Monasteriensem dioecesein protracturus esset; obstiterè una voce omnes, extremaque illi minitari coepere. Et ille, ubi se metu periculoque sui Principatus amittendi, dum aliena curat, circumventum didicit, res Gelriae languidiùs tractare coepit, & tutiora consiliacum spicere, quibus sese suscepto Gubernatoris munere exuere posset; id quod anno etiam proximo fecit.

Longè illustrius hujus anni factum Dietheri Moguntini archiepiscopi, ac Metropolitanì nostri, in supprimenda hæresi, quae per superiorem Germaniam serpere coepit, auctore Joanne Burchardo, & Wesalia superiori orto, celebrique Theologiae Doctore, & apud Wormatienses Concionatore. Is jam ab annis aliquot, ut supra quoque monuimus, pestilentes hærèses partim à Waldensibus, partim ab Hussitis, alijsque damnatis sectis haustas, tam editis libris, quam voce sparserat in vulgus, non sine magno Germaniae superioris turbamento. Hærèses autem hae memorantur à Trithemio: Prælatos Ecclesiae non habere auctoritatem condendi vel aliquid addendi ad ea, quae Christus & Apostoli præceperunt, imo nec Pontifices nec Apostolos talem potestatem accepisse à Christo. Nulli hominum quantumcunque

tuncunque sancto, docto vel erudito fas esse verba Christi vel Evangelium exponere; sacram adeo scripturam nunquam adhuc per sanctos Patres eo spiritu expositam, quo primitus tradita, & exposita fuit. Indulgentias nihil esse aliud quam pias fraudes & deceptiones Christianorum; quare stultos & fatuos esse, quotquot pro indulgentijs Romam proficiscuntur, quas domi, si doleant de peccatis, obtinere possunt. Mandata Ecclesiæ, Pontificis, & aliorum Prælatorum non obligare ad mortale peccatum; eò quòd nullam habeant potestatem condendæ legis. Peccatum originale non esse nec fuisse in ullo homine, ideoque nec parvulos in eo concipi, nec ob id damnari. Omnes presbyteros re ipsa esse Episcopos & Pontifices, soloque nomine & hominum distinctione differre. Pontifices, Episcopos, & Sacerdotes nihil conferre ad salutem; eò quòd fide, concordia, & pace salventur homines, sine Sacerdotum ministerio. Jejunium quia à Christo institutum non sit, non obligare: nec Ecclesiam in ijs obligare posse, quæ à Christo præcepta non sint; cum non habeat auctoritatem canones & leges condendi. Extremam unctionem è numero Sacramentorum rejiciendam; eò quòd per homines, non per Christum instituta sit; quare oleum manere, sicut ante fuerit. Ad hæc cum nusquam in scriptura sacra legatur Spiritum S. à filio procedere, Græcis potius sapientibus accedendum esse, qui docent Spiritum S. à Patre tantum procedere. Ecclesias errare posse, ac sæpe errasse. Plura hujusmodi falsa dogmata de horis Canonicis, festis Sanctorum diebus, de continentia Clericorum, de Ecclesiæ benedictionibus abrogandis disseminabat in vulgus. Ad hæc igitur depravatissimas hæreses, quæ intra suam Metropolim proserpebant, extinguendas, Dietherus Archiepiscopus Burchardum Moguntiam postulavit; convocatisque ex academia Heidelbergensi, Colonienfi, ac suâ in concilium eruditissimis viris & Doctoribus, Burchardum hæresis convictum damnavit, iussitque palam falsa dogmata revocare. Tum verò libri, quos conscripserat, spectante Archiepiscopo, publicè in ignem coniecti exustique sunt; ipse in Cœnobium Augustinianum pœnitentiæ causa relegatus inclususque, in quo haud multò post mœrore consumptus interijt.

Haud absimilis per id tempus impostor, homo Tympanotriba & pecorum pastor in Franconia finxit, sibi B. Virginem oblatam, in mandatis dedisse, ut publicè depravatam cleri & populi vitam reprehenderet. Is igitur hominum cœtus colligere; nunc in templis nunc ex fenestris ædium, qua erat facundia, perorare ad populum: Sacerdotes & religiosos vocare in invidiam; populo prohibere, decimas & censusolvere; eòque etiam vesaniæ progressus est, ut palam doceret, Episcopis & Sacerdotibus parendum non esse, quòd his nulla à Deo potestas data esset; & quæ hujusmodi falsa dogmata ad vulgi aures perorabat, tantò hominum concursu, ut ad triginta sæpe millia hominum

Castigatur hæresis impostoris cuiusdam in Franco-
nia.
Naucler.
Gen. 50. ad
ann. 1476.
Trithem. in
Chron.
Sponh.

hominum ad hunc armentarium, ac novum, ut vocabant, vatem audiendum confluerint: & qui rudis literarum erat, addunt à tergo adstitisse fugitivum Monachum, qui argumenta concionis suggesserit quæ ille pro simulata pietate & facunda audacia proferret ad populum. Ea hominis vesania cum in publicas turbas vergeret, Rudolphus Herbipolensis Episcopus hominem captivum abripuit, & in rogum coniecit. Sicuti hæc multis ad annum 1476 denarrant Nauclerus & Trithemius eorum temporum scriptores. Pronatum quidem tempora ob corruptos cleri populique mores ad hæresin; sed ea adhuc Episcoporum vigilantia constantiaque erat, quæ malum in fomite extingueret; id quod altero abhinc sæculo, non multo post, cum jam vomica illa vitiorum matura esset, Lutheri audacia turbis, que perruptum est.

Annus Christi 1480.

Sixti IV Pont. 16.

Friderici IV Imp. 41.

Simonis III Episc. Paderb. 18.

Bellum post hæc, quod inter Geldros accensum diximus, majori apparatu à Maximiliano Austrio sumptum; ægre enim hanc nobilem provinciam sibi à Burgundiæ & Belgij imperio avelli patiebatur; quod jam Philippum filium ante biennium ex Maria conjuge suscepisset heredem. Igitur sub initium veris cum valido exercitu Geldriam ingressus, multa Oppida & castra expugnat, totam subacturus Geldriam, nisi bellum cum Rege Galliarum, qui in Luxemburgi ducatum irruperat, accessisset. Ab ejus discessu alterna fortuna pugnatum, hortante cum primis Geldros Henrico Monasteriensi Episcopo. Non destitit interim Maximilianus extrema minari; quibus alia Oppida nutare, alia se in fidem Maximiliani offerre; missusq; Adolphus Nassovius, qui Sacramentum fidei exciperet. Quo animadvertit Henricus Monasteriensis Episcopus, cum & proceres plerique alii Maximilianum transirent, ne iram Cæsaris & Maximiliani, bellicque vindictas in se traheret, ultro se Geldriæ præfectura abdicare cepit; Cliviæq; etiam Duci avunculo reconciliatus, in dioccesin suam rediit.

Subinde hoc anno postridie D. Jacobi, seu, ut alij, postridie Iduum Junij, moritur in carcere Hassico, ærumnis & mœrore confectus, Rupertus Colonienfis Archiepiscopus, anno ætatis LV, sacre præfecturæ XVII. Corpus Bonnam transectum, humatumque in Basilica S. Cassij, hac brevi inscriptione apposita. Anno Domini MCCCCLXXX, XVI mensis Julij, obiit Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus, D. Rupertus Archiepiscopus Colonienfis, cujus anima feliciter requiescat. Ab ejus excessu, postridie D. Laurentij, omnium Metropolitanorum concordibus suffragiis, Hermannus Hassia Landgravius, is, qui jam per octennium dioccesin administrarat, de signatusq;

Henricus
Ep. Mo-
nast. abdi-
cata Gel-
riæ præ-
fectura, in
Diocce-
sin suam
redit.

Moritur
in carce-
re Ru-
pertus
Archiep.
Colon.

Cui suc-
cedit Her-
mannus
Hassia
Landgra-
vius.

signatusque erat successor, throno Archiepiscopi impositus, eo nomi-
ne IV, cognomento Pacificus, Præsul religione & magnitudine ani-
mi ea tempestate percelebris; qui quam in propugnatione urbis No-
vensis immortalē laudem consecutus erat, eam pari constantia
Archiepiscopatum administrando per omnem vitam tenuit. Bellis
defunctus Archiepiscopus, omnia ad pacis & religionis studia retulit.
Quo virtutis aspectu cum se omnibus percarum redderet, tum etiam
Paderbornenses movit, ut suæ diocesis, etiam vivo Simone Episco-
po nostro, Administratorem adlegerent, id quod tempore referemus.

Caterum ut per Westfaliam, ita per diocesin nostram omnia
quiere agebantur, concordia cum primis ordinum cum Simone Epi-
scopo, & Cathedralium Canonicorum auctoritate, qui ex illustrium
& militarium virorum familiis orti, seclusis aliis, Collegium soli jam
ab annis aliquot tenebant. Et postquam compertum, nobilitatem
singulorum, quæ tot consanguineis familiis innexa erat, plurimum
valere ad diocesis incolumitatem adversus potentiores domi foris-
que conservandam; convocatis per Decanum singulis in Concilium,
statuere communi sententia, nullum deinceps in Collegium suum
Cathedrale admittere (id quod in alijs huiusmodi Collegijs obtinue-
rat) nisi qui vel de Principum, vel Comitum, vel militarium genere
& parentibus natus esset. Id decretum sicuti hoc anno XVI Septem-
bris condidit, ita Romam ad Sixtum Pontificem confirmandum
misit; à quo eadem prorsus forma, qua transmissa, approbatum
recepit. Credo equidem nostros Monasteriensium exemplo pro-
vocatos, qui jam à Sixto Pontifice idem privilegium pro Ecclesia sua
impetrarant. Diploma verò Sixti IV Pontificis Paderbornensibus da-
tum ejusmodi est.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei, Ad perpetuam rei memori-
am. Pia et antiqua Sedis Apostolica consuetudine ea, quæ pro decore et
venustate Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Cathedralium, provide pro-
cessisse compertimus, ut illibata persistant, cum a nobis petitur, apostolico mu-
nimine roboramus. Sane pro parte dilectorum filiorum, Decani et Capituli Ec-
clesiæ Paderbornensis, nobis nuper exhibitæ petitio continebat, quod dudum ipsi
insimul, ut moris est, Capitulariter congregati, proinde attendentes, quod ad
Canonicatus et præbendas, aut dignitates, personatus, et officia ejusdem Eccle-
siæ personæ nobiles de Principibus atque Comitibus, vel saltem militaribus
parentibus procreata, per quas jura et bona temporalia ipsius Ecclesiæ
Paderbornensis verisimiliter valerent defensari, plurimum recipiebantur
et recipi consueverant, statuerunt et ordinarunt ad finem, et effe-
ctum, ut jura, et bona, nec non libertates, immunitates, et honores Ec-
clesiæ præfate melius defenderentur et conservarentur, quod in di-
cta Ecclesia ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, vel personatus, vel
officia huiusmodi nullus deinceps reciperetur, nisi de nobili seu illustri, vel sal-
tem ex utroque parente de militari genere de legitimo matrimonio procreatus
foret,

Canonici
Cathe-
drales Pa-
derb. de-
cernunt,
nullum
deinceps
in suum
Collegi-
um ad-
mittere,
nisi nobili
genere
natum.

Quod
decre-
tum Six-
tus PP.
appro-
bat.

foret, et talem se prius per testes fide dignos, qui etiam militares forent, coram dicto Capitulo probaverit, quodque etiam ad Canonicatus et praebedas, dignitates, personatus, vel officia huiusmodi in futurum recipiendi iurarent, prout ipse Decanus et singulares personae dicti Capituli iuraverunt, quod libere aut sponte in receptionem alicuius ad Canonicatus et praebedas, dignitates, personatus, vel officia huiusmodi non consentirent, nisi iuxta consuetudinem dictae Ecclesiae, et statutum prelibatum; et si forsitan aliquis auctoritate quarumcumque litterarum Sedis Apostolicae, vel Legatorum ejus, in quibus per quascumque clausulas, eisdem litteris insertas, forsitan statuto et ordinationi praedictis quomodolibet derogari contingeret, ad Canonicatus et praebedas, aut dignitates, aut personatus, seu officia huiusmodi, extunc se peteret admitti, quod talis si eidem, obedientia et reverentia Apostolicae Sedis et Legatorum ejus semper salvis, receptio et admissio denegari non posset, ante remissionem et deceptionem suam huiusmodi ultra solutionem consuetam, et per qualitateos, ut praemittitur, dari solitam, sexaginta marcas argenti puri ad fabricam nec non conservationem et meliorationem librorum vocalium et paramentorum, ad divinum cultum in eadem deputatorum fideliter et integre convertendas omnino solvere, et dicta ac alia statuta dictae Ecclesiae in eorum admissione iurare tenerentur, prout in quodam instrumento publico desuper confecto, seu quibusdam litteris patentibus sigillo Decani et Capituli praefatorum appensione munitis haec omnia plenius continentur. Quare pro parte eorundem Decani et Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro potiori praemissorum stabilitate statutum et ordinationem huiusmodi confirmare et approbare, ac alias in praemissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui instrumentum seu litteras praedictas inspicere et examinari diligenter ac praesentibus inseri fecimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, statutum et ordinationem praedicta, ac omnia et singula in dictis instrumentis seu litteris contenta, sine tamen praedjudicio illorum, quibus in Canonicatibus et praebedis ipsius Ecclesiae ius ante huiusmodi statutum et ordinationem erat quaesitum, eadem auctoritate Apostolica tenore praesentium confirmamus et approbamus, suppletes omnes et singulos defectus tam juris quam facti, si qui forte intervererunt in iisdem, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis approbationis et suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum: Datum Romae apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo. V 1 Januarii Pontificatus nostri anno decimo.

Magno haec splendore Ecclesiae & nobilitatis commodo agebantur, quae exinde sola honorificentissima & opulentissima Sacerdotia occupavit, multumque familias suas simul extulit. Verum per id tempus magna simul egestate confluebatur Ecclesia Paderbornensis, ob damna, quae a centum, ut queruntur, annis ex continuo bellorum

bellorum vastitate passa erat; ut nec ad fabricam Ecclesiæ, nec ad ornamenta sacrorum annui census suppetere amplius. Ad hanc igitur inopiam sublevandam, Decanus convocatis Canonicis aliud decretum fecit, quo præscriptum singulis, antequam sacerdotia minora adirent, duas argenti puri marcas penderent, quarum altera fabricæ Ecclesiæ, altera suppellectili sacrorum cederet; id quod altero Sixti IV. Pontificis diplomate hoc anno V Idus Decembris confirmatum est.

Inter supremos Ordinis Teutonici Magistros per Livoniam, qui è nobilitate Westfalorum sumebantur, admotus erat huic sacrae præfecturæ Bernardus de Borch, ortus è Borchiorum familia, quæ in diocesi nostram aioribus clara est. Is hoc anno ordinis militiam duxit in Ruthenos; quod hi in Livoniam irrumpentes, prædis, flammis & cædibus barbarum in modum desævirent; nam & foeminis ubera præsecta, viris viscera exsecta, infantes palis affixi, captivi in ardentes fornaces coniecti. Quare Borchius Plescoviam progressus sed plura tentavit, quàm effecit. Ac riores in vindicta Succii, Russiamque victores ingressi, parem cladem vastitatemque intulere. Et Borchius exinde haud multum gratus suis, abductusque Simonis patrui Revaliensis Episcopi consiliis, is enim postquam in Ecclesia Hildesienfi multa turbabat, in Livoniam delatus, affectando totius Livoniæ Archiepiscopatum, Borchium supremum Magistrum concitavit adversus Rigensem Archiepiscopum; quem hic non modò multis injuriis cum cæteris Clericis tractavit, sed & in captivitatem demum abreptum detinuit. Hisce commotus Archiepiscopus, Borchium Magistrum anathematis vinculo perstrinxit; qui deinde triennio abhinc, cum non desisteret vexare Archiepiscopum & Clerum, exauctoratus est. Sed inveteratum Livoniæ malum dissensio, æmulatioque inter supremos Magistros & Episcopos, quod Livoniam in ruinam impulit; donec Lutheri hæresis ingressa pulcherrimam Westfaliæ palæstram, & florentissimam christianæ militiæ Rempublicam pessundaret.

Annus Christi 1481.

Sixti IV. Pont. 11.

Friderici IV. Imp. 42.

Simonis III. Episc. Paderb. 19.

Annus tandem insequens inferiori Germaniæ pacem quietemque dedit. Quippe Maximilianus Austrius, pactis cum Rege Galliarum induciis, compressaque per Hollandiam Homatorum & Asellinorum factione, quos passim Houckios & Cabeliavos dixere, florentissimo Principum & procerum comitatu cinctus Sylvam Ducis cum Maria conjuge & Philippo filio concessit; contractoque istic, totius Belgij exercitu, ingressus Geldriam, vi ac terrore armorum subegit. Ac postquam Neomagenses ceterorum

Decernitur in Capitulo, singulis 2 argenti marcas penderendas antequam beneficiorum possessionem adeptant.

Chron. Slavon. ad an. 1479. &c. Bernardus de Borch supremus Ordinis Teutonici Magister.

Delmenhorst.

Pontanus, l. 10. Geldria. Tesche. mach. Maximilianum Belgium subigit.

Ggggg

capita.

*Raynald. in
hist. Eccl.* capita; 17 Calend. Julii maximilianum recepere Principem suum, cætera quoque Oppida fidem illi dixere: supererat Venlona & Zutphania; illa vi adaucta ad obsequium: hæc ubi ab Henrico monasteriensi impetrarat exsolvi à juramento fidei, ultro quoque austrio se submisit.

*Moritur
Joannes
Dux Cli-
viæ.* Nonis exinde Septembris moritur Joannes Dux Cliviæ & Marchiæ Comes, gesto principatu per triginta quatuor annos, bello Sulatensi, Colonienfi & Monasteriensi, Theodorico archiepiscopo, ac fratribus Henrico & Walramo Monasteriensium Episcopis, ut supra retulimus, perpetuus hostis, multumque infestus, exitu vitæ, ad quam piè se composuit, quàm turbulentis armis commendatior. Patri successit Joannes filius eo nomine II Dux Cliviæ, & Marchiæ Comes.

*Chron. Scla-
vi.
Chron.
Monast.
Hammel.
in Chron.
Oldenburg.
Crani 7. l. 12.
Metrop.
c. 11. & 12.
Littera MS.
Pat. Mau-
ris. ex Spi-
ren. tabu-
laris.
Henricus
Ep. Mo-
nast. bel-
lum con-
tra Ger-
ardum* Post depositam Geldriæ præfecturam ab Henrico Monasteriensi Episcopo repetitum bellum adversus Gerhardum Oldenburgicum Comitem, hominem ac prædonem per omnem vitam turbulentissimum. Is post cæteras prædas, quas toties perfidus abjuratæ, anno superiori per juratos suos Hamburgensium cæterarumque urbium mercatores spolijs divexare cœpit; e quibus Hamburgenses xiv interceptos capite mulctarunt; ipse per hæc Comes xxi mercatores captivos abduxit, à quibus sex millia florenorum expressit. Haud minus denuo Wildelshulani Episcopi civibus infestus, obviam illorum pecora & bona in prædam rapiebat; quibus illi provocati castrum ejus Vlesborehium prædarum receptaculum expugnant & diruunt: templum, in quod prædones profugerant, incendunt: pars flammis suffocati, pars, quorum supra xi fuere, capti, mulctatique. Haud aliter quàm lupus semper reversus ad ingenium, jam in trigesimum annum grassabatur Comes.

*C. Olden-
burgicum
instaurat.* His irritatus Henricus Monasteriensis Episcopus, arma resumit atque ea ut firmiori auctoritate præmuniret, rem ad Fridericum Cæsarem deferret. Cæsar prædonem latronemque publicum bello persequi jubet, facta etiam potestate expugnandi castrum Delmenhorstianum. Hac Cæsaris auctoritate fretus Episcopus, exercitum, quem ex bello Novesiensi & Geldrico instructissimum habebat, contrahit, divisumque in duas partes movet adversus Comitem Oldenburgicum, larèque regionem depopulatus, Oldenburgum Comitis sedem circumvallat. Jamque castra firmare, vineas ducere, machinas bellicas admovere, & omni oppugnationis apparatus imminere spectabatur; cum Gerhardus Comes sibi metuere & circumspicere, in quod se & familiam suam periculum conjecisset, atque ut eo se in præsens homo callidus eximeret, omni se imperio exuit, & in Adolphum, & Joannem filios transfert. Hi mox in castra ad Episcopum progressi, abdicationem patris in se factam exponunt, supplicesque se Episcopo ad omnia offerunt, rogando, ne

*Delmen-
horstam
obsidet.*

ne patris culpam ab infantibus filiis exigere velit : nihil sibi unquam cum paternis consiliis factisque commune fuisse, ac Patrem damnata priori vita velle poenitentiae causa Coenobium ingredi; sibi verò nihil aliud propositum esse, quàm pacem & bonam amicitiam cum vicinis colere, & damna mercatoribus cæterisque refarcire, id se sancta fide polliceri & jurare paratos esse. His permotus Episcopus militem ab obsidione Oldenburgi abduxit, certus etiam omni bello abstineret cum Comite. At postquam in regressu intellexit Guntherum fratrem in obsidione ad Delmenhorstium à præfidiariis telo confossum, Calend. Decembris occubuisse, exacerbatus statuit non prius obsidionem Delmenhorstianam solvere, quàm vindictam à prædonibus exegisset; ideirco per saxam licet byemem arcta obsidione premi iussit, dum altero se anno, quod referemus, Episcopo dederet. Funus Guntheri fratris Bremam deductum, & honorificentissimè compositum est in Basilica.

Annus Christi 1482.

Sixti IV Pont. 12.

Friderici IV Imp. 43.

Simonis III Episc. Paderb. 20.

Bellum, quod hætenus inferiorem Germaniam turbârat, Mars ad interiora Belgii contraxit; abruptique multis adversis casibus fortuna Maximiliano felicitatis cursum. Nam primum hoc anno, qui seculi octuagesimus secundus, amisit Mariam conjugem, 15 Calend. Aprilis extinctam, morbo & morte ex lapsu cum equo contracta. Ab ejus excessu, Gandavenses Philippum filium, quadriennem puerum, abdicato Patre, Belgarum Principem renunci-
ant, tutelamque pueri committunt Adolpho Clivio, Ravenstenij domino; communicatoque cum ceteris Belgarum proceribus consilio, hoc unum agebant, ut Maximilianum in Germaniam retruderent. Inde novi motus, odia utriusque gentis, conspirationes cum Gallo, bellicue intestini semina. Nec rebellantis populi in Episcopos arma defuere. Occisus sacrilegè cum Leodiensium plausu à Guilhelmo Aræburgio Ludovicus Borbonius Leodiensis Episcopus; & David Burgundi filius, Ultrajectensis Episcopus, sede sua pulsus. Utriusque impium & sacrilegum facinus Maximilianum ad justa arma commovit, bellumq; simul Leodiensi & Ultrajectensi peperit.

*Quietiori mortis genere hoc anno viii Maji abiit è vita Diethe-
rus Moguntinus Archiepiscopus, Metropolitanus noster, Aca-
demiae Moguntinae & Arcis conditor, vir magnis Episcopi vir-
tutibus exornatus. Cui Metropolitanæ Collegij suffragiis subiectus
administrator Albertus, Ernesti Ducis Saxoniae & Misniae Mar-
chionis

Hent. Lx.
Annales
Flandriae
Mortitur
Maximi-
liani con-
jux.

Belgae
Maximi-
lianum
rejiciunt,
unde novi
belli se-
mina.

*Mortitur
Diethe-
rus Mo-
gunt. Ar-
chiep.
Cui suc-
cedit Al-
bertus
Dux Saxo-
niae.

Ggggg 2

chionis

chionis filius, juvenis XVIII annorum, & à Sixto Pontifice approbatus. Magna innocentis juvenis, à Diethero Archiepiscopo nutriti, expectatio erat; sed mors in ipso ætatis flore, gesto per biennium munere, extinxit.

Moritur
Conradus
à Diepholt
Osnabr.
Ep.

Qui ossa
B. Reine-
ri è tumu-
lo levata
ad Cathedralem
Ecclesi-
am trans-
tulit.
Conrado
succedit
in Episco-
patu Osnabr.
Conradus III
Comes
Ritber-
gensis.

Inter Westfaliæ Præsules vitam hoc anno, vigesimo die Maji, clausit Conradus Diepholdus Osnabrugensis Episcopus, ex quo septem & viginti annos ac menses undecim Episcopatum illum rara virtutis commendatione administrarat. Præsul, si quisquam, pacis amantissimus, qui non nisi uno bello cum Mindenensi commissus arma sumpsit; major etiam à religione & pietate illi laus, à quo omnia Episcopatus Coenobia ad veterem disciplinam reducta; itaque omnis ejus vita comparata erat, ut Cleri juxta ac populi forma esset; eoque non facile Episcopus à multis annis majori desiderio in ea Ecclesia amissus. Hujus in Divos cultu B. Reineri, qui arctissimam sanctissimamque vitam inter reclusos Osnabrugi egerat, ossa è tumulo levata, translataque in Cathedralē Ecclesiam, ac publicæ venerationi exposita fuere; è cujus aperto sepulchro, suavissimus odor, præter cætera miracula, viri sanctimoniam testari compertus. Uti Erwinus scriptor & Consul ejus urbis, qui coram omnia spectavit, posteritati tradidit. Conrado Diepholdio in ea sede successor datus Conradus Comes Ritbergensis, eo nomine III, & XLIX ejus loci Episcopus, patre Conrado Comite genitus. Romæ is per multos annos juventutem excoluerat in omnibus literarum disciplinis & religionis studio. Inde in Germaniam reversus, Colonia inter Metropolitanos Canonicos ob spectatam pietatem & scientiam cooptatus erat. Atque ibi cum omnis virtutis specimen dedisset, dignum habuere Osnabrugenses Canonici, quem hoc anno præ cæteris ambientibus Iburgi electum in throno Episcopi collocarent. Fuit autem hic Conradus Episcopus, quod in Genealogia Comitum Ritbergensium à Reusnero prætermissum est, frater Joannis Comitis Ritbergensis, & Margaretae Friderico Duci Brunswicensi denuptæ, cui Lutherus oratione de Pœnitentia anno 1519 dedicavit.

Henricus
Ep. Mo-
nast capit
& diocce-
si monast.
adjungit
Delmen-
horstam.

Cæterum Henricus Monasteriensis Episcopus, quam obsidionem castri Delmenhorstani anno superiori cœperat, constanter per asperam hyemem produxit; neque remitti voluit, etsi Joannes Oldenburgicus, Gerhardi filius, semel atque iterum obsessis annonam intulisset; sed eò pressius Episcopus expugnationi institit, coëgitque, ut 13 Calend. Februarii certis conditionibus, quibus & liber egressus permissus, Episcopo se dederent. Castrum, etsi cum Oppido bonisq; in conspectu urbis Bremensis positum sit, Monasteriensitamen Ecclesiæ perpetuo possidendum dedit; eoque D. Paulum & insignia Monasteriensis Ecclesiæ præfigi jussit. Sicuti hæc Crantzius, Chytræus, & Monasteriensium fasti testantur. Causam hujus donationis Monasteriensibus factæ, præteritis Bremensibus, adferunt; quod

diocce-

diœcesis monasteriensis impensis & armis expugnari, & Bremenses rogati auxilium detrectarint; falliturque Hamelmannus, qui utriusque diœcesis armis expugnatum, & utrique ex parte assertum tradit. Munitissimo hoc castro in potestatem Episcopi redacto, veriti Oldenburgici Comites, Adolphus & Joannes, ne cæterorum quoque jacturam facerent, iterum supplices adire Episcopum; impetratoque partium conventu, iterum de pace dominica post festum D. Laurentij transactum est inter Episcopum & Comites, etiam Gerhardi patris nomine; juratumque à Comitibus se perpetuum renunciare juri suo in castrum & Comitatum Delmenhorstanum: nec unquam se bellis aut alijs damnis infesturos Episcopum, aut Successores. Transactioni huic, cujus literæ supersunt, subscripsere testes, fideique assertores, Collegium Canonicorum, Consiliarij atque ordines Comitatus Oldenburgici, interque hos etiam Nicolaus Comes Teclenburgicus. Quæ cum alias, tum anno 1494 novis literis post festum D. Francisci consignatis firmata sunt, & omnium superum hominumque fides advocata ad fallacem hunc & inconstantem Comitem revinciendum. Constituerat Episcopus Gerhardum Comitem cum filiis ex omni Comitatu ejicere, ut auctor Chronici Sclavici tradit; sed aliorum Principum rogatu filijs Oldenburgum cum paterno Comitatu reliquit. Hac jactura bonorum mulctatus Gerhardus Comes, cum se omnibus invisum cerneret, deserto paterno solo, in Scotiam peregrinus abiit ad Jacobum Regem fratris sui Christiani generum. Nec multo post pro vago ingenio in Germaniam reversus, Osnabrugi aliquamdiu sedem fixit. Neque hic diu quietus, anno 1492 exorto inter Henricum Ducem & urbem Brunswicensem bello, Duci operam suam impendit. Ea expeditione facta, retulit se denuo in Comitatum Oldenburgicum; atque ut constaret Lupum pilum mutare non mentem, novas rursus turbas concire cepit Henrico Monasteriensium Episcopo; quibus denuo provocatus Episcopus Comitatum Oldenburgicum armatus ingreditur, filiumque ejus Joannem ad novum Juramentum adigit, quo pollicitus est, se neque patrem toties perfidum recepturum intra Comitatum, neque ulla armorum subsidia ministraturum: adhuc nihil se unquam juris aut in Delmenhorstanum castrum, possessionesque aut in Harpstedium sibi vendicaturum. Qua publicâ pacis transactione rursus perculsus Gerhardus Comes, in Cœnobium Rastense secessit, certo pollicitus, se inter Monachos quietem aliquando capturum. Sed nec istic diu constitit, quasque conscientia furis agitatus, in Galliam profugit; eo, quod præferebat, consilio, ut Compostellam expiandorum scelerum causa peregrinationem susciperet; quo in itinere anno demum 1500 inter ærumnas extinctus est.

MS. P.
Mauritii
de Büren ex
Archivo
Spirensi.

Annus

Annus Christi 1483.

Sixti IV Pont. 13.

Friderici IV Imper. 44.

Simonis III Ep. Pad. 21.

Henric. 1.3.
Chapeauvil.
1.3. c. 42.
Annal.
Holland.
Heida in
Davida
Chron.
Sclavonia.

Leodien-
ses & Ul-
trajecten-
ses à Ma-
ximiliano
doman-
tur.

Tanta per id tempus erat celebritas nominis Henrici Monasteriensis Episcopi, ut Maximilianus Burgundiae Dux, quod auctor Chronici Sclavici tradit, ulro se ex integro obtulerit ad pacem amicitiamque firmandam. Quanquam quibus legibus hæc concordia sancita, apud nullum scriptorem repperim; neque an unquam sexaginta millia aureorum, quæ bello Novesiensi impenderat, pro quibus & Zurphaniæ Comitatum à Friderico patre ac Imperatore oppignorum habebat, compensata sint. Hæc Henrici Episcopi amicitia Maximiliano opportuna erat, quando duplex hoc anno bellum illi fuit; alterum adversus Leodienses, quos valido exercitu adortus fregit, & supplices veniam petere adegit: alterum adversus Ultratrajectenses, quos sedecim millium exercitu 13 Calend. Julij aggressus est, circumvallataque urbe, mœnia tormentis verberare oppugnareque non destitit; dum laceratis circum mœnibus per hiantes lacunas obfessi periculum suum inspicerent; quibus fracti victique sub finem Augusti se Maximiliano permisere, veniam præteritorum consecuti precibus Salisburgensis Archiepiscopi, aliorumque Principum. Inde postridie Nonas Septembris urbem victor ingressus, Davidem Episcopum sedi suæ, e qua depulsus erat, & honori restituit; præclara veterum Christianorum Principum exempla imitatus, quibus laudabilia semper arma fuere, quæ contra rebelles cives pro Episcopis sumpsere.

Simon
Ep. facultatem dat
Bilveldi-
ensibus
erigendi
ædem S.
in hono-
rem S. Jo-
doci,
eamque
ædem vi-
sitantibus
40 die-
rum in-
dulgencia-
tias largi-
tur.

Quiescebat per hæc vicina Westfalia, nondum plagis, quæ ex vastitate superiorum bellorum acceperat, persanatis: Cliviæ præterea & Juliæ Ducibus, à quibus hætenus exagitata fuerat, bellis hisce Belgicis abreptis. Quare & Episcopis per Westfaliam salubrius otium negotiumque fuit curandorum sacrorum; quos inter Simon Episcopus noster hoc anno ad pietatis cultum augendum apud Bilfeldenses, suæ in Comitatu Ravensbergeni jurisdictionis sacræ incolis facultatem dedit, erigendi ædem sacram in vicini Oppidi monte S. Jodoci, ubi Divus ille in vicino Oppidi loco ob cœlestia beneficia magno incolarum & peregrinorum hominum affluxu colebatur, multis donis & oblationibus factis, ex quibus certus Sacerdos sacris istis operandis, & domus pro peregrinis recipiendis ordinata. Qua super re ejusmodi literæ Simonis Episcopi ad sunt.

Simon Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Paderbornensis spectabilibus et prudentibus nobis in Christo dilectis Johanni Nagel et Johanni de Nesselrode Officiatis pro tempore Comitatus et districtus Ravensbergenensis, nec non proconsulibus, Consulibus, et universitati hominum Opidi Bilveldensis salutem

salutem in Domino sempiternam. Sicuti alias nomine et pro parte vestri significatum et expositum nobis extitit, utriusque sexus Christi fideles duobus fere annis proximis in monticulo upp deme Loyckhuserberge vulgariter nuncupato, prope et extra dictum Opidum Bilveld. situato, in honorem S. Fodoci passagia multa, de remotis etiam, fecisse oblationes et munera pro loci constructione et divinis ibidem peragendis dedisse et obtulisse, usque in et ex hoc commotos et dubios aliquos fuisse, demum tamen sub spe boni in dicto monticulo in honorem sancti Fodoci domunculam unam, in qua pro peregrinis illinc confluentis officium missarum in portatilibus saltem celebraretur, et huiusmodi munera et oblationes reciperentur, crexisse, presbyteros etiam ad hoc deputasse; Timentes tamen malignum spiritum in dicto loco, qui prophanus est, hominibus sua arte illudere posse, ut in eodem monticulo Capellam cum uno altari in honorem Omnipotentis Dei, suaeque praecelsae genitricis Virginis Mariae, totius caelestis curiae, et S. Fodoci dotare, fundare, adificare, erigere, construere, et per Vicarium nostrum in Pontificalibus consecrari facere, et uni presbytero ydoneo juxta tenorem foundationis desuper edende committere, ita quod Capella ipsa distinctum beneficium ab Ecclesia parochiali in Braeckwede, infra cuius limites ipsa Capella sita est, censeatur et habeatur, et quod sit de iure patronatus Comitis Ravensbergenensis adiutorio Christi fidelium illic confluentium (de consensu tamen Pastoris in Braeckwede) possitis et valeatis: Quodque huiusmodi dotationem, foundationem, erectionem, constructionem, consecrationem, et ius patronatus auctoritate nostra ordinaria pro nobis et successoribus nostris admittere, approbare, annuere et concedere, bonaque temporalia per Christi fideles forsam pro huiusmodi dotatione et constructione donanda, aut pie eroganda mortificare, eaque libertati Ecclesiastica ascribere, et decretum nostrum ordinarium interponere velimus et dignemur, debita cum instantia supplicatum extitit. Nos vero divinum cultum adaugere cupientes, obque singularem honorem et reverentiam S. Fodoci, ea omnia praemissa, quodque interim, quod Capella ipsa ac altare in eadem consecrata non fuerint, in portatilibus in eadem celebrare possit, pro nobis et successoribus nostris admittimus, annuimus, concedimus, et approbamus, bonaque temporalia praemisso modo forsam ad hac eroganda tenore praesentium mortificamus, et Ecclesiastica ascribimus libertati decretum nostrum ordinarium tenore praesentium desuper interponendo, omnibusque Christi fidelibus de peccatis suis contritionem habentibus, qui ad praemissam manus suas porrexerint adiutrices, auxiliaque, consilia et favores ad ea praestiterint, et dederint, vel non habentes, unde concederent, Capellam ipsam in honorem S. Fodoci cum humili prece visiterint, vel si visitare non potuerint, quinque pater noster et totidem ave Maria in honorem S. Fodoci oraverint, totiens, quotiens id fecerint, eis, et eorum cuilibet de Omnipotentis Dei misericordia, auctoritateque Beatorum Petri et Pauli Apostolorum confisi quadraginta dies indulgentiarum de iniunctis eis poenitentis misericorditer in Domino relaxamus. Unum tamen hys praemissis adjicimus, quod si passagium et confluxum peregrinorum huiusmodi forsam post festum Michaeleis anni Domini Millesimi quadringentesimi octuagesimi quarti

mi quarti rursum perdurare, vel forsan invalescere contigerit, ex tunc, quid, quid ibi in pecunia oblatum fuerit, præter id, quod missarum tempore in altari offertur, quod ex hoc nobis tertia pars pecuniarum cedat et obveniat, de qua tertia parte Capellarius et structuarii pro tempore ipsius Capella singulis annis super festo Michaelis illi, quem Successores nostri, aut nos ad hoc cunctis mandato ad locum miserint, sub eorum conscientis respondebunt, fraude et dolo in hys penitus semotis et seclusis. In majus robur præmissorum sigillum nostrum pro nobis et successoribus nostris presentibus iussimus appendi. Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo tertio, in Vigilia Palmarum.

Montem hunc postea Alexander VI Pontifex, rogatu Wilhelmi Julii & Montium Ducis Comitisque Ravensbergensis, Patribus D. Francisci de Observantia incolendum attribuit, id quod hoc diploma confirmatum.

Mons S.
Jodoci
prope Bi-
leveldi-
am aucto-
ritate
Pontificis
PP. de
Obser-
vantia in-
colendus
traditur.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei Dilectis filiis, Thesaurario Paderburnen, et Decano Bilveld. Paderburn. diocesis Ecclesiarum salutem et Apostolicam benedictionem. Pius supplicum votis, iis præsertim, quæ divini cultus augmentum, et religionis propagationem, ac animarum salutem respiciunt, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur oportunis, sane pro parte dilecti filii Nobilis Wilhelmi Ducis Juliacensis et Montensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ipse zelo devotionis, quam ad ordinem fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum gerit, accensus, ac cupiens terrena in cælestia, et transitoria in æterna felici commercio commutare, desideret pro religionis propagatione et divini cultus augmento in monte S. Jodoci prope Bilveldiam Paderburnen. diocesis, unam domum pro usu et habitatione perpetuis dictorum fratrum construere et edificare, seu construi et edificari facere, si ad id sibi Sedis Apostolica auctoritas suffragetur. Quare pro parte dicti Ducis, qui etiam Comes Ravensbergensis existit, nobis fuit humiliter supplicatum ut sibi in aliquo loco ad id decente et idoneo unam domum cum Ecclesia, Campanili, campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortalicis, et aliis officinis necessariis juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu et habitatione dictorum fratrum construendi et edificandi, seu construi et edificari faciendi licentiam concedere, aliasque in præmissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dictum ordinem in visceribus gerimus caritatis, præfatum Ducem à quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et pœnis, à jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus discretioni vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum, præfato Duci in dicto monte in aliquo loco ad id concedente et idoneo unam domum cum Ecclesia, campanili et campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortalicis, et aliis officinis hujusmodi juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu et habitatione dicto-

ram fratrum sine alicujus præjudicio construendi, edificandi, seu construi et
edificari faciendi, ipsisque fratribus dictam domum, postquam constructa fue-
rit, pro eorum usu et habitatione hujusmodi recipiendi, et in ea perpetuo habi-
tandi, plenam et liberam auctoritate nostra licentiam concedatis. Nos enim
domum hujusmodi postquam sic exstructa et edificata fuerit, ac omnibus et
singulis fratribus in ea pro tempore habitantibus, quod omnibus ac singulis pri-
vilegiis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, favoribus, gratiis, indul-
gentiis, et indultis, quibus alia domus dicti ordinis earumque fratres in genere
utuntur, potiuntur et gaudent, acuti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet,
in futurum; uti, potiri et gaudere libere ac licite valeant, auctoritate Aposto-
lica tenore presentium de specialis dono gratia indulgemus: jure tamen pa-
rochialis Ecclesie, et cujuslibet alterius in omnibus semper salva. Non ob-
stantibus felicis recordationis Bonifacii Papa VIII. prædecessoris nostri pro-
hibente sub excommunicationis pœna, ne prædicti, vel cujuslibet alterius ordi-
nis mendicantium fratres ad habitandum nova loca recipere, seu jam recepta
mutare præsumant, absque Sedis prædictæ licentia speciali faciente plenam et
expressam ac de verbo ad verbum de prohibitione hujusmodi mentionem, nec
non statutis et consuetudinibus dicti ordinis juramento, confirmatione Aposto-
lica, vel quavis firmitate roboratis, cæterisque contrariis quibuscunque. Da-
tum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo,
quingentesimo primo, septimo Calend. Octobris, Pontificatus nostri anno
decimo.

Id decretum ne quid moræ, impedimentumque haberet, mox
aliis Alexandri Pontificis literis demandatum Joanni Nagel Thesau-
rario Paderbornensis Ecclesiæ. Demum Julius II Pontifex anno
1507 Patres ex monte in ipsum Bilsfeldense Oppidum transtulit, in
quo ad nostra tempora per omnes hæresis turbas magno Catholi-
corum solatio fructuque florens Cœnobium persistit.

Exitus hujus anni fatalis funestusque fuit Germaniæ ortu Martini
Lutheri, quem Saxonia nostra IV Idus Novembris Jslebi, quod Op-
pidum est comitatus Mansfeldici, in lucem protulit, orbis portentum
& exitium religionis per Saxoniam & Germaniam. Parentes illi fuere
Joannes Lutherus & Margaretha Lindemanna, homines plebei gene-
ris & infimæ sortis; ab his puer Jslebij ad triviales scholas traductus,
indicia statim pertinacis & turbulenti ingenii dare visus est; quando,
ut Melanthon scribit, per æmilium quendam, cum manibus & pedi-
bus oblectaretur, deportatus fuit in scholas; domi non minus quàm
in scholis disciplinæ impatiens, semel iterumque profugit; quo factum,
ut die quodam horis antemeridianis decies & quinquies à magistro
virgis castigaretur. Primis istic literarum rudimentis leviter imbutus,
anno ætatis decimo quarto Magdenburgum transmissus est à paren-
tibus; sed nec illic ultra annum versatus in literis, Isenacum, quæ
Thuringiæ est civitas, parentum consilio traducitur, quod ea
in urbe consanguineos haberet, quorum subsidio aleretur
Hhhhh in

Ortus
martini
Lutheri
Cochleus in
vita Luth.
Olenberg,
in vita Lu-
theri, 1.
c. 2.

in studiis. Quæ spes cum parentes multum falleret, necesse habuit Lutherum tam Jfenaci, quam Magdenburgi mendicatum vivere, & panem ostiatim querere. Interim ille, ut erat ingenii acris ad omnes disciplinas capiendas, præter humaniores literas etiam Musicam didicit, ac voce non minus quam cheli fidibusque expeditus, penetravit in notitiam & familiaritatem opulentioris viduæ, quæ capta oblectamenti Musices Luthero mensam suam communem fecit. Ea in consuetudine, si quidem casta fuit, hausisse fertur illud Epicuræum & familiare Lutheri dictum: Nihil in terris dulcius, quam amor mulierum, cui hæc felicitas concessa est à superis.

Annus Christi 1484.

Sixti IV Pont. 14.

Friderici IV Imp. 45.

Simonis III Episc. Paderb. 22.

Raynald.
in histor.
Eccles.
Pont.

Heuter. l. 2.

Spondan.

Chron.

Slavon.

Moritur

Sixtus IV

Pont. suc-

cedit In-

nocentio

VIII.

Belgæ, &

in primis

Ganda-

venses,

Maximi-

liano re-

belles.

Annus proximus pridie Idus Augusti sustulit Sixtum IV Pontificem, gesto per XIII annos Pontificatu. Cui haud multo post subrogatus Innocentius VIII, patria Genuensis, ex Cardinali presbytero & Episcopo Amalphitano, vir per virtutis & honorum gradus ad supremam dignitatem provectus, prudens ac sagax, æquique servantissimus; sed qui in conturbatam Rempublicam christianam incidit, ex intestinis Regum ac Principum dissidiis armisque. Quos inter Fridericus Imperator bellum jam a multis annis gerebat cum Matthia Corvino Ungariæ Rege, tam perniciosum Reipublicæ Christianæ, quam opportunum Turcarum Imperatori, hoc anno in Moldaviam irrumpenti.

Haud minus foedum bellum erat Maximiliano filio cum Belgis; quo factum, ut neque filius patri, neque pater filio subvenire posset. Gandavenenses pertinaciter stabant in tutela filij sibi vendicanda, quam maximilianus pater sibi asserebat; & quia pars Belgarum Gandavensibus, pars Maximiliano hæsit, ortum est civile bellum, quod provincia adversus provinciam, civitas adversus civitatem arma sumpsit, & plebs in nobiles, & subditi in Principes insurrexere. Nec Galli modo implorati à Belgarum rebellibus; sed & Margaretha Maximiliani filia trimula abducta in Galliam, invitoq; parente, Delphino Regis desponsa. Quam in rem multa, ut fit, malignè questi adversus maximilianum, annuos videlicet provinciarum redditus ab eo distribui inter Germanos & Burgundos, iisque publica munia patere; sibi onera & contemptum relinqui. Haud levem nomini suo maculam aspersit Philippus Dux Cliviæ. Nam hujus fidei cum Maximilianus exercitum commisset adversus rebelles, ipse rebellium magis quam Maximiliani causam agere visus est. quemadmodum Engelbertus Clivius anno superiori arma adversus Maximilianum cum Ultrajectensibus sumpserat. At quæ erat clementia Maximiliani, uterq; in gratiam receptus, fidam post operam præstitere Maximiliano.

Annus

Annus Christi 1485.

Innocentij VIII Pont. 1.
Friderici IV Imper. 46.
Simonis III Episc. Pad. 23.

Raynald. in
histor. Eccl.
Naucler.
Gen. 50.
Lang. in
Chron. Ci-
viten.

Haud minus, qui sequitur annus, turbulentus fuit dissidiis & pugnis Christianorum Principum; nihilq; Innocentium Pontificem magis sollicitum habuit, quàm ut per oratores Regum & Principum, qui salutatum se venerant Romam (quos inter Moguntini, Trevirenses, aliorumque Archiepiscoporum Legati fuere) Principes in concordiam compositos commoveret adversus Bajazethem Turcarum Imperatorem, iterum in Moldaviam prorumpentem. Ungariam interim à Turcis intactam servabat Matthias Corvinus, belli fulmen, terrorq; Turcarum; sed ille postquam multis cladibus præliisque secundis attritum Turcarum Imperatorem adegerat ad inducias, arma vertit in Fridericum Imperatorem Romanorum, bellis Turcicis sibi infestum. Ac postquam multa Austriæ oppida & castra expugnarat, ipsam Viennam Imperatoris sedem aggressus, post sex mensium arctissimam obsidionem, ingravescente annona, ad deditionem compulit; eamque pridie festum corporis Christi triumphali pompa ingressus est. Hunc in modum conversa fortunæ scena, Fridericum Imperatorem Ungariæ regnum affectantem tota fere Austria exiit. Aspernabantur ceteri è regio sanguine Matthiam Corvinum, quod ex militari genere ortus, ad Ungariæ regnum provectus esset; sed ille ostendit non sanguine sed virtute Reges creari; quippe qui fortitudine bellica & armorum felicitate omnes per id tempus Europæ Reges superabat, non passus Turcas intra regnum suum pedem inferre; visumque multis, si ceteri Christiani Principes cum hoc bellicosissimo Rege conspirassent, Turcam insatiabilem Christiani sanguinis belluam ex omnibus rursus provinciis occidentalibus depelli potuisse.

Matthias
R. Unga-
riam con-
tra Tur-
cas de-
fendit.

Impera-
tori Fri-
derico in-
festus,
Austriam
invadit,
Viennam
occupat.

Fridericus Imperator seu ad leniendum dolorem ex amissa Vienna, seu ad Principum auxilia sollicitanda simulque ad conveniendum Maximilianum filium in Germaniam inferiorem descendit. Rhenoque secundo devectus, pridie Idus Decembris Coloniam Agrippinam ingreditur. Qua in urbe cum magnificè exceptus esset à Magistratu & civibus, tum quadriduo post Hermannum Coloniensem Archiepiscopum regalibus donavit. Constructum ad id in foro antiquo splendidissimum pegma theatri in modum, in quo Imperator augustalibus ornamentis indutus, & Archiepiscopus Septemviri habitu decoratus prodiere, circumfusa ingenti hominum multitudine ad spectaculum. Ibi Cæsar raro honoris exemplo Archiepiscopum publicè Electorem Imperij, Ducem Westfalix & Angariæ, Comitemq; Arnsbergæ renunciavit. Mox splendido diplomate omnia majorum privilegia ac jura solemn-

Fridericus
Imp. Co-
loniam
descen-
dit, ubi
Archiepi-
scopum
regalibus
donat.
Pontan.
Henr. 1. 2.
Chron. Co-
lon.
Apologia
Henrici
Maximi-
liani.
Pontan. l. 10.
Geldria.

H h h h h 2

ritu

Deinde
Aquisgra-
num, ubi
Maximi-
lianus fili-
us occur-
rit.

ritu roborata; id quod anno regni Romani 46, Ungarici 27. Imperij 34 consignatum exhibent Colonienſes. Vergente in exitum anno, Aquisgranum profeſtus eſt, quo cognito, Maximilianus filius deductis jam ad pacem Gandavenſibus, relictâ filij tutelâ penes Adolphum Ravenſteinium, & bellicæ rei præfeſturâ penes Philippum Clivium, & Engelbertum Naſſovium, cum ſplendidiffimo procerum comitatu Patri, quem intra octo annos non viderat, occurrit. Præmiſſi ad excipiendum Maximilianum Gwihelmus Dux Julix & Montium, Marchio Badenſis, & Comes Wirtenburgius, inſigni equitatu, quos Cæſar conſecutus, filium excepit; collucutiſque aliquamdiu inter ſe, Aquisgranum ingrediuntur. Qua in urbe Wilhelmus Dux Julix & Montium Comesque Ravensbergenſis ſolemni quoque ritu provinciarum jure & regalibus inſignitus.

Fœdus
Tremonia in-
cunt
Henricus
Ep. Mon.
Wilhelmus Dux
Julix, &
Joannes
dux Clivix.

At priuſquam Cæſar in has provincias deſcenderet, ſub mediū Octobris, Henricus Monafterienſis Epiſcopus, Wilhelmus Dux Julix & Montium, Joannes Dux Clivix & Marchix Comes Tremonia ſolemne conventum habuere; actumque in cō inter tres potentes Weſtſaliæ Principes de pace inter ſe firmanda; conventumque, ne quis ſine alterius voluntate aut fœdus cum alijs faceret, aut bellum moveret. Nihil illo congreſſu lætius mutuis Principum convivij, ludis, & decurſionibus equeſtribus, atque omnibus concordix & amicitix ſignis, Magiſtratu vinum & annonam affatim largiente. Nemo non erat, qui non aurea pacis tempora ſibi promitteret.

Chron.
Tremonia.
Kerchovius
Stanpeſol.
Wittius in
Chron. MS.
ſant. 7. 1. 12.
Saxon.
a. 36.

Inter hæc haud levis offenſio orta inter Comites Ritbergenſes & Duces Brunſwicenſes, quæ Weſtſaliam pertraxit in arma. Duxerat in matrimonium Eridericus Dux Brunſwicenſis, Wilhelmi Victorioſi nati major filius, Margaretham Conradi Comitis Ritbergenſis filiam ac ſororem Conradi Oſnabrugenſis Epiſcopi, ſpe proliſ, qua carebat.

Bellum
gerunt
Epiſcopus Oſ-
nabrug.
& Comes
Ritberg.
contra
ducem
Brunſwi-
cenſem
ejuſ cau-
ſa.

Quam cupide id ſpectabat Fridericus, tam indigne ferebat Wilhelmus ejus frater, omni ejus patrimonio inhiando; & quæ erat accenſus invidia, odioque ob hæc nuptias, Fridericum fratrem abripit in carcerem, obtendendo hominem eſſe mente captum, nec gubernationi idoneum; Margaretha verò non modò injurioſè tractata, ſed & è thoro fratris depulſa; quod imparem diceret, quæ alto & regio ſanguini Brunſwicenſium miſceretur. Hac familiæ ſux contumelia graviffimè exacerbati Comites Ritbergenſes, Bernardus Comes Lippienſis, Simon Paderbornenſis Epiſcopus noſter, cæterique conſanguinei. Ortum ſubinde bellum Hildeſienſe inter Bertholdum Epiſcopum & civitatem, in quo Epiſcopi partes ultro ſuſcepit Henricus Dux Brunſwicenſis, Wilhelmi filius, urbi ac civibus jam dudum infeſtus, Dux Pomeraniæ, Comites ac nobiles vaſalli Epiſcopi. Urbs ut ſe contra Epiſcopum & Brunſwicenſes tueretur, implorat Hanſeaticarum vicinarum civitatum auxilia; à quibus militares copiæ ſubmiſſæ. Decertatum inprimis prædis, pagorum

Chron.
Hildeſ.
Paderis.
in Chron.
Lippienſ.

pagorum vastationibus, & varia utrimque fortuna. Tum verò sollicitatus Ritbergensis ab urbibus foederatis in auxilia, quem Brunswicensibus infestum non ignorabant. Et ille oblatam sibi ulciscendi occasionem adversus Brunswicenses arripiens, cum selecto, quem in Westfalia conscripserat, equitatu Hildesum properat, civibus subventurus. Quo comperto, Henricus Dux Brunswicensis cum milite ex Hassia & vicinis locis collecto occurrit Ritbergensi, inopinatèque inter Leinam & Deistriam ad Peutereum montem profligat. Inter cæteros captus ipse Comes abducitur.

Hac clade provocati acrius Hildesienses, Brunswicensium, Lunenburgensium, Goslariensium, Magdenburgensium, Halberstadiensium, Gottingensium, Einbecensium, Hannoveraniorum, Northemensium, aliarumq; foederatorum civitatum auxilia denuo implorant; à quibus cumulatæ copiae submissæ. His Dux præficitur Bernardus Comes Lippiensis cognomento bellicosus, Simonis Episcopi nostri frater, qui & ipse in locum Comitis Ritbergensis sollicitatus cum expedito milite Westfalico Visurgim transgressus, civitatum copiis se junxit. His accessere Conradus Osnabrugensis, Henricus Mindensis, Simon Paderbornensis Episcopi: Henricus Dux Grubenhagensis; Comites præterea Schawenburgicus, Hojanus, & Diepholdius. Tanto belli motu moleque itum non tam adversus Hildesiensem Episcopum, quam Brunswicenses, ad ulciscendam injuriam Ritbergensi familiæ illatam; ardebatque jam tota inferior Saxonia flagranti bello, quod in alterum annum deprædationibus, incendiis, vastatione agrorum, alternisque cladibus protractum est. Postquam his malis utraque pars belligerantium fatura fuit, tractum de pace, qua Comes Ritbergensis & Fridericus Dux captivitate soluti, & Margaretha conjux libertati reddita: simul & Episcopus Hildesiensis cum urbe compositus, in gratiam rediit; nec enim alia hujus belli causa fuerat, quam quòd Episcopus ab urbe Hildesensi subsidia quædam ac tributa posceret, quibus & Ecclesiæ suæ debita solveret, & castra oppignorata redimeret; id, tamen Episcopus in vicem offerret urbi telonij sui fructus, cives pertinaciter detrectarunt, ea tum urbium etiam Episcopaliū insolentia erat, & Principum suorum contemptus, ex fiducia & potentia foederatarum civitatum. Quod malum nunquam postea magis exitiale fuit, quam hæresis Lutherana tempestate, qua sibi imperium in ipsos Episcopos & religionem commutandam liberè sumplerunt.

Annus Christi 1486.

Innocentij VIII Pont. 2.

Friderici IV Imper. 47.

Simonis III Ep. Pad. 24.

Cæsar postquam Aquisgrani cum Maximiliano filio de Repub. collo-

Chron.
Colon.
Pontus
Henter.
Annal.
Holland.
Cæsar
cum Ma-
ximiliano
filio Co-
loniam
redit.
Pontus
Henter.
Trithem.
in Chron.
Sponh.
Crantz.
l. 13. Saxon.
Burchard.
in Diariis
Nacler.
Gen. 50.
Lang. in
Chron.
Emilian.
Cymb.
Poeta apud
Freh.
in Encom.
tom. 2.
Brouver.
lib. 19.
Raynald.
in histor.
Eccles. n.
42. & 43.
Chron.
Colon.
Chron.
Tremou.
aliquae.
Maximi-
lianus
Rex Ro-
mano-
rum re-
nuncia-
tur Fran-
cofurti.
Deinde
Aquis-
grani co-
ronatur.
Episco-
pus Mo-
nast. Co-
lonie
splendi-
do Cæsa-

collocutus, ineunte anno, Coloniam profectus est. Affectati Cæsa-
rem Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus, Leodiensis & Came-
racensis Episcopi, Wilhelmus Dux Juliae & Montium, Joannes Dux
Cliviae, Marchiones Badenses, Carolus Egmondanus Adolphi Gel-
driae filius, & magna Germanorum Belgarumque procerum multi-
tudo; quibuscum pridie Epiphaniae Coloniam ingressus, solemnetri-
um Regum festum habuit, ad corpora Regum supplex. Ibi cum Dux
Cliviae jura regalia peteret à Cæsare, sicut Dux Juliae Aquisgrani im-
petrârat, Cæsar multum difficilis fuit, Archiepiscopo susatum ac San-
ctos repetente. Quocirca controversia hac in aliud tempus dilata,
cæterorum regalia consecutus est.

Agrippinâ Cæsar & Maximilianus filius, consensu navigio, 12
Calend. Februarij per Moguntinensium fines adverso Rheno Franco-
furtum ad comitia Imperij profecti. Quò postquam, ut Trithemius
inquit, convenère Bertholdus Moguntinus, Joannes Trevirensis, Her-
mannus Colonienſis Archiepiscopi, Philippus Comes Palatinus Rhe-
ni & Dux Bavariae, Ernestus Dux Saxoniae, & Albertus Marchio Bran-
deburgensis, Septemviri, uno consensu xiv Calend. Martij Maximi-
lianum Regem Romanorum creârunt, Principem xxviii annorum;
solus inter Septemviros Vladislaus Rex Bohemiae, quòd vocatus non
esset, ad comitia non accessit; qua super re per Oratores vehementer
questus est Cæsar apud Innocentium Pontificem. Facta electione,
Cæsar & omnium Principum decreto, integro decennio quies ar-
morum sancita. Lex sæpius tentata, optataque magis, quàm ut inter
Germanos vim obtineret.

Francofurto Cæsar & Maximilianus cum Septemviris iter Co-
loniam relegere; Inde Aquisgranum properatum ad coronationem
Regis, quæ die nona Aprilis, Domina II post Pascha, splendidissimo,
si unquam, apparatu instituta. Quam in rem Norimberga Caroli
M. allata corona junctusque Maximilianus Rex ab Hermanno Co-
lonienſi Archiepiscopo, magna Principum ambiente corona, & in-
genti applaudentis populi læticia. Quippe Princeps decoro & specta-
bili corporis habitu, prudentia, fortitudine, multisque bellis feliciter
gestis clarus; seu ut Naclerus scribit, *vir suavitate morum, rei milita-
ris scientia insignis, iustitia amantissimus, singulari benignitate et clementia,
omnibusque regis virtutibus exornatus, quem summis ex domo Austriacae
Principibus haud immerito exaequaveris.* His rite Aquisgrani magna-
que pompa peractis, Septemviri ac Principes Cæsarem cum Maximi-
liano filio Coloniam deduxere; ubi quatuordecim dies commorati,
certatim epulis, spectaculis, ludis equestribus, & omni oblectamen-
torum genere animos exhilararunt. Tum verò accidisse opinor,
quod Monasterienses Scriptores de Henrico Episcopo suo memo-
rant. Is inter cæteros Principes Coloniam accesserat tanta aulae ma-
gnificientia, tantoque equitum numero, ut eo conspecto Imperator
admira-

admirabundus dixerit, videri Episcopum illum non velle jus suum petere, sed in armis secum ferre, quibus extorqueat. Quo dicto Imperatoris cognito, Episcopus Imperatorem ad convivium, quod magnifice instruebatur, invitavit; Imperator ut ejus apparatus eluderet, eodem quo ipse die invitatus erat, Episcopum vocat ad epulum. Ad quæ Episcopus, a se primò invitatum esse Imperatorem; ideo par esse, ut Imperator prius ad se veniat. Et hæc ut denuo frustraret Imperator, vetuit per totam urbem Coloniensem ne quis Episcopo Monasteriensi aut ligna aut carbones venderet. Nihil his retardatus Episcopus, jussit quotquot in vicinia arbores reperiri possent succidi, quibus & focum instruxit, & cibos coqui imperavit. Paratis jam omnibus ad epulum, mittit, qui Imperatorem vocent, deducantque. Viçtus Imperator joculari licentia Episcopi cum tota aula & Principum comitatu accedit ad hospitium & epulum Episcopi. Ibi cum regio ferculorum apparatu & ministrorum splendore, supra quàm ab ullo Electore exceptus recreatusque esset, non satis potuit demirari magnificentiam Episcopi, dignumque pronuntiavit, cui tanta provinciarum præfectura obtigisset.

Postquam geniales dies peracti, Cæsar & Maximilianus filius post mutuos amplexus xiii Calend. Junij discessere; Cæsar in superiorem Germaniam profectus; Rex lustrato Novesio, inspectisque Burgundi Ducis ac Soceri vestigiis castrorum, iter in Belgium repetijt.

At nos perlustratis singularum diocesium fastis, haud alium, præter Monasteriensem, ex Saxonix Westfalixque Episcopis reperimus, qui pro veteri ritu Cæsarem toties ad inferiorem Rhenum Coloniae præsentem salutarit, affectatusque sit; seu id oblanguescente jam in Cæsares observantia cultuque, seu scriptorum nostrorum negligentia omissum sit.

Neque etiam inter Simonis Episcopi acta quicquam aliud annotatum reperio, nisi quod bello Hildesienfi, ut supra diximus, in hunc annum extracto, fœdus cum alijs Principibus & Dynastis Westfalix instaurarit; sicuti id in Chronico Dasselenfi referur. Et verò quia Cæsaris res conturbatæ erant ex bello cum Ungariæ Rege, alienisque potius auxilijs indigebat, omnis incolumitas Episcopis Saxonix ex fœderibus petenda erat.

Chron.
Hildesf.

Annus Christi 1487.

Innocentij VIII Pont. 3.

Friderici IV Imper. 48.

Simonis III Ep. Pad. 25.

Et Cæsar, quod exitiali bello cum Matthia Corvino Ungariæ Rege involutus erat, Austria prope omni amissa, simulque ab Innocentio pontifice ad subsidia belli Turcici sollicitaretur, anno hoc proximo celebrem Norimbergæ conventum Principum habuit; ad

quem

Nauclet.
Gen. 50.
Cranz.
Langius in
Chron. Cetz.
Ursberg.
Paralip.

Raynald. in
hisor. Eccl.
Brouver.
lib. 19.

Annal. Tre-
vir.

Cæsar
Imperij
Comitia
habet
Norim-
bergæ.

Pont. Hen-
ter. l. 2. c. 12.
Pont. l. 10.
Hisor.
Geln.
Contur-
batus Bel-
gii status.

Lis de
monte Ja-
cobi inter
Epif. Pa-
derb. &
Abbatem
Corbei-
ensem
compo-
nitur.

quem & urbium Imperialium omniumque ordinum Legatos con-
venire voluit. Horum consiliis in unum collatis sancita est militaris
disciplina, & cessatio civilium armorum per Germaniam. Idem Spi-
ræ in alio congressu Principum est imperatum; sed casso successu.
Postulata quoque necessaria adversus ingruentem hostium vim au-
xilia; quæ frigide processere. Unus tantummodo Albertus Dux Saxo-
niæ invitatus à Friderico Imperatore suo ære militem scripsit, ducto-
que exercitu in Austriam Matthiæ Ungariæ Regis ferociam fregit, de-
pulsamque ab obsidione Strigæ ad inducias compulit. Tam lan-
guida erat Cæsaris auctoritas, quàm debilitati nervi, dissipato jam
dudum & pessundato Imperij arario.

At in Belgio res multo turbatior esse cœpit, multisque adversis
casibus conflictatus Maximilianus Rex: captum iv. Calend. Maji Au-
domarum à Carolo Francorum Rege; prostratus Belgarum exerci-
tus ad Bethunium, quem Philippus Clivius duxit, capto cæsoque no-
bilitatis flore. Accessit Gandavensium defectio à Rege, foedaque re-
bellio duorum hominum concitatione; adeo primum vulgus ad tur-
bas, modò duces habeat. Spectabat hæc quies Westfalia, quod
magna pars inquietorum capitum aut in Belgio, aut trans Visurgim
militaret.

Et Simoni Episcopo, ætate jam in senium vergente, nihil cura-
tius fuit, quàm pacem & bonam amicitiam colere cum vicinis.
Quare hoc anno inter ipsum & Hermannum Bonebergium Abba-
tem Corbeensem lis de monte Jacobi composita. Locus is in dice-
cesi Paderbornensi & territorio Corbeensium situs, magno inco-
larum & peregrè venientium accessu ob cœlestia beneficia & mira-
cula olim frequentabatur; isticverò quia abbas veterem pietatem
multis annis oblanguescentem restituerat, facile impetravit à Sixto IV.
Pontifice procuracionem sacrorum & oblationes, quæ largè rursus
fiebant. Quod cum juri Episcopi derogare visum, lis hac lege com-
posita est, ut pars oblationum cederet Ecclesiæ, pars Episcopo,
pars abbati. Firmata præterea eo conventu amicitia & foedus in-
ter Episcopum & abbatem, suscepitque Episcopus patrocinium
abbatis adversus omnes turbatores & hostes Cœnobij.

Inter Westfaliæ Comites, qui Fridericum Imperatorem omni
genere obsequiorum affectati sunt ad Rhenum, reperio cum primis
commendari Everwinum Comitem Benthemensem, alterumque
Everwinum Dynastam Steinfurdensem, patruelem Comitis. Quare
cum hi duo pactum gentilitium inijsent, ne quamdiu ex alterutro
proles mascula superesset, Benthemensis comitatus, aut Dynastia
Steinfurdensis per filias ad aliam familiam transferrentur, Cæsar id
& Maximilianus Rex ratum habuere; sicuti & à Carolo V. confirma-
tum est. Vi ejus pacti Arnoldus Steinfurdensis, etsi ex Everwino Co-
mite filia proles fecunda suppeteret, anno 1531, Comitatum Bente-
mensis adiit.

Annus

Annus Christi 1488.

Innocentij VIII Pont. 4.
Friderici IV Imp. 49.
Simonis III Ep. Pad. 26.

*Nacler.
Gen. 50.
Trithem. in
chron.
Sponheim.
Pont. Henr.
ter. l. 2.
Pontan. l. 10
hist. Geldr.
Gerhard. de
Roo.
Grantz. l. 13.
Saxo.
Chron. Co.
lon.
Chron. Tre-
mon.
Langius in
chron. Citi.
Spondanus.
Raynald. in
hist. Eccl.
Maximi-
lianus in
carcerem
abripitur.*

Annus qui exinde sequitur Belgio turbulentiſſimus, & Maximiliano Regi calamitoſiſſimus fuit, rebellionē duarum in Flandria urbium, Gandavi & Brugarum. Ac Gandavenſes primū à Francis alijsq; concitati palam à Rege deſciant, occupatoque Cortraco & alijs quibusdam locis, Philippo Maximiliani filio ac ſibi juramentum fidei dicere jubent, reſecto Maximiliano patre ab omni tutela filii & gubernatione Belgij. Peſſimo Gandavenſium exemplo Brugenſes tanquam rabie ſeditionis contacti, Maximilianum Regem, qui in eam urbem cum Legatis ordinum & aulae quibusdam proceribus tractatum de pace cum Francorum Rege advenerat, factō omnium tributum concurſu in forum Nonis Februarij in arctam cuſtodiam arripiunt. Miniſtrorum alij excitato in foro pegmate palam per Carnifices torti, alij capite plexi, alij in carceres abducti. Regi non ſemel præſentem mortem comminati ſunt; quam cū ille lacrymis deprecaretur, fuere, qui commiſeratione etiam moti in lacrymas furentem plebem continerent. Quanquam & Rex ipſe reſumpto animo auditus dicere, occiderent ſe; ſed non ultimum ē domo Auſtriaca futurum, qui inter rebellium manus occumberet. Efferatae belluae inſtar furebat Brugenſium populus, inflammantibus furorem plebis Gandavenſibus, à quibus primū per literas rogati arctē Regem cuſtodirent; deinde miſſis Legatis inſtigati ad pertinaciam, & conſpirationem, & communis belli adverſus Maximiliani Regis factionem.

Id atrox ac barbarum facinus poſtquam increbuit, ante alios Innocentius Pontifex ſcriptis ad Brugenſes literis jubet Maximilianum dimittant liberum; id ni fecerint, ſe in mandatis dediſſe Hermannō Colonienſi Archiepiſcopo, ut ipſos & omnes rebelles Flandriae populos anathematis vinculo perſtringat. Imperator tam inopino filij caſu percuſus, miſit Wormatiēſem Episcopum in Belgium, qui Philippum nepotem, Maximiliani filium ſervaret, ne in perduellium manus veniret, Germanosq; Principes ad arma commoveret. Ferdinandus etiam & Elizabetha Hispaniarum Reges jam collocti de jungendo matrimonio cum filia ſua & Philippo Regis filio Oratores miſere de laxando Rege. Sed his omnibus ſpretis, Brugenſes & gandavenſes conſilia agitant de Maximiliano captivo Francorum Regi dedendo, & in Gallias transportando. Hac perduellium obſtinatione accepta, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus conſenſo tribunali, divinae & humanae maiestatis reos pronunciat, interdictoque omni ſacrorum uſu, extra communem chriſtianorum cœtū proſcribit.

*Pontifex
& Hispa-
niae Rex
laborant
pro libe-
rando
Maximili-
ano.*

At Fridericus Cæſar alijs armis perduelles aggreſſurus, menſe Maio cum lectis ē Germania ſuperiori copijs ad inferiores Rhēni pro-

*Cæſar re-
belles*

belgas
domiti-
rus cum
numero-
so exer-
citu ad
Rhenum
descen-
dit.
Quo co-
gnito,
belgæ
Maximi-
lianum
liberum
dimit-
tunt.

Cæsar ini-
quis pa-
ctis stare
recusans,
Ganda-
vum ob-
sident.

Conven-
tus Prin-
cipum
Tremo-
niæ.

vincias descendit. Numerabatur exercitus ille ter mille, centum & viginti quatuor equitum, peditum verò septem millium. Aderant multi Principes; quos inter Christophorus & Wolfgangus Duces Bavariæ, Albertus Dux Saxonie, Thuringiæ Landgravius & Marchio Misnie, celebris ea tempestate miles & bellis Turcicis clarus, Fridericus Marchio Brandeburgensis; Comitum, Baronum, ac nobilium ingens multitudo; quibus copias suas junxere quinq; & quadraginta nobiliores Imperij urbes. His accessere Trevirensium, Coloniensium, Juliacen- sium, montensium, Clivensium, ac Westfalorum agmina. Famæ ad- ventantis exercitus perterriti Flandri, undiq; de pace acturi cum Rege Brugas confluunt, magnoq; promisso auri pondere, & noxam erroris deprecari, Maximilianum Regem post decem mensium captivitatem liberum dimittunt, sed coactum prius ad iniquissimas condiciones, quas à Rege subscribi voluere. Magnum ad hanc pacem accelera- dam momentum attulit Albertus Saxonie Dux, a Cæsare in Belgium præmissus; cujus fortitudine & scientia expugnata frena Brugensium, cæsisque mille, septingentis & Sexaginta civium urbs magno luctu & trepidatione completa.

Verum Pater ad tam atroces filij injurias indignatus, quibus non modo familia, sed & Romani Imperii majestas læsa esset, negata aut se aut filium pactis his teneri; ulturusque primum Gandavenses, urbem eorum circumpositis castris incingit, ac regionem latè pervastando, militi in prædam dedit. His offensus Philippus Clivius Ravensteinij dominus, quem pacis auctorem sponsoresq; ante fecerant, à Rege & Cæsare defecit ad Flandros, atque è Duce regij exercitus Ducem se novæ rebellionis & propugnatorem dedit. Quamobrem Cæsar Albertum Ducem Saxonie Belgij præfectum cum parte exercitus reliquit, ipse in Germaniam reversus ad novas copias conscribendas; ar- sitq; exinde bellum hoc civile in nonum annum, magnis utrimq; o- diis & cladibus. Specie quidem libertatis hæc à se agi dicebantur Flan- dri, cum re ipsa haud aliud esset, quàm populi insolentia & rebellio ex longo otio, luxu, fastuque nata; potuitque hæc scena rebellionis, quæ Philippo primo eorum Principe acta est, videri præludium ejus, quæ Philippo II Rege hæresin introduxit. Quemadmodum omnes urbium per Germaniam & Saxoniam rebelliones adversus Principes & Episcopos fuere specie libertatis invitamenta hæresis.

Inter hæc celebris Principum conventus fuit Tremoniæ, ad quem Coloniensis, Monasteriensis, Osnabrugensis Episcopi, Dux Cli- viæ, alijque Principes accesserunt. Misere quoque suos Legatos Sufa- tenses, Groningenses, Essendenses, aliæque urbes. Inter cætera, quæ ad commune Reipub. bonum & concordiam poscebantur, res mo- netaria constituta, pretiumque auri, quod hætenus 20 solidorum erat, ad quindecim solidos contractum.

Cæsar postquam è Belgio Coloniæ rursum accessit, nihil solli- citius habuit, quàm ut Geldros ex his Belgij turbis inquietos, atq; ad Egmon-

Egmondanum Ducem respectantes in fide contineret. qua in re multum usus opera Ducum Juliae & Cliviae, qua Geldros à rebellionē deterruere. Ea quoque in urbe scripsit Cæsar ad Magistratum & cives Monasterienses, rogando auxilia adversus perduelles Belgas. Ejusmodi literis cæteras quoque Westfalæ & Saxonie civitates sollicitavit.

Referunt ad hunc annum Patres Franciscani de Observantia exordia Cænobij sui, quod in Durstenæ celebri ad Luppianum Oppido construxere priorum hominum liberalitate; in quo opere maximam sibi conditorum partem vendicat ipse Senatus oppidi & civium munificentia. Magnopere per id tempus familia illa Franciscanorum Patrum florere visa, eoque à multis Principibus adamata, introductaque in Oppida & urbes.

Genæga de Orig. Francisc.

Initia conventus PP. Francisc. de Observantia durstenæ. Simon Ep. Castrum Beverunganum redimit. Et Dringenberger gentem restituit.

Atque hic simul annus est, quo Simon Episcopus noster Oenopolii Paderbornensis vectigal, acceptis 1500 florenis, Magistratui Paderbornensis urbis expignoravit. qua pecuniæ summa castrum Beverunganum ad Visurgim redemit è manibus Niehausanorum nobilium. integrumque diœcesi restituit. Sub id tempus simul Simon Episcopus noster primarium & munitissimū suæ diœcesis castrum Dringenberg, amœno in colle & loco ad ipsum Oppidum Dringenbergam situm, novis ædificiis & munitionibus instaurare coepit; visusque tum senio debilitatus sibi in eo habitationem parare, in quam haud multo post, ut anno proximo referremus, secesserit.

Annus Christi 1489.

Innocentij VIII Pont. 5.

Friderici IV Imp. 50.

Simonis III Episc. Paderb. 27.

Pont. Henricus 1.30

Pontan. 1.10

hist. Geldr.

Comitis

Franco-

furtensia,

in quibus

agitur de

pace inter

Maximi-

lianum &

Gallorum

regē con-

cilianda.

Quæ &

certis de-

inde con-

ditioni-

bus coa-

lescit.

Maximilianus Rex postquam per consequentis anni initia in Hollandia versatus, ordines ejus provincie sibi multum devinxerat, iter in Germaniam instituit, collaturus cum Friderico Patre consilia; tum ut comitiis Imperii, quæ Francofurti indicta erant, præsens interesset. Ea deinde mense Augusto celebria fuere, multæque in his Principum controversiæ sunt compositiæ. At nihil in his comitiis ferventius à Cæsare actum, quàm ut Principum Imperij auctoritate & studio pax inter Maximilianum Romanorum, & Carolum VIII Francorum Reges conciliaretur; quæ missis ab Imperij Principum Legatis octavo die Octobris in has leges convenit. Philippi filii tutela sit penes Maximilianum Regem, atque ipse provincias gubernet, ut ante bella adiit. Quicumque Gandavi, Brugis atque Ipsis in Magistratu fuere ab exordio belli, pulla veste induti, capite pedibusque nudi, & in genua prostrati, veniam deprecantur à Rege & Philippo filio, spondebuntque, nunquam se ejusmodi facinora machinatos.

Interim acerrimè pugnatum inter Philippum Clivium rebellium ducem, & Albertum Saxonem, quem Maximilianus Belgij gubernatorem reliquerat. Clivius, postquam Gallicis copiis adjutus, Bruxellas occupat, & magnam Brabantie partem ad se trahit. Restitit huic fortissimè Saxo, multisque oppidis feliciter occupatis, cæsisque Flandris, Clivium in angusti-

Clivij & Saxonis expeditiones in Belgio.

as compulit. Atque is licet post pacem inter Francum & Maximilianum initam invitaretur ad partes Cæsaris & Maximiliani à Legatis Imperij (id quod & Albertus Saxo in congressu ad Lovanium illi suaserat) homo tamen pertinax spernabatur omnem Cæsaris & Maximiliani oblaram gratiam.

Coloniensis ob novum telonium Rhenus occluditur. *Chron. Colon. Brouver. lib. 19. Annal. Trevir.* Cœpit & inferior Rhenus hoc anno turbari. Obtinuerat Colonia à Friderico Imperatore ob fidam belli ad Novesium operam privilegium erigendi telonium; quo beneficio dum invitis Imperij Principibus frui attentat, omnium vicinorum Principum invidiam in se convertit. Indignatique cum primis Moguntinus & Trevirensis Archiepiscopi, Rhenique Palatinus, uno consensu navigationem fluminis prohibent. Controversia hæc altero anno in conventu Septemviro- rum ad Cubam Rheni oppidum composita restrictumque inter arctos limites Colonien- sium privilegium.

Tandem & Simon Episcopus noster, postquam in vigesimum septimum annum turbulentis temporibus administrasset diœcesin, è consilio assensuque Capituli, ultro se, quod per artem invalidus, & ob paraly sin, qua ab annis aliquot conflictari cœperat, minus idoneus esset, munere suo abdicare cœpit, adiutoremque admisit Hermannum Coloniensem Archiepiscopum à Capitulo delectum; retento tamen Episcopi nomine & dignitate, quoad vixit. Id quod hoc anno factum scribit Bruschi- us & Kerschenbrochius in fastis Episcoporum nostrorum, & verisimile faciunt Hermannii Archiepiscopi literæ ad præfectos diœcesis nostræ anno proximo scriptæ, quibus significat, sibi curæ fore, ne diœcesis Paderbornensis in tranquillitate & pace conturbetur; uti in hanc rem etiam à Simone Episcopo nostro ar- cem Dringenbergensem anno superiori instauratam diximus, in quam post abdicationem gubernationis, quod omnes fatentur, habitationem transtulit, assignataque pensione annua, in quietiorem vitam secessit. Quanquam Trithemius, atque ex eo Wittius, Clein- forgius, ac scriptor Colonien- sis hanc abdicationem gubernationis à Simone factam ad annum 1496 rejiciant. Quæ tamen haud incongruè conciliaveris, si Hermannum Coloniensem Archiepiscopum primum à Paderbornensibus tutorem, ac deinde pleno munere Co- adjunctorem delectum dixeris; adsunt enim apud nos literæ Hermannii Archiepiscopi post festum Remigij anno 1496 datæ super confirmatione privilegiorum, quibus Coadjutor & futurus administrator Succes- sorq; inscribitur. Consultò sanè & duplici commodò Paderbornenses Hermannum, Hassiæ Landgravium & Coloniensem Archiepiscopum, adiutorem delegere, quocum simul patrocini- um Landgraviatus Hassiæ & diœcesis Colonien- sis turbatis hisce temporibus habituri essent.

Annus Christi 1490.

Innocentij VIII Pont. 6.

Friderici IV Imper. 51.

Simonis III Ep. Pad. 28.

Succes-

Succedit annus nonagesimus supra millesimum quadringentesimum, qui inter heroës hujus sæculi sustulit Matthiam Corvinum, Malleum, ut inquit Trithemius, Turcarum, & invictissimū, ut eum appellat Bonfinius, Regem; quem alij Scriptores, cum bellum contra Turcas appareret, ab ijs in hebdomada sancta veneno sublatum tradunt. Post excessum Regis duo cum primis æmuli in affectando Ungariæ regno, Maximilianus Romanorum Rex, & Vladislaus Poloniæ Regis filius, Bohemiæ Rex. Obtendebat Maximilianus haud secus quam Fridericus Pater Ungariam ex dotali jure conventuque, ex quo Sigismundi Imperatoris & Regis Ungariæ filia, Alberto Cæsari denupta, Regnumque illud in domum austriacam intulerat. Prævertit autem Vladislaus, quod & se hæredem præferret; quem proceres xi Calend. Octobris apud Albam regalem Regem salutârunt. Quare Maximilianus contracto per Germaniam exercitu supra viginti milium, convertit se in Austriam repetendam; quam hoc anno magnam partem cum ingenti nominis gloria recuperavit, Viennâ etiam civium studio apertâ redditâque Maximiliano. Unde victor Hungariam ingressus multa Oppida & castra Ungaris eripuit, expugnatâque Alba regali, sepulchrum Matthiæ Regis cæsorū hostium sanguine asperfit. Inter Germaniæ Saxoniæque Principes, qui ad militiam Maximiliani Regis convolârunt, Wilhelmus Hassiæ Landgravius cum mille equitum legione, ex nobilitate Hassiæ & Westfaliæ conscripta, Cæsari ac Maximiliano Regi se obtulit, eoque ob res præclare gestas in Ungaria unâ cum Sigismundo Marchione Brandeburgico, Gregorio & Christophoro Ducibus Baviariæ magnis honoribus decoratus.

Nec segnius res acta in Belgio. Quippe post varias clades Flandris illatas, Albertus Saxo & Naslovius Comes, quos Belgio per absentiam suam præfecerat Maximilianus, Brugas per circumposita castra fame & armis ad deditiōem compellunt, interque alia secundum pacta Turonensia jussi sunt Brugenses atra veste, capiteque & pedibus nudi supplices veniam deprecari, ac multam quinquaginta millium florenorum pendere; id quod etiam à Langio in Chronico Citizenensi traditur.

Interea summa prædonum armorumque quies per Westfaliam auctoritate Hermanni Landgravii Coloniensis Archiepiscopi & Henrici Monasteriensis Episcopi, penes quos tum dominatus Westfaliæ erat. Quam in rem multum contulit pax, quæ ab utroque Episcopo ac cæteris colebatur cum Duce Cliviæ & Juliæ, quorum ille Marchiæ comitatum, hic Montium ducatum in visceribus Westfaliæ tenebat, nobilitate ferè otiosa (à qua ejusmodi tumultuaria bella concita alebantur) aut ad exteram militiam digressa.

Accessit hoc anno ad cæteros religiosorum cœtus per diocœsin Paderbornensem nova congregatio sacrarum Virginum ordinis D. Augustini

Trihem.
in Chron.
Sponb.
Nauclet.
Gen. 50.
Pont.
Heuter.
lib. 4. c. 2.
Barf. de each.
4. lib. 8.
Reynald.
in histor.
Ecclesi.
Postobitum Mat.
thiæ Corvini de regno Hungariæ contendunt Maximilianus & Vladislaus Regis Poloniæ filius. Maximilianus Austriam & Viennam recuperat.
Heuter. l. 4.
Aronbeck. 19
Histor.
Bavar.
p. 2. lib. 9.
Pont.
Heuter. l. 4.
Langius in Chron.
C. 117.
Albertus Saxo Brugas occupat.

Initia Monasterij Bredensis prope Brakele-nam.

Augustini in Breda haud procul Oppido Brakelensi, liberalitate duorum nobilium fratrum Bernardi & Theodoric de Assseborg; à quibus postquam fundum prædiumque dono accepere, ædem sacram & domicilium construere cœperet, traductæque Virgines ex congregatione Hervordienfi ejusdem instituti. Hanc Virginum congregationem Simon Episcopus noster hisce tabulis ratam habuit.

Litteræ
Simonis
Ep. quibus
fundationem
Monialium
in
Breda
compro-
bat.

Simon de Lippia Dei et Apostolica Sedis gratia Episcopus Paderbornensis, devotis nobis in Christo dilectis, Rectrici, Sororibus et conventui Sororum Oppidi Hervordensis nostræ diœcesis, vulgariter op dem Hollande nuncupatarum, ordinis S. Augustini salutem in Domino sempiternam. Ex pastoralis officii nobis injuncti debito inter cetera tenemur, ut his, quæ pro divini cultus religionisque incremento profutura noscuntur, partes nostræ sollicitudinis interponamus, eaque benigno favore prosequamur. Sane relatione veridica didicimus, vosque laudabilem congregationem vestram in humilitate Deo serviendò per morum honestatem, operumque bonorum studia, ac virtutum plantaria, quæ apud vos exuberant, plurimos edificare, ac de operibus manuum vestrarum victum et amictum absque ullius præjudicio laboriose querere. Quare fuit nobis pro parte vestra per fideles nobis dilectos Bernhardum et Theodoricum fratres de Assseborgh humiliter supplicatum, quatenus in villagio, vulgariter up der Breden nuncupato seu appellato, prope et extra muros Oppidi nostri Brakele situato, in curiis, quas ibidem acceptastis, religiosam domum, et congregationem novam, et oratorium cum juribus, altaribus, et cimiterio, promissis et divinis officiis ac sepulturis morientium sororum et Confessoris ibidem agendum, dummodo sub clausura et reformatione vivant, et quod altaria non habetis, in portatilibus celebrari facere valeatis, possitis edificare, instituere, et dotare, nostra ordinaria auctoritate dignaremur gratiose concedere. Nos igitur supplicationibus vestris hujusmodi inclinati, ut in prædictis curiis, et locis aliis vobis forsitan impofterum designandis, cum nos nomen vallis presentationis Mariæ imponimus, congregationem novam sororum Ordinis S. Augustini per Rectricem sororum Confessoremque gubernandam et discutiendam atque dirigendam, atque oratorium cum altaribus et cimiterio pro Missis et divinis officiis ac sepulturis morientium sororum in formatione seu anno probationis existentium, et Confessoris congregationi vestræ in Hervordia, in statutis, habitu, moribus, professione, et modo orandi, non dissimilem possitis auctoritate nostra instituere, edificare et fundare, presentium tenore liberam concedimus potestatem et facultatem. Anno Domini millesimo, quadringentesimo, nonagesimo, die luna quinta mensis Aprilis.

Procuracionem hujus congregationis commisit Episcopus Rectoribus Cœnobij in Bodeken & Blomberg, quorum idem vitæ genus erat secundum institutum D. Augustini & congregationem Windesheimensem. Mirum quàm multæ hujusmodi Virginum congregationes per Westfaliam in Oppidis & pagis per id tempus accumulatae, in quas ingenuæ & tenuis fortunæ Virgines se dedere, vitam passim nendo, texendo, & laboris industria trahentes; quæ ut in Oppido

Oppido intraque claustra laudabiles, ita in villis & pagis multis periculis obnoxia fuere.

Annus Christi 1491.

Innocentij VIII Pont. 7.

Friderici IV Imper. 52.

Simonis III Episc. Pad. 29.

Nacler.

Gen. 50.

Trithem. in

chron.

Sponheim.

Henric. 1. 4.

r. 4.

Comitia
Norim-
bergenſia

à Maxi-

miliano

celebra-

ta.

Anno vertente, quod jam Pater ob senium ad publicas curas minus idoneus esset, omnesque ad florentem filij fortunam respicerent, Maximilianus Rex comitia Imperij Norimbergæ indixit; quibus per absentiam patris, magna Principum atque omnium ordinum gratia atque auctoritate, præsedit. In his comitijs præter cætera comprobatum est Principum decreto matrimonium Regis cum Anna filia Ducis Britanniae, missique in hanc rem Legati Principum auctoritate. Quod ubi Carolus Francorum Rex rescivit, armatus Britanniae Ducis provinciam ingressus, filiam Ducis Maximiliano desponsatam vi præripuit in matrimonium, nulla, ut Naclerus inquit, honestatis jurisve habita ratione; veritus nimirum Gallus, ne sicut conjugio cum filia Burgundi Belgium, ita cum hac Britanniam traheret ad Austriacam potentiam Gallis unice invisam. Mox & Margaretam Maximiliani filiam à Flandris Carolo Regi oblatam, ac solo hæcenus verbo contractam patri remisit. Inde nova offensio novumque bellum inter Reges.

At Maximilianus in præsens rebus Ungaricis intentus, in Vladislauum Ungariae Regem arma parabat. At dum Principes Imperij, ab hoc bello alieni ne per id Turca invalesceret, Pontifex simul ac Casimirus Poloniae Rex Vladislai pater, missis ad Caesarem & Maximilianum Legatis, pacem sollicitant; quæ in has præcipue leges convenit. Vladislaus regnum Ungariae retineat; eo sine filijs legitimis mortuo, ad Maximilianum recidat: interim penes utrumque regni titulus resideat, centies mille nummorum pendat. His tam feliciter transactis, urgebat Innocentius Pontifex per Legatos commune bellum adversus Turcas, quod alio exercitu Ungari, Bohemi & Poloni, alio Germani gererent. Salutaribus, sed irritis consilijs hæc agebantur. Quare per diffidia Christianorum Turcæ in Carniolam, Windonam, Marcam, Ciliam, Carinthiam ac Stiriam irrumpentes, multa hominum millia utriusque sexus in captivitatem abduxerunt; at non impune. Quippe Maximilianus irruptione cognita hostem, Duce Ebersteinio Comite, ingenti cum clade receptisque prædis ex Austriae provincijs ejecit.

Neque in Belgio per hæc destitutum pugnari inter Albertum Saxonem, & Clivium Gandavensium rebelliumque caput. Accessit nova belli flamma, Carolus Egmondanus e captivitate Gallica dimissus, qui Geldriam sibi paternam hæreditatem Gallicis auxilijs vendicare cœpit.

Westfa-

Bonfinus.

Raynald. in

histor. Eccl.

Pont. Hen-

ric. 1. 4. c. 4.

Pacem

certis le-

gibus

ineunt

Maximi-

lianum &

Vladis-

laus.

Kerchov.
presbys.
in chron.
Tremen.
Chron. Co-
lon.

Wittius in
Chron.
Spormach.
in chron.
Lunenfi.

Tefchsmach

Ingens in
Westfalia
fames.

Antiftites
Colon. &
monast.
clerum &
cenobia

refor-
mant.

Trithem. de
fcript. illuf.
Germ.

Petr. in
Biblioth.
Carthuf.

Florent
hoc tem-
pore Wer-

nerus Ro-
levinch

Rudol-
phus Lan-
gius.

Westfaliam vicinasque Rheni provincias vel ipsa fames quietas fecit; ea verò tanta fuit, ut passim, fabæ, pisa, lentes, siliquæ, glandes in panes excoctæ in ediam explerent; qua & multi mortalium per agros extincti sunt. Ortum id malum partim ex continuis superioris anni pluvij, quibus fruges corruptæ fuerunt; partim ex divitum civiumque in Oppidis avaritia, qui frumentum comprelsere. Quare cum secundo Luppia frumenta veherentur in Rhenum, agrestes homines fame stimulati naves rapuere in prædam.

Inter Episcopos, quorum tum fama virtutum celebris erat, eminebat Colonienfis & Monasterienfis; quorum uterque nihil impensius habuit, quam per pacis otium disciplinam Cleri & Cœnobiorum instaurare; sicuti hoc anno Colonienfis Monachos Tuitienfis & Dune Waldensis Monasterij ad veterem formam reduxit; & Brulæ Franciscanis Patribus de Observantia insigni Cœnobium condidit.

Florebat per id tempus Coloniae Wernerus Rolevingus, ortus ex pago Laer diœcesis Monasterienfis, atque anno ætatis xxii Carthusianorum arctissimam vitam amplexus, multisque scriptis libris, & fama etiam sanctitatis clarus, vixit ad annum secundum consequentis sæculi. Monasterij haud minus inclarescebat Rudolphus Langius, ex equestri Langiorum familia, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, à quo, postquam Romam redierat, politiores literæ per Westfaliam mirifice coli cœpere. Multum is adamatus honoratusque ab Henrico Episcopo, hoc anno ex typis Monasteriensibus Joannis Limburgij poemata sua in lucem dedit.

Annus Christi 1492.

Innocentij VIII Pont. 8.

Friderici IV Imper. 53.

Simonis III Ep. Pad. 30.

Trithem. in
chron.

Sponh.

Heuter. l. 4.

Nacler.

Gen. 50.

Pont. l. ii.

Chron. Col.

Brouwer. in
annal. Tre-

vir.

Novi in

Belgio

motus &

factiones.

Nulla exinde Imperij pars turbatior, quam Belgium & Geldria. Nam cum Maximilianus Romanorum Rex Germanicis Ungaricisque negotijs occupatus teneretur, Gandavenses Duce Philippo Clivio cœptâ rebellionem tumultuantur. Ac Clivius, licet Adolphi Patris aliorumque precibus invitaretur ad pacem, eam tamen rejectâ, se Galli clientem proficitur, atque ex Slusa munimento regiones infestatis sparso etiam in vulgus libello, quo malam causam pessimis argumentis obvelare conatur. Præter Hocxios & Cabillavios, quorum alij Maximiliano, alij Clivio hærebant, nova præterea rebellium factio in Hollandia coorta, qui se Casenbrotios appellabant, questi se adco Maximiliani Regis exactionibus exhaustos, ut præter panem & cascum nihil ad inopem vitam relictum; eò, postquam ad arma perventum, in signis militaribus panem & cascum circumtulere, Geusiorum proludia. Hi facta conspiratione Harlemium occupant; quam urbem sæviendo in Magistratum sedem belli delegere. Quos tamen brevi

brevi Albertus Saxo multis praeliis disjecit; & qua erat felicitate armorum, Gandaves ad pacem coegit, oppugnataque Slusa, Clivium subactum in gratiam recepit.

At longè gravior rebellionis procella Geldriam concussit, postquam Carolus Egmondan⁹, animosus xxiv annorum juvenis à Gallis dimissus, Gallorumq; & Vincentij Comitis Morsani auxiliis præmunitus, coepit Geldriam majorum provinciam repetere. Is Calend. Aprilis Ruremundam, mox Venlonam, ac deinde Neomagum ingressus ingenti omnium gratulatione excipitur, & Dux Geldriæ salutatur; cui & cetera ferè Oppida, facta à Maximiliano defectione, juramentum fidei dixere. Auctor est scriptor Chronici Tremoniensis Carolus Egmontanum & Henricum Monasteriensem Episcopum Tremoniæ convenisse; haud dubium, quin collatis consiliis Carolus veterem Geldriæ patronum & consanguinei Episcopi auxilia imploravit; sed ille tam metu Cæsaris & Maximiliani Regis, quàm Capituli atque ordinum suorum, à quibus jam ante Geldriæ illi bella interdicta erant, ab hac armorum societate manum retraxit.

Geldriam
Carolus
Egmondan-
danus re-
cepit.

Ad hos motus, qui à Gallis incendebantur, Cæsar & Maximilianus Rex mense Septembri Confluentiæ conventum habuere; ad quem ubi quatuor amplissimi Septemvirosum proceres ac reliquarum civitatum Oratores accessere; Cæsar de bello adversus Galliarum Regem suscipiendo egit, ad vindicandas injurias filio Regi illatas: at Principes alieni à bello, quod ob raptum unius foeminae gerendum esset; & cum de tributis bellicque subsidiis, quæ ad cætera bella postularentur, sollicitaret Rex ac Cæsar, lentos quoq; habuere Principes.

Cæsar
subsidia
belli sol-
licitat,
sed cun-
ctantes
Imperij
Principes
habet.
*Truthem. in
chron. Spon.
Brouwer. in
annal. Tre-
vir.*

Medio anni tempore, xxv nimirum Julij, festo D. Jacobi, vitâ defecit Innocentius viii Pontifex, lectusque est in ejus locum non sine ambitus infamia Ill Jdus Augusti Rodericus Borgia Cardinalis, gente Hispanus, qui Alexandri vi nomen sumpsit. Præsul magnis quidem naturæ dotibus ornatus, sed multis corruptis moribus, seu, ut Langius noster, *vir ævo grandis et mirus, in quo vitia æquabant virtutes*, inter tot optimos, qui antecessere, & ad hunc diem consecuti sunt Pontifices, labes apostolicæ sedis.

Moritur
Innocen-
tius PP.
succedit
Alexan-
der VI.
*Raynald. in
hist. Eccles.
Marian.
Velater.
Naucler.
Gen. 50.
Bellum
Henrici
Ep. Mo-
nast. cum
Frisiis.
Vbbo Em-
mii lib. 30.
Histor.
Erisie.*

Nihil per hæc turbatum in Westfalia præter bellum, quod Henricum Monasteriensem Episcopum cum Eduardo Frisiisque gessisse refert Emmius; causa belli nulla adscripta, nisi quod ex libidine bel-landi & prædandi auctor tradat, Monasterientes ex Westerwoldio agro in Groninganos & Reidanos irrupisse, inde rapto agmine Wimeram, Bonam, Bundam vicis ad Dullarti oras diripuisse, Weneram præterea insigne forum apud Reidanos petiisse, atque illic pulcherrima dona templi abstulisse, spoliato fano

Kkkkk

ignem

Ejus veri-
ores cau-
se.

ignent incendiarium præfulem iniecisse; & quibus non calumniæ integerrimum virum infectatur hæreticus ille scriptor, ubique in Episcopos maledicus, qui res suas magnis verborum fumis, nullo fere auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Sed justiores belli causas cognoscet hic scriptor ex querelis Henrici Episcopi ad jurisdictionis Ecclesiasticæ violatores & perturbatores perscriptis. Quàm in rem ipsas Pontificis literas hætenus nondum in publicum prolatas hoc loco interest producere.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patres excessuum debite puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam provide sunt inventa remedia, sortiantur effectum, suæ sollicitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris nostri Henrici Episcopi Monasteriensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Ecclesia Monasteriensis ab ejus primæva foundatione, siue à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non existit, habuit habereque consuevit Ecclesiasticam jurisdictionem in certis Frisie partibus, et in illis nonnullas præminientias, præposituras nuncupatas, personis etiam Laicis præsertim nationis Frisie conferri et committi solitas, et talis præpositura, dignitates, personatus, administrationes, officia, vel beneficia Ecclesiastica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, seculari, vel curiali Ecclesia, Capella, Leprosorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non existunt, et in cujuslibet Præpositurarum hujusmodi limitibus respectu ipse Henricus et pro tempore existens Episcopus Monasteriensis suas constitutas sedes habet, ad quas suos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoscendum de causis ad forum Episcopale pertinentibus mittere consuevit, et ipsi Officiales sine assistentia, favore et adiutorio eorundem Præpositorum propter immanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis hujusmodi, ut verisimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpositi nullam jurisdictionem in Clericos, sed tantum in Laicos infra limites earundem Præpositurarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defensores jurisdictionis Ecclesiasticæ Monasterien. existunt: nec consueverunt tales præposituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Ecclesiastico conferri, vel assignari, seu pro talibus impetrari, aut sub aliquibus regulis Cancellariæ Apostolicæ vel concordatis Nationis Alamanie quomodolibet comprehendendi, et hi, qui præposituris præfatis præfati soluti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici existunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant jurisdictionem Ecclesiasticam Monasterien. hujusmodi in partibus illis, absque eo, quod habeant in personas Ecclesiasticas jurisdictionem, seu coactionem aliquam, ut præfertur: Et si Ecclesia Monasteriensis tales præposituras, et Præpositos non haberet, nullatenus adulteria, incestus, hereses, sortilegia, superstitiones, excessus, crimina, et delicta cohibere et corrigere posset. Sed propter multiplices hominum excessus pateretur plurimas tribulationes, molestationes, inquietationes, et

et
alia

alia detrimenta. Cum autem sicut eadem petitio subijungebat, ex huiusmodi assistentia delinquentium excessus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum suorum punitionem, pro parte dicti Henrici Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut consuetudinem assistentia huiusmodi hactenus laudabiliter observatam approbare, et in posterum observari debere, decernere, aliasque in præmissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præfidentes officii, ad quos spectat, commissa crimina liberius punire valeant, et sic puniendo illis et aliis eorum exemplo similia committendi audaciam interdiciant, præfatum Episcopum à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, ac præeminentiarum, sive coadjutoriarum, et præpositurarum huiusmodi alias qualitates, et situationes pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, consuetudinem assistentia prædictam hactenus, sicut præfertur, laudabiliter et inconcusse observatam auctoritate Apostolica præsentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus observata extitit, etiam in futurum observari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus nostri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Bostys, Cherarus, D. Sirrano.

Habere ejusmodi præposituras supra sedecim Episcopi Monasteriienses in Frisia: nec aliam ob causam cum secularibus è nobilitate viris, præter morem Ecclesiæ, communicata fuerunt, quàm ut Episcopos & ministros Episcoporum juvarent ad jura Ecclesiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non molestia Episcopis cum Frisij, quæ suis Principibus & Regibus toties rebelles fuere? sicuti postremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxonie Duci, ut auctor est Langius, ob merita & res præclare gestas Frisiam donavit, siquidem gentem illam ad obedientiam deducere posset. Nunquam genti illi de libertate satis consultum videri potuit, nisi postremum admissa hæresi, ab omni se obedientia Ecclesiæ Catholicæ exsolveret.

Annus Christi 1493.

Bonfin.
Naucley.
Spondan.
Heuter.
Cuspinian.
Trithem. in
chron.
Sponh.
Chron. 6^a
lon.
Wittius in
chron.
Brouver.
lib. 19.
Pontan. l. 11.
Obitus
Friderici
Imp.

Alexandri VI Pont. 1.
Friderici IV Imp. ultimus.
Simonis III Episc. Paderb. 31.

Innocentium Pontificem Fridericus Imperator anno proximo secutus, mortalitatem Lintzij in Austriâ implevit. Dies mortis ab alijs Calendæ Augusti, ab alijs septimus Septembris, ab alijs vigesimus Septembris notatur; verisimilius, qui xiv Calend. Septembris obiisse tradunt; quo calculo regnavit à prima electione Francofurti facta annos lxxiii, menses iv, dies xviii; ab eo verò anno, quo Romæ coronatus Cæsar, xliiii, menses v. rara temporum regnandi diuturnitate & felicitate, quæ post Octavium Augustum nulli exinde Cæsarum obtigit. Annum ætatis explebat lxxviii; neque facile etiam Cæsar, qui majori continentia cibi potusque vixerit, vino modico, coque diluto in cæna usus, rarissimè extra eam. Multa in hoc Cæsare laude digna, sicut commendat Aeneas Sylvius. Animus sedatus & tranquillus, ingenium perspicax, memoria tenax, fervor religionis ingens, pacis & otii cupiditas, castus torus; sicuti hæc pluribus etiam refert Naucleyus, Langius, alijque Scriptores. Corpus Lintzio Viennam deportatum, & mausolæo, quod sibi pararat, illatum. Rogatus aliquando Cæsar, quid optimum in vita mortalium esset, respondit, felix vitæ exitus; ad quem & ipse totam vitam composuit. Quapropter & omnibus Sacramentis sibi rite procuratis pridie Nativitatis B. Virginis, quam semper studiosissimè coluerat, excessit.

Naucley.
Gen. 50.
Trithem.

A patris morte Maximilianus Romanorum Rex imperium auspicatus est; quanquam is in diplomatis ab anno 1486, quo Romanorum Rex est renunciatus, annos regni sui numeret. Nondum patrem Maximilianus solemni ritu in tumulum composuerat, cum Turcæ post ingentem cladem Ungaris illatam mense Octobri in Croatiam, & hæreditarias Austriæ provincias irruunt, abductis x. millibus in servitutem; quod ubi Maximiliano renunciatur, posito luctu, dilatoque funere, quod fortissimi militis erat, exercitum xx. millium contrahit, quo in Turcas invehit, & provinciis suis eos eiecit.

Trithem. in
chron.
Sponh.
Bonfin.
Cromer. l. 30.
Pont. l. 11.
Heuter. l. 5.
Pacem
Maximi-
lian9 cum
Rege
Franco-
rum init.

Justis funebribus patri persolutis, Maximilianus in cœtu Orationum, quos Pontifex & Christiani Reges ac Principes Viennam miserant, de pace inter Christianos Principes, & bello Turcis inferendo constanter egit. Ac licet belli Turcici consilia evanuerint, pax tamen præsentis Pontificis Legato cum Rege Francorum, magno & Imperij & Belgij bono, processit. Traductaque jam in partes Maximiliani Clivio, rebellium Duce, Albertus Dux Saxonie Belgij Gubernator omnem militem convertit in Geldriam, ferro flammæque omnia pervastando. Qua rerum mutatione consternatus Carolus Dux Geldrie receptus, in Lotharingiam profugit ad affinem Ducem.

Cœpit

Cœpit & hoc anno Westfalia suis turbis concuti. Fomes belli Nicolaus Teclenburgicus Comes; is rejecta uxore, quam habebat Wilhelmi Ducis Juliae & Montium consanguineam, introduxerat concubinam, qua cum flagitiosè vivebat. Ea injuria matris & probro familiae offensi filij, Otto & Nicolaus, quorum uterque absens à domo paterna, Otto in aula Episcopi Osnabrugensis, Nicolaus apud Wilhelmum Juliae Ducem versabatur; & hic à Juliae Duce stimulatus, instructusque militari manu, castrum Teclenburgum latenter & improvise intrat, patrem expellens lecto abripi jubet in carcerem, ipse thesauris & castro potitus se possessorem facit. Flagitium Comitum etsi poena dignum puniendumque censeretur ab omnibus; attamen quia à filio fiebat, patre in tetrum carcerem detruso; indignatus non modò Otto frater, sed & vicini Principes ac Comites, Conradus Osnabrugensis, Henricus Monasteriensis Episcopi, Comes Lippiensis, Schawenburgicus, Ritbergensis, ducto exercitu, urbeque Osnabrugensi tormenta submittente, Teclenburgum obsident, oppugnantque; vi deinde deturbaturi Nicolaum filium, & Patrem liberaturi è carcere. Quæ dum magno Westfaliæ motu aguntur, intervenit Wilhelmus Dux Juliacensis, & magna procerum multitudo; horum opera projecta concubina, filius reconciliatus patri, & fratres in gratiam rediére; pactisque mutus, attributa est Nicolao fratri Lingensis toparchia, quam incolet, cætera Comitatus fratres post obitum patris ex æquo dividerent. Sublato deinde patre, Ottoni Teclenburgum & Comitatus cessit, Nicolao Lingensis Toparchia. Inquieta semper capita Teclenburgenses Comites, neque novum in illa familia patres impiè tractari à filiis, quando Nicolaus Comes Teclenburgicus, horum filiorum avus, Ottonem patrem suum captivum duxit & in carcerem detrussit.

Annus Christi 1494.

Alexandri VI Pont. 2.

Maximiliani IV Imper. 1.

Simonis III Episc. Pad. 32.

Maximilianus dehinc Imperator, ducta Anoponti in matrimonium Blanca Galeatii Ducis Mediolanensis filia (quæ magnam quidem pecuniæ vim in dotem, sed nullam prolem attulit) in inferiorem Germaniam descendit cum Imperatrice, transitæque Moguntia, Bertholdum Moguntinum archiepiscopum in comitatu habuit, quo cum Coloniam pervenit; ubi medius incedens inter Hermannum Colonensem, & Bertholdum Moguntinum archiepiscopos, à Clero & Magistratu iv Calend. Julij magnificè exceptus est. Inde lustrato Aquisgrano, Trajectum ad Mosam petiit, obviumque habuit Philippum filium & margaretham filiam, quibuscum in Belgium profectus. Et verò cum toto Belgio pacato, una Geldria tumultuaretur, excitus à Carolo Egmondano Caesar, è Brabantia ingenti cum exercitu ad

Wittius in
chron.
Chron. Of-
nabrug.
Chron. Mo-
nast.

Litteræ Con-
radi Episc.
Osnabrug.
à quo hoc
anno hac
gesta assen-
suntur. se-
cus quàm
Wittius,
qui ad an-
num 1498.
refert.

Turbæ in
Westfalia
exortæ ob
Comitem
Teclen-
burgicum
à filio in
carcerem
detrusum.

Trithem. in
chron.
Pont. Hen-
ter. l. 5.
Pommanne
lib. 11.
Cæsar Co-
loniam &
in Belgi-
um de-
scendit.

Neoma-
gum op-
pugnat.

Philippū
filium in-
augurari
curat.

Carolus
Egmon-
danus
rursum
Gelriæ
inhiat.

Seilerus in
ehron.
Pyrmont.
descriptio
Comita-
tus Pyr-
montani.

ad Mosam movit, expugnataque Ruremondā, Neomagum Geldriæ factionis caput est aggressus. Oppugnata summa vi urbs, sed infelici successu; quod Trithemius ad ultionem divinam retulit, ob militum sævitiam, qua Gelriæ incolæ tractarunt. Quare Cæsar in Brabantiam regressus, Ordines ad inaugurationem Philippi deduxit, cui & solemni ritu iuramentum fidei dixere. Ita verò Cæsar, cui totius Imperij cura, ac moles incumberebat, partem oneris Belgicæque administrationis transtulit in filium; abruptaque tandem est armata illa de tutela filij.

Inter hæc Carolo Egmondano facta spes ex clementia Cæsaris obtinendæ Geldriæ, qui ob id ex Lotharingia ad Cæsarem sese Graviæ commorantem contulit; multumque confusus patrocini Imperatricis & Alberti Saxonie Ducis, jus suum obtendere cœpit, eoque Cæsarem commovit, ut quatuor Imperij Electorum arbitrio rem decidendam committeret; quod cum & ab ipso Carolo admissum probatumque esset, stare debuit haud secus quam ipse Cæsar sententiæ periculo. Post ubi Electores Carolo Geldriam abjudicavere, quod neque Arnoldus avus, neque Adolphus pater unquam clientelari Cæsaris beneficio Geldriam obtinuerint, armaque præterea contra Imperium gesserint; Carolus, animantibus Gelriæ civitatibus, ad arma rediit, quocum & ordines novum foedus adversus Maximilianum pepigere. Ad hunc modum bellum Gelricum, quod multis turbis & damnis affecit Westfaliam, protractum est.

Post turbas inter Teclenburgicos Comites consopitas, oritur altero hoc anno lis nova apud Paderbornenses ex obitu Mauritiij Comitiss Pyrmontani. Situs est comitatus hic in diœcesi Paderbornensi intra Brunswicensem ducatum & Comitatum Lippiensem unomiliari à Visurgi, Emmera interfluente. Olim præter Oppidum Luiden octoginta pagis excultus; quibus bello Sufatensi vastatis, exustisque, decem tantum modo supersunt. Quemadmodum hæc Joannes Seilerus, arcis Pyrmontanæ præfectus, in erudito Chronico Pyrmontano, quod ex tabularij literis contextum, accuratè descripsit.

Sedes Comitum antiquitus fuit in monte Schelle haud procul à castri præsentis loco; post Comites in ipso Oppido Luiden sedem habuere. Nam quod nunc castrum Pyrmontanum conspicitur, vallo fossisque præmunitum, à Comite Spiegelbergio anno 1526 demum exstructum. Castro adjacet celebris fons acidularum & salubrium aquarum, quem anno demum 1552 prorupisse volunt, qui multò exinde concursu hominum longè latèque accedentium in hunc diem frequentatur, multisque præsens morborum medela est, eoque vallis benedictionis B. Virginis appellatus. Propè etiam fons ferventis aheni in modum ebulliens haud multò post profiliit, aquis turbidis adeoque noxiis, ut vapore, & halitu transvolantes aves sæpè enecet; eoque nec ad potum nec alium humanum usum utilis. Tam prope te noxia & salubria terræ viscera egerunt.

Origo

Origo Pymontanorum Comitum ob vetustatem, sicut cætera omnia, valde obscura. Crantzius, atque alij primum Comitem à Carolo M. ex Gallia introductum, & loco impositum, idque peregrino nomine confici volunt. Quanquam id nomen non tam Gallicum sit, quam ex Græca voce πυρ, quod ignem sonat, compositum, montem igneum dicat; nisi à Pierre, quod Gallis est Lapis & Petra, Pymontium petrosum montem indicet, sed hæc conjecturæ.

Primum à Carolo M. Comitem impositum Seilerus in Chronico Pymontano Mauritium vocat; ab eo Bitolonem filium & Ernestum Comites introducit. Sed quàm illa fabulis similia, tam obscura Comitum series ad annum 1000, à quo ex vetustis Godeschalcus, Wernerus, Hermannus, atque alij proferuntur à Seilero. Sanè in literis Falckenhagensibus reperio anno 1260 consignatis, Hermannum & Godeschalcum Pymontanos Comites inter liberales ejus Cœnobij conditores. Inde jam explicatior & constantior horum Comitum series (interque hos Bodo xli Corbeiensis Abbas) ad Henricum Comitem Pymontanum. Is ducta in uxorem filia Comitis Diepholtij, genuit Mauritium & Joannem. Mauritius Clero adscriptus Colonienſis Ecclesiæ Præpositus fuit; Joannes familiæ stirps ex Anna Simonis III Comitis Lippienſis filia suscepit circa annum 1432 Henricum, virum militem Lubecensis urbis præfectum, ac Mauritium, filios; & quia neutri hæres, uterque postremus familiæ fuit. Vixit quidem diu in matrimonio Mauritius Comes cum Margaretha filia Comitis Nassovij; sed cùm nulla illi proles nasceretur, bona patrimonij convertit in dotanda Cœnobija & ornamenta Ecclesiæ. Demum hoc anno 1494 Ludæ in Oppido excessit è vita, conditus in veteri, & suburbano Oppidi templo, ubi hæc tumuli inscriptio legitur.

Primi
Comites
Pymon-
tani.

Mauritius
ultimus
Pymon-
tij Comes
obit Lui-
dæ.

Ultima Mauritiij Pymonti clara propago.

Hæc Comes illustri pace quiescit humo.

Et hunc Mauritium postremum familiæ, sicuti cæteros, qui antecessere & secuti sunt, Comitatum Pymontanum feudi titulo & beneficio habuisse, testantur literæ Simonis Episcopi anno 1482 consignatæ, & ipsius Mauritiij rescriptum. Quare idem Simon Episcopus cùm Comitatus Pymontanus eo vivente rursus vacuus recidisset ad Ecclesiam Paderbornensem, feudi beneficio transtulit in Bernardum fratrem Lippiensem, qui certa etiam Episcopi fratris gratia subnixus, Comitatus possessionem cœpit. Verùm obstiruit Hermannus Colonienſis Archiepiscopus, qui sibi ejus Comitatus donationem, seu ex feudo suæ Ecclesiæ, seu ex ducatu Westfaliæ vendicabat; eoque rem per multas lites & congressus deduxit, ut Comiti Lippiensi cedendum fuerit; datusque est comitatus Pymontanus jure clientelari Friderico & Mauritio fratribus Spiegelbergijs Comitibus. Juvit, quòd Fridericus natus esset Joanne Comite Spiegelbergio & sorore

Comita-
tus Pyr-
montan-
9
feudum
Ecclesiæ
Pader-
born.

De eolis
inter Epi-
scopum
Paderb.
& Archi-
episcop.
Colon.

forore Joannis Comitis Pymontani : Et Mauritius pymontanus, quem aliqui cum Mauritio Spiegelbergio confundunt, Canonicus Colonienſis & Præpoſitus Embricenſis, magno tum loco erat apud Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum, ob præclaram prudentiæ & doctrinæ famam. Quippe magnus ea tempeſtate poëta, Orator, Hiſtoricus, ac Theologus, eoque magnis encomijs celebratus à Rudolpho Agricola. Nam cum illo & Rudolpho Langio in Itali- am profectus audierat Franciſcum Philelphum, Theodorum Gazam, alioſque linguæ Latinæ & Græcæ inſtauratores Magiſtros. Hæc ſubinde controverſia integre tranſacta inter Simonem Episcopum & Hermannum Archiepiſcopum, poſtquam biennio abhinc Herman- nus Adminiſtrator Paderbornenſis Eccleſiæ ſolemni ritu ſuſceptus, ſed ea lege, ut Comitatus Pymontanus maneret feudum Eccleſiæ Pa- derbornenſis. Quibus deinde mortalium caſibus, poſſeſſorumque brevi & infelici exitu, Comitatus Pymontenſis tanquam Sejanus equus à Spiegelbergijs, caſo ad S. Quiritium Philippo Spiegelbergio po- ſtremo ejus ſtirpis hærede, ad Comites Lippienſes, ab his ad Gleich- enſes in Thuringia Comites, poſtremumque ad Waldecenſes perve- nerit, & ab his ab Episcopis Paderbornenſibus repetitus ſit, ſuis locis memorandum erit.

Simon
Ep. ætate
prove-
ctus &
conſan-
guineo-
rum amo-
re abrep-
tus malè
Diœceſin
admini-

Primam hujus longæ ad noſtra tempora controverſiæ, malo- rumque viam aperuit Simon Episcopus noſter, quòd, cum Pymon- tanus Comitatus pleno planoque jure recidiſſet ad Eccleſiam no- ſtram, ſuorum amore abreptus transferre conatus eſt in familiam Lippienſem, quæ jam ante prodigalitate Paderbornenſium Episco- porum ex illa familia ampliſſimam Comitatus partem feudi titulis ac beneficijs obtinuerat, ac paulo etiam ante Comitatum Sterneber- genſem avulſerat. Adeo ad corruptam ætatem perventum, quæ Episcopi magis familiæ opem ſplendoremque, quàm Eccleſiæ ſuæ patri- monium quærebant.

Sed & alijs malis hoc languido & morbis depreſſo Episcopo affli- cta Eccleſia Paderbornenſis, quod multis Canonici Cathedralis Ec- cleſiæ, & totus Clerus Alexandro Pontifici ſupplices exponunt; queſti caſtra, oppida, villas, aliaque loca & bona, proventus & cenſus, con- tempta omni juridiſtione ſacra, à profanis libere in prædam rapi, Clerumque ad ſummam inopiam redigi. Poſt quæ Pontifex miſera- tus calamitoſum ſtatum diœceſis, Conſervatores ac Judices cum ple- na poteſtate nominavit, à quibus ejusmodi raptores ſacrorum in juſ vocarentur, & cenſuris Eccleſiaſticis ad reſtitutionem compelleren- tur. Qua ſuper re Alexandri Pontificis literæ apud nos ſervantur, Romæ apud S. Petrum ſexto Idus hujus anni datæ; eas verò, quia pro- lixæ, nec aliud quàm Apoſtolici Sedis patrocini-um continent, hic præferre ſuperſedeo. Et ſatis hæc commonſtrant, quàm exigua fue- rit Simonis Episcopi auctoritas, à quo ne Clerus quidem ejus à pu- blicis injurijs deſendi potuit.

Annus

Annus Christi 1495.

Alexandri VI Pont. 3.

Maximiliani IV Imper. 2.

Simonis III Episc. Pad. 33.

Annum proximum sæculi nonagesimum quintum illustrem fecit Maximilianus Cæsar primis suis, quæ habuit, comitijs WORMATIÆ indictis. Ea, si unquam, celeberrima fuere. Nam præter Bertholdum Moguntinum, Hermannum Coloniensem, Joannem Trevirenses, cæterosque Electores, adfuere Principes quadraginta quinque, Comes sexaginta septem, ingens, ut inquit Trithemius, Episcoporum, Principum, Abbatum, atque omnium Imperij ordinum, procerum, & Legatorum multitudo, qui ritu veteri consedere in conspectu Imperatoris throno suo sublimis. Protracta comitia à mense Aprili in Septembrem. Capita deliberationis fuere bellum Turcarum, & Carolus Galliarum Rex, qui cum instructissimo exercitu Italiam ingressus, Neopolitanum regnum, Apuliam, multaue loca torrentis instar occuparat; ob quæ Imperator à Pontifice & Italia Principibus imploratus. Placuit quidem Principibus ad utrumque bellum suscipiendum leve quinquennij tributum indici; verum cum Principum pars major duo primum necessaria poscerent, pacem domesticam Imperij, & nervum pecuniæ tantis bellis parem, consilia hæc irrita diffluxere.

Inde Cæsar & Principes, consilij ad Rempublicam conversis, rem longè celeberrimam, publicum videlicet Imperij tribunal & iudicium, quod *Camera Imperialis* dicunt, instituere. Auctore ejus Bertholdus Comes Hennebergius Moguntinus archiepiscopus ac Metropolitanus noster. Is qui archicancellarius Imperij diu aulam Imperatoris secutus, viderat quanta Imperatoris fatigatione, & populorum molestia, & rei difficultate causæ per Imperium litigantium deferrentur ad Cæsarem decidendæ, perfecit, sua eloquentia ac sapientia apud Cæsarem Maximilianum & Principes Imperij, ut Spiræ tribunal illud erigeretur. Delecti plerique Barones, Nobiles, ac juris scientissimi cognitores & iudices causarum: præscripta jurisdictionis forma, & ad certa capita dilucidè redacta. Qua iudicij institutione nullum præsentius remedium fuit adversus tumultuaria bella tandem è medio tollenda, quibus tot annis Germania, & cum primis Saxonia nostra miserandum in modum dilacerata fuit. Quemadmodum hæc ex Comitiorum decretis planius recognosci poterunt.

In his præterea comitijs iudicium Westfalicum, quod secretum vocant, emendatum, & ad formam à Carolo M. institutam reductum est; nimirum ut non nisi viri ingenui, prudentes, & legum periti deligantur præsides; ac ea tantum crimina puniantur, quæ legibus Carolinis præscripta sint; servanturque præterea, quæ à Theodorico Colonienfi archiepiscopo, jubente Sigismundo Augusto, & quæ

LIII

a Frid-

Naucler.

Gen. 50.

Trithem.

Pont.

Heuter.

lib. 5. c. 4.

Orisberg.

Paralip.

Serrar. in

Mogunt.

Brouver.

lib. 19.

annal.

Trevir.

Comitia

Imperij à

Maximi-

liano

Worma-

tia indi-

cta.

Camera

Imperia-

lis Spiræ

erigitur.

à Friderico Imperatore sancita sunt, Quæ satis simul indicant per id tempus iudicium illud Carolinum occultumque adhuc valuisse.

Annus Christi 1496.

Alexandri VI Pont. 4.

Maximiliani I Imper. 3.

Simonis III Ep. Pad. 34.

Neutras
Chron.
Colon.
Tribemius
in Chron.
Ragnaldus
in Hist. Eccl.
Dresberg.
Paralip.
L'ontanus.

siuno
in Chron.
in Chron.
in Chron.
in Chron.

Cæsar
ferrea, de
more
coronâ
Mediola-
ni insigni-
tur.

Wilhelmus
Herda
in histor.
Vatiraj.
moritur
David
Episc.
Ultraje-
censis.

Cui suc-
cedit Fri-
dericus
ex mar-
chioni-
bus Ba-
densibus.

Tranquillissimus annus Germaniæ Imperio consecutus; postquam in Germania pax publica Wormatiæ sancita, & Belgium omne Philippum Maximiliani filium inauguratum Principem suum recepit. Hinc ille exeunte Aprili è Belgio in Germaniam profectus, & sub initium Maji Coloniam magnificentissimè exceptus, Viennam properavit, quam pridie Calend. Julij attigit, ubi cum Maximiliano Cæsare Patre de rebus domus Austriacæ & Burgundiæ collocutus, Oenipontum Pater & filius concessere. Inde Philippus festinatis itineribus in Belgium regressus, Liæ in Oppido Brabantiae Joannam Aragoniam Ferdinandi & Isabellæ Hispaniæ Regum filiam 12 Calend. Novembris sibi jungit, fortunatissimo matrimonio; quo Hispaniam, Indiam, & complura regna in domum Austriacam intulit; patri connubio non infelicior, qui cum Maria Burgundi filia Belgio auxerat familiam suam. Cæsar post discessum filij expeditionem in Italiam sumpsit, invitatus ab Alexandro Pontifice, Venetis, & Duce Mediolanensi Sfortia. Ac postquam Mediolani in Basilica D. Ambrosij ferrea corona fuit insignitus, Romam parabat ingredi, ut à Pontificis manu auream coronam caperet; at digno ad hanc rem apparatu nervoque destitutus, iter in Germaniam relegit, pollicitus se Cæsarem more pro magnificentia rediturum. Et jam Gallorum fortuna prociderat in Italia. Quippe qua felicitate Neapolitanum regnum occuparat, eadem levitate amiserat Carolus Rex in Galliam regressus. Quo Gallorum recessu fœda illa lues, quam alij ab origine Italicam, alij Gallicam dixere, latè per Gallias, Hispaniam & Germaniam ad Rhenum proserpsit.

Supremus quoque hic annus vitæ fuit Davidi Ultrajectensium Episcopo, 16 Aprilis; ex quo per xxxix annos & ix menses Episcopatum illum varia fortuna administrarat. Quem virum etsi in multis reprehendas, hoc uno tamen laudabilis fuit, quod oppida, arcès, & nobilissimam illam diocesis integræ, & ab omni onere liberam, D. Martini patrociniò, Ecclesiæ suæ reliquerit. Indictis post mensem Maio eligentium comitijs, ab Episcopo Monasteriensi, Duce Juliacensi, & Comite Benthemensi commendatus Philippus, Ducis Clivensis frater, Chori Trajectensis Episcopus, quem alij Engelbertum vocant; at concordibus omnium suffragijs delectus est Fridericus Marchio Badensis, Coloniensis Ecclesiæ Thesaurarius, patrociniò cum primis Maximiliani Cæsaris, quod Caroli Marchionis ex sorore Friderici III Imperatoris filius esset, Et hoc

Ethoc anno in Paderbornensi Ecclesia nostra mutatio. Gubernat jam in xxxiv annum Simon Episcopus diocesim; sed quia & senio confectus, & paralyti, alijsque morbis depressus jacebat, quo minus, ut res & tempora poscebant, diocesim administrare posset, id quod hactenus Canonieorum & ordinum consilijs pertractatum erat, delectus est, consentiente tandem Simone, Hermannus Coloniensis Archiepiscopus Coadjutor Episcopatus, qui & certo Successoris jure Administrator Episcopus subrogaretur. Aque hæc electio ut primum Alexandro Pontifici perscripta, expositumque quanto diocesis bono id factum esset, Pontifex hisce rescriptis ad Capitulum literis electionem ratam habuit.

Hermannus Archiepiscopus Colon. eligitur Coadjutor Pad.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis filiis, Capitulo Paderbornensi salutem et Apostolicam benedictionem. Hodie assumptionem per venerabilem fratrem nostrum Symonem Episcopum Paderbornensem senio confectum de persona venerabilis fratris nostri Hermannus Archiepiscopi Coloniensis in ipsius Episcopi Coadjutorem in regimine et administratione Ecclesie vestra Paderbornensis, quam diu illi præesset, de consilio, et consensu majoris et sanioris partis vestrum factam de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica confirmavimus et approbavimus, ipsumque in Coadjutorem præfati Episcopi dedimus, constituimus, et etiam deputavimus cum plena, libera, et omnimoda voluntate et potestate gerendi et exercendi omnia, quæ ad officium ipsum quomodolibet pertinent de consuetudine vel jure, accedente vel decedente dicto Symone Episcopo, seu regimen et administrationem dictæ Ecclesie alias quomodolibet dimittente, et illa quovis modo etiam apud Sedem Apostolicam vacante, ex hodie, prout ea tunc, et è contra eundem Hermannum Archiepiscopum perpetuum Administratorem in eisdem Spiritualibus et temporalibus dictæ Ecclesie de simili consilio etiam constituimus et deputavimus, ac constitutum et deputatum fore decernimus, prout in diversis nostris inde confectis litteris plenius continetur. Quocirca discretionem vestram per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Hermannum Archiepiscopum ex tunc tanquam Coadjutorem præfati Symonis Episcopi, et eodem Episcopo cedente vel decedente, seu regimen, et administrationem prædicta alias quomodolibet dimittente tanquam Administratorem dictæ Ecclesie, ac Patrem et Pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore et exhibentes cum his, quæ ad dictæ Coadjutoria officium pertinent, eo durante, et deinde tanquam administratori Ecclesie prædictæ obedientiam et reverentiam debitas et devotas, ejus salubria monita et mandata suspiciatis humiliter, et efficaciter adimplere curetis, alioquin sententiam, quam idem Coadjutor, et deinde Administrator rite tulerit in rebelles ratam habebimus, et faciemus authore Domino usque ad satisfactionem condignam in violabiliter observari, Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dominice Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo sexto, tertio Id. April. Pontificatus nostri anno quarto.

Inde Hermannus Coloniensis Archiepiscopus solemniter Coadjutor receptus, introductusque post festum D. Remigij, privilegia

Cujus electio à Pontifice probatur.

Brakelensium, Warburgensium, aliarumq; civitatum confirmat. Tum verò Simon Episcopus in arcem Dringenbergensem ad quietam privatamque vitam secessit, retento tamen Episcopi nomine & honore, quando & hoc anno, ut supra diximus, mense Octobri diploma dedit Blumbergensis Cœnobio PP. Augustinianorū Episcopi nomine consignatum, quo eidem donationes certas fecit pro Episcopi potestate.

Annus Christi 1497.

Alexandri VI Pont. 5.

Maximiliani I Imper. 4.

Simonis III Episc. Pad. 35.

Tritheim. in

Chron.

Sponh.

Chron.

Holland.

Pont. Henr.

lib. 5.

Bontan. l. 11.

Hist.

Chria.

Teschem.

Turbæ

Belgica à

Carolo

Egmond-

dano mo-

ta.

Publicam dehinc Imperij inferiorisq; Saxonie pacem conturbavit anno consequente Carolus Egmondanus. Quam agre is habetenus se à Ducatu Geldrie, quam ab avo patreque sibi vendicabat, depelli patiebatur; tam pertinaciter se objecit sententiæ quatuor Imperij Electorum, à quibus illi ducatus abjudicatus erat. Hic igitur collectis ad Mosam conspirantium copijs, incurfare Geldriam, sollicitare ordinum & urbium animos, & omnia novis rebellionum turbis involvere. Proni omnes, cum primis Neomageneses, quod proprium Ducem mallent, quam Burgundico Belgicoque imperio comprehendere. His ad Philippum Archiducem prolatis, qui per id tempus apud Hollandos inaugurabatur, misit ille Albertum Saxonie Ducem, supremum militiae suae praefectum, cum exercitu in Geldriam. Ejus bellica fortitudine Leredamum à Carolo receptum; Oppida praeterea expugnata, & provinciae ferro flammaque vastatae, dum flagrans hoc bellum ad inducias deduceretur.

Crantz. l. 13.

Saxon. c. 23.

Chron.

Monast.

Kerssenbr. in

Episcopo

Monast.

Langius.

Expedi-

tio Hen-

rici Ep.

Monast.

contra

Frisios.

Alterum hujus anni bellum inter Henricum Monasteriensem Episcopum, Edsardumque Frisiae Comitem ac Frisios. Frisij quippe, uti Crantzius inquit, fluxa fide populus, ruptis, in quas ante biennium convenerat, pacis conditionibus, redire ad ingenium & insolentiam, jura sacra ac civilia violando, Episcopi ministros injurijs vexando, liberam Amasis navigationem impediendo & quae ejusmodi cum Edsardo Comite veteres ac graves erant controversiae; posteaquam Ulricus ejus pater, primus ejus loci Comes, Oppidum Embdam & arcem, verum Ecclesiae Monasteriensis peculium, ut supra retulimus, ac caetera bona in vaserat, averteratque à patrimonio D. Pauli, neque clientelari quidem beneficio accipere dignabatur. Haec magnanimum & fidum Ecclesiae Episcopum commovere, ut majori quam unquam apparatu armorum Frisios aggredi, & jura Ecclesiae suae possessionesque bonorum restituere in integrum decerneret. Verum dum ad hanc expeditionem ingentibus se animis accingit, alienissimo tempore, & magno omnium suorum luctu, nono Calend. Januarij, in ipso pervigilio Natalis Christi, sumptis omnibus Ecclesiae Sacramentis, è mortalium vita eripitur; sicuti haec Rudolphus Langius certus & praesens rerum Scriptor consignavit.

In qua
moritur.

gnavit. Corpus, sicuti vivus petierat, delatum in Basilicam Monasteriensem, conditumque ad aram D. Pauli, quam ante chori ingressum columnis, arteque elegantem construxerat; tumulus etiam ceteris magnificentior è nigro marmore paululum supra terram erectus, cippoque lamina ex Orichalco imposita, cui Episcopi effigies & insignia impressa. Supra è tholo suspensum aureum vexillum, aquila nigri coloris decorum, donum à Friderico Imperatore ob res ad Novesium fortiter gestas transmissum. Cùm alia, tam hoc à Langio epitaphium adscriptum.

Aenea Pontificis spectans monumenta Viator,

Nosce Aquilas, magni Caesaris arma tuli.

Viribus Harpstedum cepi prædone fugato,

Et Delmenhorsti mœnia sæva nimis.

Senserunt Frisique truces mea tela, vel armis

Edocui vinci, quod potuere meis,

Hinc morior lato successu: Quique superbis,

Disce mori, properat mors cita, disce mori.

Gessit Archiepiscopatum Bremensem annis tribus antequam Episcopus Monasteriensis legeretur. Inde utrumque episcopatum per annos triginta duos administravit; postoque Archiepiscopi titulo, postquam Monasteriensis Episcopus factus, administratorem se Bremensem, & Episcopum Monasteriensem scripsit, raro sanè exemplo. Tanti Episcopatum Monasteriensem fecit, adeoque dilexit Monasterienses, ut apud eos maximam vitæ partem egerit, eorumque Ecclesiæ Delmenhorstium transcripserit, quod, ut Crantzius inquit, Monasteriensium viribus expugnârat. Questi quidem Bremenses, negligi se, & Monasterienses coli; at postquam vita excessit, & successorem Joannem, cognomento Rode, nacti sunt; tum primum magnis desideriiis repetitus Henricus Episcopus; quemadmodum præsentem virtutem fastidimus, amissam requirimus. Nam Langij testimonio omnibus Episcopi & Principis virtutibus conspicuus fuit; qui religione, bellica fortitudine, liberalitate, clementia, ac pietatis studio omnes ejus ætatis præfules antegressus, quique Geldorum ordinum judicio res ecclesiasticas & civilia pari semper virtutum laude administravit. Vir magnæ auctoritatis apud Cæsarem, & Principes Imperij, in quo regius familiæ animus & spiritus illuxerit. Ejus severitate prædones castigati, castra raptorum everfa, publica viarum & mercimoniis securitas reddita; expugnatoque castro Delmenhorstano, tanta per eas regiones tranquillitas parta fuit, ut publicæ pacis conditor appellatus sit. Nihil jam attinet res ab eo domi bellicque gestas repetere, quas magnam partem historicæ narrationi inscripsimus.

Successorem in episcopatu Monasteriensi habuit Henricus Conradus Comitem Ritberg. Osnabrugensem episcopum; quem instituta

matura

Crantz. l. 12.
Metrop.
c. 23.

Crantz. l. 12.
Metrop.
c. 24.
Chron.
Monach.

*Kersbroc.
in catal.
Episcop.
Monast.
Henrico
in Episco-
patu Mo-
nast. suc-
cedit
Conra-
dus Co-
mes Rit-
berg. Ep.
Osnabrug.*

matura deliberatione Canonici concordibus suffragiis postulavere, virum, ut inquit Crantzi⁹, insignem; sed ea lege, ut quemadmodum Henric⁹ Episcop⁹ fecerat, abdicato Episcopi Osnabrugensis titulo, se Episcop⁹ opum Monasteriensem, & Osnabrugensis Ecclesiæ administratorem scriberet. Id cum Monasterienses suæ dignitati, diocesis opulentia, & armorum potentia deferri vellent, non recusavit Conrad⁹ Episcop⁹, ac ne, ut Henric⁹ Episcopus fecerat, exteris se armis implicaret, ea simul lege admiserant, ne sine consensu Capituli & ordinum bella & res majores momenti susciperet. Id frenum tum temporis adhibendum ordines consultum habuere. Scriptum deinde ad Alexandrum Pontificem; qui cum electionem gubernationemque harum duarum Ecclesiarum sub uno rectore comprobaret, altero anno solemniter introductus est. Adeo jam ante hæresin ob temporum injurias invalescere cœpit, ut duo Episcopatus cum primis per Westfaliam & Saxoniam unius Episcopi regimini permitterentur.

Ac Simon Episcopus noster etsi in privatam vitam abierat, hoc tamen anno pro retenta Episcopi auctoritate mille & centum florinis oppigneraverat castrum & Wigboldum Calenbergium, Wolfio & Ravenoni fratribus Calenbergiis: in quem verò usum pecuniam illam converterit, in literis suppressum est.

Annus Christi 1498.

Alexander VI Pont. 6.

Maximil. I. Imp. 5.

Simonis III Ep. Pad. 36.

*Trithem.
in Chron.
Sponheim.
Pont. Heut.
lib. 5.
Annales
Holland.
Langius in
Chron.
Pontan.
lib. 11.
Cæsar
bello hel-
vetico &
Geldrico
occupat.*

Cæsar dehinc anno proximo duplici bello involutus, quorum alterum fuit Helvetium in superiori Germania, alterum in inferiori Geldricum. Quam ob rem Friburgi in Brisgoa mense Junio Principum comitia indixit, quæ magno Principum & procerum conventu celebria fuere; actumq; in his de bello Turcico, Helvetico, & Geldrico, quæ majoribus Principum promissis, quam factis, cassum exitum habuere. Nihilominus tamen Cæsar ad inferiorem Rhenum profectus Geldriam invasit, multasque munitiones deditione accepit; sed mox in superiorem Germaniam ob bellum Helveticum evocatus, Philippo filio & Alberto Duci Saxoniae expeditionem belli Geldrici commisit: quibus Dux Juliae, & Cliviae ex foedere cum Cæsare Friburgi inito suas copias junxere: quam tamen belli molem Carolus Egmondanus, copiis Gallicis adjutus, Geltrique magnis animis alternaque fortuna exceperet.

At Cæsar, quod Juliae & Cliviae Duces offendere, & ab his Juliae ac Montium Ducatus, quos Alberto Saxoniae Duci promiserat, avertere non auderet, alio consilio Albertum Saxonem perpetuum & hereditarium Frisiae gubernatorem fecit; siquidem gentem illam, quæ ab omni Imperio Belgico se exemptam ferebat, subigere

subigere posset. Quam provinciam cum suscipere Albertus Dux, novum inde bellum Frisæ annis proximis excitatum est.

Inter hæc moritur hoc anno Nonis Martii Simon Paderbornensis Episcopus noster in arce Dringenberg, sicuti hunc annum & diem obitus in Necrologio Cathedralis Ecclesiæ, Cœnobii Gerdensis & Abdinghoviani, & ab aliis consignatum habemus; fallitq; nos Pideritius, qui I Novembris obiisse scribit. Funus Paderbornam deductum, ubi in Cathedrali Ecclesia obscurum tumulum nactus; quemadmodum res ab eo gestæ in obscuro jacent, tametsi in annum trigessimum sextum Episcopatum administravit. Apud scriptores & in monumentis nostris modica ejus commendatio; præterquam quod turbulentis temporibus diœcesin laudabili prudentia & moderatione gubernasse scribit Bruschius & Kerssenbrochius. Gerdenses Virgines in fastis suis commendant ab eo Cœnobium suum ad meliorem formam redactum. Quid verò in cæteris pro disciplina Cleri & populi instauranda egerit, aut quas unquam synodos habuerit, Sacerdotes consecravit, ac cætera Episcopi munia obierit, annotatum non reperio. Quare ex silentio scriptorum non tam laudis, quam vituperationis materiam reliquit. Depravatum fluxumque in hæresin seculum, quod ab ignavia & inscitia multorum Episcoporum originem habuit: videnturque hoc passim egisse, ut boni magis Principes, quam Episcopi essent.

Simone sublato, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus pleno jure ac potestate administrator Episcopatum Paderbornensem adiit. Is hoc anno pro Metropolitani auctoritate Conradum Monasteriensem ac provincialem suum Episcopum, post allatam Roma confirmationem, magno Comitum, procerum & nobilium comitatu post festum D. Lamberti diem introduxit; magnaue ordinum concordia & lætitia omnium inauguratio peracta est.

Miserat jam ante inaugurationem Conradus Monasteriensis Episcopus Gumpertum Newenariæ Comitum, eumque, ut literæ habent, Colonienſis urbis advocatum, Legatum ad Maximilianum Imperatorem. Atque hic postquam 24 Julij Conradi Episcopi nomine Friburgi in conventu Principum Cæsari fidem jurasset, obtinuit à Maximiliano Cæsare amplissimas literas, quibus utriusque Episcopatus jura regalia & privilegia Conrado instaurat confirmatque. Inter hæc, quod peculiariter nominatimque primum voluit, Cæsar Conradum ut Monasteriensem Episcopum Delmenhorstio & Harpstedio investit, regalique donatione omnia utriusque loci bona ac jura imperit; sicuti ea Henricus Episcopus à Friderico Cæsare jam ante obtinuerat, & post Conradum Ericus Monasteriensis Episcopus, Colonia anno 1521 Wormatiæ, & Fridericus de Weida Episcopus ab eodem Carolo V. Spira anno 1528, Franciscus de Waldeck Episcopus à Ferdinando I Romanorum Rege anno 1537 Crempitij

*Necrologia
Bruschius
in Catal.
Kerssenbro-
chius.
Pideritius.
Obitus
Simonis
Ep. Pa-
derborn.*

*Ex Archiv.
Burano
tom. 4.
Conradus
Ep. Mo-
nasterien-
galia à
Cæsare
obtinuit.*

ac

ac postremum etiam Wilhelmus Kettelerus anno 1554 Bruxellis die 27 Februarii à Carolo V. Cæsare impetravere; è qua tamen possessione ror Cæsarum donationibus confirmata primum per vim à Comite Oldenburgico, ac postremum sententia Imperialis iudicii ut suis locis memorabiliter, extrusi Monasterienses.

Summa
Westfalæ
hoc tem-
pore
tranquil-
litas, sub
Herman-
no &
Conrado
Episco-
pis.

Quod verò ad præsentem rerum statum, de quo agimus, hic cum primis attinet; nihil ad tranquillitatem salutemque totius Westfalæ optatius accidere poterat, quàm amicitia, summaque concordia inter tot potentissimos totius Westfalæ Episcopos & Principes. Nam cum Conradus Hermannum Archiepiscopum coleret ut patrem, ac vicissim ille Conradum amplecteretur ut filium suum, quo amoris testificatione se mutuo compellabant; consecuta est una in pacem totius Westfalæ conspiratio; nec repertus, qui se contra potentia hosce Principes comovere auderet; cum Hermannus totam Coloniensem dioccesin, & ducatum Westfalæ cum Episcopatu Paderbornensi, Conradus verò amplissimam dioccesin Monasteriensem cum Episcopatu Osnabrugensi in potestate haberet. Quare sub iis rectoribus non modo per Episcopatus, sed & per totam Westfaliam pacis tranquillitas & temporum felicitas fuit; ut non immerito uterque pacifici Principis nomen apud posteros reliquerit.

Annus Christi 1499.

Alexandri VI Pont. 7.

Maximiliani I Imp. 6.

Hermannus Colon. Archiep. Paderborn. Administr.

Littera Paderborn.
Hermannus Archiep.
Monasterium
Questelberg Crucigeris
attribuit.
Vbba Emmius lib. 35.
Histor. Frisia.
Littera Monaster.
Conradus Ep. Monaster.
belli Frisco insitit.

Altero dehinc anno, qui seculi huius nonagesimus nonus erat, Hermannus Coloniensis Archiepiscopus Paderbornensem dioccesin ingressus, coepit perlustrata diocesi ea, quæ à Simone neglecta erant tam in sacris quàm civilibus, in meliorem statum reponere; à quo & hoc anno Monasterium Sanctimonialium Questelbergium in ducatu Westfalæ prope Oppidum Medebacum, quod inter ruinas suas propè conscriptum jaceret, Crucigeris incolendum excolendumque datum.

Nec indiligentior Conradus Monasteriensis Episcopus in procuratione rerum sacrarum. Sed quia prima illi cura erat in affecto bello cum Edlardo Comite Orientalis Frisiae atque ipsis Frisiis componendo, omnia studia convertit in controversiis huius belli, quæ de jure factorum per Frisios, navigatione per Amasyn & libero Monasteriensium mercatu in Embdana urbe jam à multis annis interveniant, transigendis. Multa in hanc rem per Legatos utriusque partis tentata tractataque. Ac licet de navigatione Amasyn, & mercatu in urbe Embdana facile convenerit, uti id Emmius refert, & prolixa, quas legi, transactionis litteræ docent; res tamen longæ difficilior fuit de

de jurisdictione sacra (quam à D. Ludgero omnes Episcopi Monasterienses per Frisia in habuere amplissimam) & de jure in arcem Embdanam, atque ipsam urbem; qua super re perscriptum à nobis ad annum 1253. Major pars Canonorum Cathedralium bello, quod Henricus Episcopus coeperat, insistendum urgebat, nec ad pacem foedusque amicitiae transeundum, quam Embda & jura omnia Ecclesiae Monasteriensi reddita essent. Quibus verò conditionibus inter Conradum Episcopum & Comitem Edsardum sit transactum, non perinde uti cetera, quae convenere, reperire licuit; neque Emmius haereticus scriptor, neque alius quisquam ex illo hominum genere historicus haec facile sincero calamo perscribit. Certa ex tabulario Monasteriensi requirenda sunt. Magnopere suspicor, eò quòd Edsardus Comes Elizabetham Ritbergensem Conradi Episcopi ex Joanne fratre neptem, uti Crantzius verius, quam Emmius, qui Conradi sororem scribit, in matrimonio habuerit, multum Edsardo Comiti indulgisse Episcopum, & vinculum affinitatis habuisse ante jura Ecclesiae suae repetenda; foedus certè amicitiae & pacis inter utrumque convenisse narrat Emmius.

Interim quiescente Westfalia sub imperio Hermannii Colonien-
nis, & Conradi Monasteriensis Episcoporum, omnia circum in Gel-
ria, Clivia & Frisia perstrepebant armis. Nam cum Maximilianus
Imperator distentus esset bello Helvetico (in quo supra viginti millia
bellatorum occubere) & Albertus Saxoniae Dux Belgicae militiae
praefectus Frisiam subigendam suscepisset; Carolus Egmondanus
Gallicis viribus confirmatus, Neomageneses, Gelrique confederati
arma resumunt; totaque belli hujus vis in Juliae & Cliviae Duces,
quos Maximilianus Caesar Geldriae ex pacto foedere defendendae praefecerat, incubuit, decertatum proinde incursionibus & depraedationibus magis quam armis; dum interventu Regis Galliarum arma ad inducias venirent, Adeo una provincia Gelriae tot Duces totumque Belgium fatigabat.

In vicina Frisia haud minus tumultuatum intestinis dissidijs & factionibus; quarum altera Sciringerorum, altera Vercopejorum erat, cui & Groningenses se junxerant. Opportunum id accidit Alberto Saxoniae Duci. Nam cum illi ejusque haeredibus ob merita & stipendia, quae trecenta florenorum millia erant, nondum persoluta, à Caesare & Philippo Archiduce Frisia donata esset, multisque ad societatem belli invitaretur pertrahereturque, se ad Frisios subigendos paravit. Interque alios Edsardus etiam Frisiae Orientalis Comes, quòd jam metu belli Monasteriensis liber esset, & profunda, ut Heuterus scribit, ambitione ad Imperium Groninganae urbis & Ommelandiae aspiraret, Saxoni se ultro obtulit belli socium. Ac postquam arcanis inter utrumque pactis convenit, quibus pars Groningani agri Comiti promissa, bellum Groningani primus intulit; sed

Mmmmm

ancipiti

Rausner, in
gen. Rit-
berg.
Chytrani l. 3.
Chron.
Westf.
Emm. l. 35.
in fine,
Crantz.
lib. 12.
Metrop.
cap. 24.
Pont. Heut.
lib. 5.
Pont. Heut.
Chron.
Holland.
Chron.
Colon.
Tesch.
Crantz. l. 13.
Saxon.
Duces
Juliae &
Cliviae
pacem
cum Gel-
ris in-
eunt.
Pont. Heut.
lib. 5.
Crantz. l. 13.
Saxon.
c. 23.
Frisij ab
Alberto
Saxoniae
Duce do-
mantur.

incipit eventus; donec ipse Saxo cum Gregorio & Henrico filiis, instructoque exercitu accederet. Quo territi Lewardenses aliorumque Oppidorum cives ac populi, dicto fidei sacramento, Albertum Saxonem Frisiae Principem & Gubernatorem inauguravere. Ac ne pristinae gentis libertati ac privilegijs derogaretur novo Saxonis Gubernatoris imperio, confectae sunt hac super re publicae tabulae, quas ipse Caesar & Philippus comprobaret.

Resistunt
Gronin-
genes.

At ceteris pertinaciores Groningani, quod jam ante Westfrisiae dominatum impetrassent à Maximiliano Caesare, ac in totam Orlandiam urbs suum imperium haberet, detrectavere imperium Alberti Saxonis; tractisque in unum quatuor armatorum millibus Comitem Edsardum ex oppidis ac finibus suis depellunt, bello in ipsam Frisiam Orientalem Comitibus transportato.

Magnatumque consilijs excitus Edsardus, ratus Groningam haud secus quam Embdam sibi cessuram. Sed nec Alberto Duci Groningam subigere concessum. Magno quidem ille animo, multoque apparatu altero post anno Groningam obsidere coepit; verum dum exploraturus situm locorum proprius urbi adequitat, manualis tormenti glorio sauciatus, ex vulnere capitis magnus ille bellator occubuit. Nul- lum ea tempestate bellum in Ungaria, Austria, Italia, Gallia, Germania, Belgio, cui ille non interfuerit. Belgae Rolandum, Germani dexteram Imperii manum, alij Achillem Germaniae appellant. Quem

secum deduxerat in Frisiam paternae indolis & pietatis Georgium filium, hic ille est, qui Luthero infensissimus, Catholicam religionem ad extremum vitae spiritum constantissime propugnavit, Dresdae demum inter primas haereticas turbas furoresque extinctus.

Hemerus
lib. 6.
Pontan.
lib. 11.
Auctor
Chron.
Holland.
Emmuis
Fabrius.
Spang. in
Chron.
Adamsfeld.
Mortitur
in obsi-
dione
Gronin-
gensis Al-
bertus
Dux Sax-
oniae.